

HELGÅDAL'S NYTT

HIL

UTGITT AV HELGÅDAL I.L.
17. ÅRGANG - 1988
Pris: Kr. 50,-

Forord

Året 1988 nærmer seg slutten og dere sitter nå med 17. årgang av *Helgådals-Nytt*. Vi håper at årets utgave vil bli et hyggelig innslag i julefeiringa.

Årets hovedartikkel er en *GUIDE* over *Helgådalen*. I tillegg er det mange kortere artikler som vi håper skal gjøre innholdet så variert at alle kan finne stoff som interesserer. Mesteparten av stoffet er hentet fra gammel tid, men også hendelser fra dette året er viet litt plass.

Mange gode artikler har kommet fra våre bidragsyttere og denne gangen er mye av dette stoffet tatt med. Vi håper at dette gir inspirasjon til fortsatt å sende oss verdifullt stoff og at flere som har verdifulle opplysninger sender dette til oss.

Vi ønsker alle medarbeidere og lesere en riktig god jul.

Med hilsen
Redaksjonskomitéen

Forsidebilde: Sagvoldhaugen 1928.
Foto: Thoresen, Oslo.
Forside: Steinar Berg.
Vignetter: Lasse Johnson jr.

Julenatt

*Kvelden er over, natta er her.
Julestjerna er stor og nær,
lyser for alle, men går forbi,
inn i ei framand og ukjent tid.*

*Vesla har sovna med bamsen på arm,
dagen vart lang, og puta er varm.
Skulle så gjerne ha gitt deg en klem,
jule-engel frå Betlehem.*

*Stilt gjennom stova går far og mor,
plukkar opp leikar, ryddar på bord.
Kvelden var fin, fint å vera to,
gleda blir dobbel om dagen er god.*

*Sløkkjer det siste ljøs som står att.
Juletreet får lysa i natt.
Helg og ro over grend og gard.
Takk for den freden vi enno har.*

*Nissen på låven ligg trygt i ro,
høyet er mjukt, og grauten var god.
Han skal nok passe på folk og fe,
men no er det julenatt, no er det fred.*

Randi Schjølberg.

I redaksjonen:

Ansvarlige redaktører:

Joar Olav Nesseemo og
Bjørn Inge Langdal

Øvrige medlemmer:

Lasse Johnson sen.

Håvard Elnes

Arnt Kjesbu

Reidar Prestmo

Brit Ness

Johs. Overmo

Sats og trykk:

Verdal Boktrykkeri A/S

GUIDE

over Helgådalen

Av Johs. Overmo

Helgådals-Nytt begynner å bli solgt vidt ut over Helgadalens grenser, og som en liten service overfor våre lesere som ikke er lokalkjente her i Helgådalen, vil vi i år ta med noen opplysninger om hva man kan se og dra nytte av på en tur fra Vuku til Vera. Vi tenker oss da at vi følger riksveg 757 fra Vuku til den ender ved Volden, og deretter fylkesveg 160 videre til Vera. Kanskje vil vi anbefale en liten avstikker nå og da.

Og selv om dette i første rekke er myntet på fremmede som vil ta en tur opp gjennom dalen vår, kan det kanskje være enkelte opplysninger som er ukjent også for folk herfra. Vi prøver å operere med mest mulig korrekte opplysninger, men skulle det forekomme feil så ber vi om unnskyldning for dette.

Utsikt over Austbrekka fra Røsfjellet. Skjækerdalen i bakgrunnen.

Vuku

er et gammelt handels- og håndverkssentrum i bygda. Når vi kommer bilende vestfra inn til Vuku, har vi Østnesfossen, som er populær hos laksefiskerne, og Østnesbrua til høyre. I Vuku har vi nå to forretninger, Samvirkelagets filial og Stene Sport, videre Vuku Bil-Senter med bensinstasjon og bilverksted og Falken redningstjeneste. Så har vi postkontor og gatekjøkken, Vuku stadion med klubbhus til høyre, og oppe på bakken Vuku barne- og ungdomsskole på venstre side av vegen. 2—300 m lenger øst ligger Vuku eldresenter på samme side av vegen, videre Vuku kirke, bygd i 1654, samt kirkestua til høyre for vegen.

Ved Vuku kirke tar en veg opp til venstre til Hellbakkkan, der det finnes mange gravhauger og gjengrodd husmannsplasser.

Rett sør fra Vuku ser en Steinsvåttåberget i silhuett mot himmelen, et av de eldste kulturspor i dalen med bygdeborg, varde og skanse. Bygdeborgen stammer fra det 3. århundre, og var det eldste forsvarsverk i landet vårt. Når det kom fiender til distriktet, trakk folk og fe seg opp i bygdeborgen, som lå høgt og var lett å forsvare.

Når man har kjørt forbi Vuku kirke, kan man se Inna løpe sammen med Helgaa ved Holmen. Inna har da tatt med seg Kverna nedenfor den 60 m høye Dillfossen. Holmen gård (Ner-Holmen) er disponert bolig og kontor for A/S Værdalsbruket, som eier ca. $\frac{2}{3}$ av arealet i Verdøl kommune. Hovedbygningen her er oppført rundt 1840 i fransk stil av daværende eier av Værdalsgodset, grosserer Nicolai Jensen, Trondheim.

Holmen bru ble bygd i 1902, og ved å kjøre over den kan en komme til Småland, Årstadbakkene og Storstad lenger øst. Øst for vegen til Årstad ligger Bragstaden, der det er spor etter en ødegård. Ellers gamle husmannsplasser på begge sider av vegen. Ved Midt-Holmen ligger en skytebane.

Videre går riksveg 757 forbi Grunnn-gårdene. Et par hundre meter vest for Øst-Grunnan ligger ei bygdekvern til venstre for vegen. Denne var i bruk til 1970. Like ved lå i sin tid gården Midt-Grunnan, som den skotske forfatteren Samuel Laing drev i 1835—36.

Innkjøringen til Vuku.

Vuku kirke.

Holmen nedre.

Ved gården Øst-Grunnan har man Grunn-hollo, et stort skar i fjellet utgravd av ei elv gjennom tusener av år. I gamle dager var man sikker på at det bodde tusser i Grunn-hollo.

Når en kommer forbi Grunnn-gårdene, kan en til høyre tvers over dalen se Blåberget, et rundt 100 m høyt bergstup. Gården Aunet ligger nedenfor Blåberget, og navnet tyder på at gården har ligget øde etter Svartedøden. Oppe på bakken lenger øst ligger Storstadgårdene. Også her har det vært husmannsplasser.

Videre går vegen forbi Grunnfossen, der det nå er laksetrapp. Her lå det sagbruk og kverner i gamle dager, og laksefisket nedunder fossen var legendarisk i gamle dager.

Nedunder Nessefossen går ei bru av nyere dato over elva. Den brukes for å komme til Storstad, Selnesset, Bjørnmelen og Røsgrenda. Tidligere gikk ei hengebru over elva litt lenger ned, og før den tid en løpe-streng på samme sted.

Oppe på bakken til venstre for vegen ligger Ulvilla skole, bygd 1908 og nedlagt i 1968. Videre på Ulvillvollen ligger Ulvilla grendehus, som ble bygd i 1922. Her er også Ulvilla Skotthyllklubbs bane.

Ulvilla

er et gammelt handels- og industri-sted. Det lå mange bekkverkter langs Ulvillvelva, her var stamperi og et sagbruk. I dag har Samvirkelaget filial i Ulvilla, og Rolf Holmli driver videoutleie. NTE har lager og kontor ved Ulvilla kraftstasjon, som ble bygd i 1913—14.

Rørgata til kraftstasjonen kan man se hvis man kjører vegen opp til Kluksbakkkan fra Ulvilla. Oppe på flata lå i sin tid to sagbruk, Vangstadsag vest og Holmlisag øst for elva. Ulvillvelva kommer fra Kjesbuvatnet, der det er dam. Vanet i Ulvillvelva var holdt for å være bra isfritt vinters tid.

En liten kilometer øst for Ulvilla går vegen til Holmlibakkkan opp til venstre. Her var i sin tid en god del husmannsplasser. Ved Østre Holmli står en bauta til minne om Jens Jensen Buseth og Gunnhild Jonsdatter Svardal, som kom hit fra Budal i 1839. Nord for gården lå en skytebane.

Riksveg 757 går forbi Kalvberget, Sørligruva (grusgruve) og Sørliberget. Herfra gikk i sin tid tømmer-

Holmen bru.

Aust-Grunnan. Kvernhuset til venstre.

Aust-Grunnan med Grunnhollo.

lense over til Bomberget på sørsida av elva.

Litt lenger øst går en blindveg til høyre. Den går ned til Røsbane, en grus fotballbane med lysanlegg som Helgådalen i.l. bruker til vintertrening. Derfra kommer en også til moloen som er bygd på sidene av Helgåa for å temme denne. En populær adkomst for laksefiskerne.

NVE forbyggingsavdelingen har gjort et storarbeid her på strekningen gamle Herfossen til Granfossen, vel 5 km. Etter store erosjonsskader som følge av Herfossens gjennombrudd i 1893, er nå elva sikret, vannet er blitt klart og laksen trives.

Etter å ha kjørt noen krappe svinger på vegen, kan man på høyre side av vegen se juvet etter den gamle Herfossen, som ble tørrlagt da Helgåa tok nytt løp her den 12. september 1893. Der vegen er lavest er det en liten parkeringsplass. Sør for vegen går en krøttersti inn til nedre del av fossen. Ca. 500 m lenger øst går en traktorveg på skrå opp til øvre del av Herfossen. Her kan man se jettegryter og det 30 meters stupet ned. Men vær forsiktig her!

Etter å ha kjørt opp Haugdalen, kommer man opp på Bjørstadhøgda, og har Vollagrenda foran seg og Røsgrenda på sørsida av elva. Her har Helgådalen idrettslag ei lysløype. Så går vegen ned til Bynaåkeren og Kolstadbakkan før man kommer til Byberg, der Hans Rotmo trådte sine barnesko. Her kunne han gå over helgådalsvegen ned til Malsåa, eller «Litlelva» som vi sier, og prøve fisken. Like før brua over Malsåa, der riksvegen går over til fylkesveg, tar det av en veg til venstre, skiltet Langdal. Her kommer man til grenda som kalles Nordkleiva, og vegen går videre innover til Malsådalen og Høysjøen. Sistnevnte var i gamle dager kjent for sitt gode fiske, de siste år på grunn av fiskens høye Cesiuminnhold etter kjernekræfthellet ved Tsjernobyl våren 1986. Det ligger et stort hyttefelt ved Høysjøen. I 1984 ble det nordvest for Høysjøen, ved bekken Haukåa, funnet et jervinningsanlegg som trolig har vært i drift fra litt etter Kristi fødsel til ca. år 450. Trolig har det vært et ganske godt utviklet samfunn her dengang. Se H-Nytt 1984.

Like etter avkjørselen fra Malsåvegen til Høysjøen går en veg til høyre, til den nedlagte gården

Grunnfossen.

Ulvilla.

Den utdødde Herfossen i bakgrunnen.

Tosteigan. Se Helgådals-Nytt 1983.

Fra enden på Malsådalsvegen ved Sagdalen går en sti/traktorveg videre ca. 3 km til gamle Malså gruver. Se Helgådals-Nytt 1975. Herfra er det ikke langt over til Makk gård i øvre Ogndal. Dette var ei mye brukt ferdselslei mellom Ogndalen og Helgådalen før i tiden. Rett vest for Malså gruver reiser Hervola seg, vel 750 m.o.h.

Vi er tilbake til Volden igjen, og like etter Vollabrua har vi Lunheim forsamlingshus på venstre side og Volden skole på høyre side. Kommet over Volladalen har man gården Leirset foran seg. Her går en veg til venstre til Blokkotjern, der det har vært sagbruk, i gamle dager drevet av vannkraft, etter krigen med bensinmotordrift. Blokkotjernet har også vært en populær badeplass for helgådalsungdommen gjennom årene.

Fra Leirset går vegen videre gjennom Nonsetskogen til Elneshøgda, der vi har Kulsligårdene til høyre nedenfor vegen. Tar man av til venstre, kommer man til Elneshøgda stadion, Helgådalen idrettslags fotball- og friidrettsarena. Lagets klubbhus står nord for banen, ei bu i østre kant. Rundt banen ligger mange gravhauger som forteller om gammel bosetting. Rett nord for stadion har man Våttåberget. Her var det varde med sikt til Steinsvåttåberget sør for Vuku.

Når man kjører videre etter fylkesvegen nedoverbakke har man gården Sør-Elnes på venstre hånd. Rett i sør ser man Granfossen, der Helgåa stuper 30 meter fordelt på 3 fosser. Her er det nå arbeide i gang med bygging av laksetrapp til 3 mill. kroner som vil stå ferdig til laksesesongen 1990. Da vil laksen kunne gå 20 km videre, og dette vil ha stor betydning for bygda.

Etter et kort flatt parti øst for Sør-Elnes kommer man til Skansbakken, som har sitt navn på grunn av en skanse som låg på bakkekammen her, nord for vegen, til vern mot svenske inntrengere.

Midtveis nede i Skansbakken er det en stor stein i muren på venstre side av vegen med inngravert årstallet 1896 og forbokstavene til mennene som bygde muren.

På venstre side av vegen like etter gården Sørmo ligger «Elneshuset», som først ble bygd som et vanlig forsamlingshus, senere som bedehus.

Utsikt fra Bjørstadhøgda.

Mot Røsgrenda. Moloen nede ved elva.

Byberg i Volden.

Vi har nå kommet til området som kalles «Austbrekka» lokalt, og dette området er kjent for sine kraftige vindforhold vinters tid.

Ved Ørtugen går en sideveg over brua ved Overnesset til Storholmen, Mæhlen og Helmoen. Litt lenger øst går nyvegen opp til Haugen, før en kommer til Bjartan skole på høyre side og Bjartan samfunnshus, der skolen er nå, på venstre side av veien.

På høyre side, tvers over dalen, har man den bratte Rautun. Trolig har denne navnet sitt etter de rødfargede bergsidene med jernholdig malm. Her skal det etter sagnet ha vært gruvedrift i gamle dager. Gruva skal ha ruset igjen mens det var folk inni, og ble aldri gjenopptatt.

Nedenfor Rautun ligger Klokermoen med gravhauger. En teori går ut på at det her har vært ei kirke en gang i tiden.

Nord for Helgådalsvegen, mellom Haugen og Bjartan, ligger Åsmoen, der det er et ganske stort gravfelt ved en gammel ferdselslei.

Like før en kommer til Bjartan gård tar det av en veg til venstre, som går til Helgadal skytterlags skytebane på Fåmyra, som har navnet sitt på grunn av at det her var linfå, der linen ble lagt til bløyting. Mest alle gårder hadde sin linfå i gamle dager. Her går også Helgadal idrettslags øvre lysløype med skiskytteranlegg som nå er i ferd med å bygges.

Forbi Bjartan har man ei hengebru for persontrafikk over til Stornesset og Helmoen. Værdalsbrukets gamle skogvokterbolig Vestly, som i sin tid også var tollstasjon, ligger på venstre side av veien. En hundremeter forbi Vestly går vegen opp til Åkran, og skogsbilveg videre innover Skjækerdalen på nordsida av Skjækra. Om Skjækerdalen henvises til Helgådals-Nytt 1976.

Før en kommer til Skjækerfossen har vi en kiosk på høyre side av vegen, som er åpen på sommers tid.

Skjækerfossen er opprinnelig fossen i elva Skjækra like før den går sammen med Helgåa, nå er det navnet på stedet med Samvirkelagets filial, stoppested for Fylkesbilene og noen bolighus. Butikkdriften her skriver seg tilbake til Rasmus Slipern's tid. Han var stiger ved Åkervoldgruva i den tid Malså gruver hadde sin siste driftsperiode fra 1905 til 1918.

Den dag i dag kan vi se slagg-

Elneshøgda. I bakgrunnen Raukolla og Heggavola.

Utsikt fra Skansbakken.

Bjartan samfunnshus.

haugene nedunder Skjækerfossen fra Skjækerdalen Nikkelverks driftsperiode i 1890-tallet. Her sto to smeltehytter. Malmen ble tatt inne ved Dyrhaugen, ca. 4 km fra Skjækerfossen, kjørt fram til Skjækerfossen for smelting, og videre til Trones eller Skånes for skiping til England. Alt dette med hestetransport. I returlast fra Trones/Skånes hadde de med koks.

Fra Skjækerfossen går en veg til venstre opp til Skjækermoen og skogsbilveg videre innover Skjækerdalen på sørsida.

Her ved Skjækerfossen slutter asfaltdekket på vegen. Harald Olsen tar over rutetransport og post til Vera. Den veldrevne Skjækerfossen filial er et naturlig knutepunkt og samlingspunkt for folket her oppe. Her kan man ofte treffe den gamle jegeren, fangstmannen og fjellmannen Jon Rydning, som har en fortreffelig fortellerevne.

Herfra blir dalen trangere. En km forbi Skjækerfossen ligger det nedlagte bruket Skoknesset på andre sida av elva. Det gikk hengebru over dit. Så går vegen opp over Leirmelan, og på andre sida her låg plassen Moan, på venstre side. Videre kommer en til Slapgårdsholmen, et småbruk på venstre side. Her går vegen like ved elva, og oversvømmelser er her en vanlig foreteelse hver vår.

Neste dyrkajord en kommer til tilhører Helgås-gårdene, som ligger opp fra vegen på venstre side. Ned på andre sida har man en villa på venstre side av vegen. Tvers over elva her ligger Sisselenget, oppkalt etter Sissel Collins på Haug og brukt av henne som overnattingssted for buskap og seterfolk når de skulle opp til setra si, Sisselvolden i Vera.

Videre kommer en til Kleppenget, og så til hengebrua over til Julneset, der Juldøla renner ut i Helgåa. Så kommer Kleppen, en gammel skystasjon. Her var det skole fram til like etter krigen. Skolen nyttes nå til grendehus, og ligger på venstre side av vegen like før Kleppen gård.

Øst for Kleppen gård går vegen over Grythullet bru, som ble bygd i 1965. Hvis en følger gammelvegen på venstre side av elva, kommer en til gårdene Ottmoen og Brattåsen, og videre går skogsbilveg inn til Fagerlivollen i Ferlandet.

Når en kommer opp bakken etter å ha passert Grythullet bru, går en

Hengbrua ved Vestly. Åkervolden i bakgrunnen.

Jon Rydning ved Skjækerfossen filial.

Utsikt mot vest fra Brattåsan.

veg til høyre, til Julnesset og Snekkermoen. Noen hundre meter lenger øst tar skogsbilvegen til Juldalen av. Den går ca. 13 km innover Juldalen, men er i likhet med Skjækerdal nord og Ferlandsvegen ikke åpen for alminnelig ferdsel.

Før en kommer til Brattåsåsene, kan en se restene etter den gamle hengbrua over Helgaa. Like innunder Åsene har man Brattåslunet på venstre hånd. Her var det båttransport over elva i gamle dager.

Midtveis oppe i Brattåsåsene kan man se innover fremre enden av den mektige Ferlandsnaturen, der elva går dypt nede mellom bratte og høge fjellsider. Ved toppen av Åsene er det en utkjøringsplass, og derfra har man en fin utsikt utover øvre Helgådalen. I gamle dager brukte ulven å sitte her oppe og ule på vintervelder med måneskinn.

Videre er vegen omlagt en del, slik at to navn er gått tapt: Finnkjerringbakken og Trygbakken. Sistnevnte hadde navnet sitt på grunn av at her tok veresbyggene trygene av hestene på veg utover og satte dem på igjen på heimveg.

Vegen går derfra etter Saggåmyrin og opp Vargåsen, på andre sida av Vargåsen har vi Sjurseterdalstjønna på høyre side. Øst for tjønna går leia til høyre opp til Fiskeløsningen, Torgnvola m.m.

Så kommer en til Djupdalen, et vegstykke som var fryktet av mange før i tiden. I 1981 ble vegen imidlertid kraftig utbedret her og er i dag av brukbar stand.

Kommet opp fra Djupdalen passeres Brurhølet, som har sitt navn på grunn av et brudefølge som velte med hest og slede der engang. En bakke til opp, og vi kommer til den gamle buplassen Bringsåvollen, som var bebodd på 1800-tallet. «Bringsene» kom fra Trysil og var av finsk ætt. Se Helgådals-Nytt 1979.

Videre herfra har en nå et nytt hyttefelt på venstre hånd. Stortjønna ligger på høyre side av vegen, og i indre ende av denne ligger en rasteplass for handicappede, som var ferdig i 1987. En fin plass med toalett, bord og benker og en flåte for rullestolbrukere.

Snart vil en se den første gården i Vera, Storlunet, på andre sida av lunet i Helgaa. Derfra går leia innover til Lakadalen, Stigådalen og inn til Gaundalen, for den som er riktig sprek.

Rasteplassen for handicappede ved Stortjønna.

Den gamle dammen som tjente som bru.

Nordvera med oppdrettsanlegget. De svenske Skäkerfjellen i bakgrunnen.

Like etter man har passert gårdsvegen til Storlunet, kan en se restene etter den gamle dammen over elva, som også ble brukt som bru. Fløtinga i Helgaa tok slutt i 1964.

Hytter er det litt over alt herfra. Den neste gården en kommer til, er det nedlagte bruket Rønningen. Se Helgådals-Nytt 1982. Så passerer Bomlunet før vegen til Tronsmoen tar av til høyre. Snart får en se Veresvatnet, og i finvær er dette et vakkert skue med de mektige Skjækerfjellene i bakgrunnen på svensk side, Sandfjellet eller Steuker som det heter på samisk med sin flate topp til venstre, Sukkertoppen en som i midten og Mannshøgarna og Anjeskutan til høyre.

Snart får vi se Vera kapell, som var ferdig i 1899. Det brukes også som skole for fjellgrenda. Ut i sjøen her ser en Henrik Woll's oppdrettsanlegg for regnbueørret.

Etter å ha passert Nord-Veresgårdene, kommer en snart til Vera samfunnshus, som ble bygd i 1956. På samme tid ble det også bygd ny bru over Strådøla like ved.

Neste gård er Sisselvolden, opprinnelig seter til fru Sissel Collins på Haug, nå en fin gård.

Da er det et par kilometer til neste gård, Sweet gård og gjestgiveri. Her er det gjennom årene mange som har fått god og rimelig mat og en hyggelig prat med vertskapet.

Sør-Veresgårdene står da igjen på

Strådalen.

vår runde rundt Veressjøen. Den innerste heter Sør-Moen. Herfra går leier til Åbofjellet i sør og Esingen i øst. (4 km.)

Ved utløpet av Årvinbekken låg en gammel buplass, Surrussvollen, som var bebodd på 1700-tallet. Slagghauger lenger opp fra sjøen forteller imidlertid om eldre bosetting her i Vera. Det er dessuten funnet spor etter en steinalderboplass ved sjøen mellom Tronsmoen og Sør-Vera. Men sammenhengende har bosettingen ikke vært i Vera siden den tid.

Da har vi bare en gård igjen å besøke, men den er til gjengjeld verdt et besøk, Strådalen like ved grensa til Sverige. Vegen dit tar av til venstre ca. 500 meter etter Sisselvolden. En stopp oppe på Bjørga anbefales. Derfra kan en se Strådalen med de mektige fjella som bakgrunn.

Så gjenstår bare å ønske alle våre utenbygds lesere velkommen til Helgådalen og Vera. Håper denne guiden kan gjøre turen litt mer interessant.

Strekningen Vuku—Strådalen er ca. 50 km.

Magnar Lillegård i New York Maraton

I høst deltok Magnar Lillegård i New York Maraton. Løpet og oppholdet i storbyen ble en stor opplevelse. Av 23000 løpere ble helgådalingen nr. 726 med tiden 2.57.19.

Seterliv

I vår serie om setervoller tar vi i år for oss Sagvoldhaugen, som ligger i Malsådal:

Sagvoldhaugen

Av Sverre M. Green

Etter oppfordring fra redaksjonskomitéen for Helgådalsnytt skal jeg forsøke å feste på papiret det jeg vet om seteren. Som navnet sier er det en seter til Sagvolden. Første gang gården er nevnt med rettigheter i Malsådal, er i 1723 med et fjellslætte. Hvem som først starta med seterdrift, er litt usikkert, men Anders Tosteigan mente det var Ole Nilsen Telsnesset som først bygde hus der. Denne Ole, som er vår stamfar på morsiden, fikk bygselbrev på gården i 1784 samtidig med at han skulle være sagmester på Langdal sagbruk i Malsåa. Da det er dårlig hamnegang i gårdens utmark, er det vel naturlig at det vart starta med seterbruk.

Terrenget i dette området er slik at det ikke er noen laglig plass for rydding av setervoll. Derfor har vel denne plassen pekt seg ut som passende, en trivelig plass i klarvær med en flott utsikt, men ubrukbar som slåttvoll da grunnen er full av stein. Mor husket at det vart høstet gras der, og da var det en mann som slo og to mann som slipte for slåttekaren hogg stadig vekk ljaen i stein. Etter 1905—09 er det ikke blitt høstet før der. Nevnes må at sist i juni måned er solen oppe i over nitten timer i klarvær.

Når det gjelder dagens gjøremål på vollen, skal jeg gå forbi disse da Joar Nessemo har en grundig redegjørelse om arbeidsdagen for setertaus og gjeter i sin artikkel om Tinnsvollen i Helgådalsnytt for 1986. Det stemmer godt med det jeg husker fra dagene på vollen. I min bestemors første tid (Marta Sagvold) som setertaus, var det vanlig å

melke i 4-tiden på ettermiddagen («nonstid»). Etterpå måtte buskapen ut, og da gjette de bort til en bekk øst for vollen. Den bekken ble kalt «ættjonsbekken». På kartet står det gruvebekken, men jeg har aldri hørt annet navn enn «ættjonsbekken».

Den eldste viten jeg har om hvem som var på vollen, er fra første gruve-driften i Malsådal i 1870—80 årene. Det var Kristen Simonsen (1826—1920) og kona Anne Nilsdatter Sagvold som stelte med buskapen. Det var mye folk i gruvene på denne tiden, og all melk og fløte ble levert til familiene som bodde der. Det var en gylden tid for seterdriften da alt ble betalt med kontante penger som var en sjeldenhet i de dager. Det er meg fortalt at Kristen la seg opp en del penger i denne tiden.

En mann som hadde mye tilhold på seteren i gruvetiden, var stiger Ole Svorkmo fra Orkdal f. 1845. Han kom fra gruvene på Ytterøy til Malså, og han har hugget navnet sitt i en stor stein i nordøstre hjørne av vollen år 1878. Likeså har vi funnet samme navn på søndre «Haukberget» med årstall 1880. Denne mannen fikk en tragisk død. I 1936 var jeg en tur til Fåren med en hest, og over en kopp kaffe kom jeg i prat med Anna Sivertsen om denne mannen. Hun kjente godt til Svorkmo da de var fra samme bygd. Hun fortalte da følgende: «Svorkmo hadde sammen med en kamerat drevet med sprengningsarbeid, og ved detonerings av en salve hadde de søkt tilflukt i en hvilebu med hver sin stol som de satt på. Akkurat

med det samme salven gikk, hadde de ved en plutselig innskytelse byttet plass, og så kom det en stor stein gjennom taket og slo Svorkmo ihjel.

I nittiårene var seteren bare delvis i bruk da Sagvolden og Varslotten drev sammen på Tinnsvollen et par år etter at Martha Kristensdatter var blitt gift med Ole Varslotten (1857—1917). I 1905 og 1906 var min mor Oline Olsdatter Sagvold gift Green (1890—1965) og hennes kusine Eline Martinusdatter gift Vangstad (1888—1917) på vollen med mor som gjeter og Eline som setertaus. Mor fortalte at de fikk fri ei helg i 1906 for å gå til Vera der det var «Veresmesse».

Sverre M. Green 1931.

I 1907, 1908 og 1909 var det mor som hadde seterstellet, det siste året var Marta Hage, senere gift Krogstad, der som 9-åring for selskapskyld. Hvem som var gjeter er ukjent. Bestemor var atter på vollen i 1910, og som et bevis på det har jeg sett et kort fra lærer Peder Brønstad til Martha Sagvold, hvor han takker for fin setermat, hvilket beviser at han har hatt sine husdyr der. Under siste gruve-driften i Malså 1914—1917 var det fremdeles bestemor som hadde hånd om seterstellet, gjeter er ukjent men et år var Ingeborg Skavdal gift Sørli f. 1897 der som hjelper. All melk og fløte vart også da levert til gruvefolka, så det var lett å være fri kjesing, kjerning og vedhugst. Ikke alle kjøpere gjorde opp for seg, jeg har sett regninger fra denne tiden på noen hundre kroner som ikke var betalt.

Odd M. Green.

Blant dem som hadde med husdyr etter 1900 vet jeg om foruten Brønstad, Gustav Hage Kluken og Søren Bergsmo f. 1879 som da bodde i Kluken mellom. Seteren var ikke i bruk fra 1916 til 1919 da Martin Sørli overtok seterholdet med hans døtre Emma og Ingeborg som mannskap. Sistnevnte var gjeter, disse to var sammen til 1924 da Ingeborg ble setertaus og undertegnet gjeter. Følgende hadde med husdyr der i denne tiden: Petter Storstad, Mikal Storstad, Storstadmoen, Ingemar Storstad, John Indal, Kristian Haugan, Martin Sørli og Sagvolden. I 1924 da jeg var gjeter,

Kåre M. Green.

var det 15 melkekyr og 30 melkegeiter. I 1919 og 1920 var det med 2 geiter tilhørende Martin Sørli som hadde bare en spene hver. Disse dyra hadde vært på Røsvollen i 1918 og en vargfamilie som først passerte Kulslivollen og drepte mange sauer og siden passerte Røsvollen hvor mange geiter ble drept og en del vart skamfert og blant dem disse to som levde over. Jeg husker at det var like mye melk i disse to som i dem som hadde to spener.

I 1925 tok gårdens folk selv over seterholdet med mor som setertaus. Hun var der følgende år: 1926—1930 og 1932—1934. Gjeter i denne tiden var sønnene Odd, Kåre Magne og Olav. I 1931 var Ella Bjørstad gift Bjørkhaug og Magne

Magne M. Green.

Green der som mannskap. I 1935 var Margit Green gift Kolstad setertaus med hennes brødre Olav og Knut som gjeter. Det var samme mannskap i 1936 og 1937, siste året var Knut alene om gjetingen.

I 1938 var det ingen på vollen, men i 1939 var det Lasse Green som tok over seterholdet med kona Marie som setertaus og døtrene Oddbjørg og Nella som gjeter. I 1940 var Margit sammen med mannen Trygve Kolstad de som sto for seterholdet. Det var ingen drift av vollen i 1941 og 1942, men i 1943 og 1944 var Margit atter der med broren Alf som gjeter. Siden har det ikke vært seterdrift der. I perioden fra 1925—1944 hadde følgende med husdyr på vollen: Severin Helmo, Sigbørn Sellæg, Teodor Nessemo, John Overnesset, Johannes Overnesset, Ole Storholmen, Carl Tho-

Ella Bjørkhaug, født Bjørstad.

me, Arne Okkenhaug, John Grunnan, Torvald Flyum og i de siste år Leirset og Li.

Til slutt noen historier som jeg har hørt fra livet på vollen. I Nils Sagvolden (1788—1849) si tid var det mye bjørn i fjellet. En siste kveld på vollen etter at det ble mørkt, hadde en slagbjørn gått til angrep på hestene og jaget en fyllmerr tilhørende Nils utpå blautmyra sør for vollen og slått henne ihjel. Karene som var på vollen, ville ut og jage bjørnen. Men Nils, som var en erfaren bjørnejeger, sa nei, han hadde selv vært i håndgemeng med bjørn og visste vel hva det var å gi

seg i kast med bamsen. Kristen Simonsen fortalte at bjørnen flere ganger hadde forsøkt seg på fjøsdøra uten å komme inn. Kristen fortalte også at han husket bjørnehiet øst for vollen hadde vært benyttet av bjørn. Det var også Kristen som hadde båret fisk fra Holmlitjønna til Fiskløsningen da denne var fiske- tom, derav navnet. Min morbror Karl O. Sagvold, som var lomme- kjent i alle fjell i øvre del av bygda, hadde mange historier å fortelle, blant annet disse.

Knut M. Green.

Som fjortenåring i 1892 var han med sin morfar Kristen til Skjæker- vatnet på garnfiske, og da hadde de rodd i land på Verdalsholmen for å koke kaffe. Der hadde det vært et furutre med innhugget kryss og ved siden av en oppmurt grensemur med kryss. Men begge deler for- svant etter at vatnet vart oppdemt ved dambygginga i 1916. Litt å ten- ke over når en ser dagens grenselin- je hvor nesten ingen ting av vatnet ligger på Verdalsida mot grense- murene i rekke og rad fra Finnkjer- ringklumpen til Verdalsholmen.

Enda en historie fra Sagvold. — Som trettenåring hadde han vært med sin stefar Ola Varslåtten til Sagvoldhaugen med kløv noen da- ger før flyttinga til vollen. På til- baketuren fikk de høre en grov låt på sørsida av Sagdalen som lignet på en hest som knegget. Merra som hadde føll med, hadde satt opp en voldsom fart så karene hadde full hyre med å holde følge. Karl hadde spurt Ola hva slags låt det var, og

Ruth Green, gift Sørhaug og Margit Green, gift Kolstad.

Olav M. Green.

Alf M. Green.

Martha Sagvold.

Ola hadde svart at det var vel hester fra Åkran. Denne knegginga hadde fulgt dem på sørsiden av elva til de hadde passert Holmlitjønna. Da de kom heim, hadde Ola fortalt at det var bjørn de hadde hørt, og at det sikkert var føllet han var ute etter.

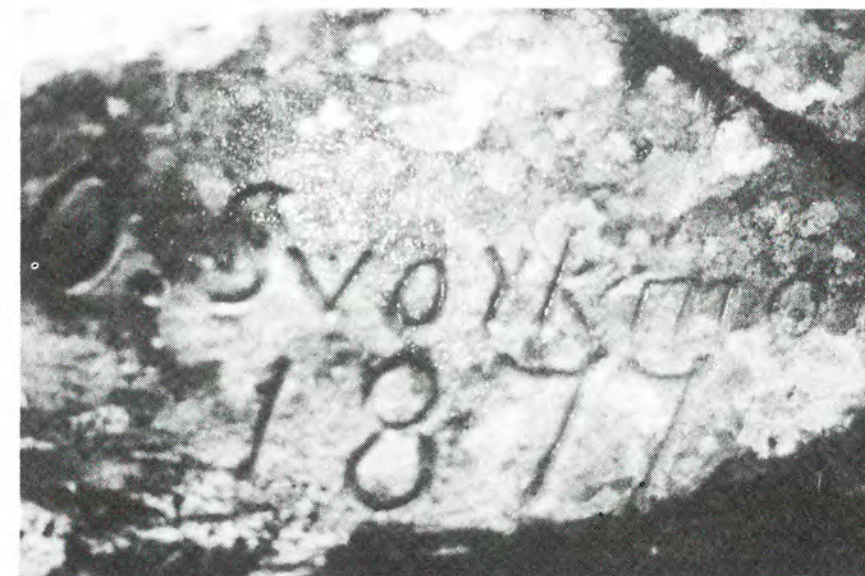
Oline Green, født Sagvold.

Sagvoldhaugen sett fra syd med utsikt mot Mokkavatnet og Snåsafjella i bakgrunnen.

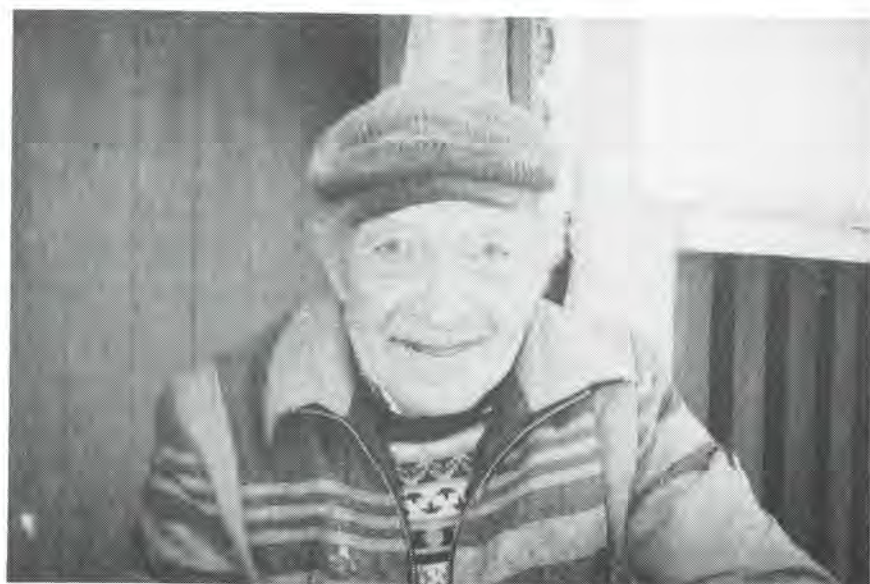
Emma Sørli Reitan.

Inskripsjon på Sagvoldhaugen.

Varslott-funnet

Av Joar Olav Nessemo

Albert Lillegård i år. (Foto: Joar Nessemo.)

I forbindelse med årets artikkel om Varslottfunnet fant man det naturlige å prate med Albert Lillegård, mannen som gjorde funnet. Han forteller at funnet ble gjort i 1930 under framkjøring av stein til Varslot øvre, «Nordjalet». Det var Ole Varslot som holdt på å sette opp fjøs. Ole Røsten kjørte stein fra bruddet i Steindalen like ovenfor gården, og Albert arbeidet i steinbruddet. Steinen ble slått sund og brukt som pukk i grøftene.

Det var under arbeidet med å bryte fram store steinblokker at han oppdaget en grop inne i steinrana. Der stakk det opp noe som han trodde var en grankvist. I arbeidet med å få løs denne «kvisten» ble han imidlertid klar over at dette ikke var noen grankvist, men noe annet. Den var flat med bredde på ca. 2½ tomme og tynn og den stod nede i pukken. Så «rota» han unna

og fikk fram denne tingen. Det viste seg at en del av den var tært bort. Så oppdaget han at det så ut som et stort sidebein. Det var et stykke borte av det. På resten av beinet var det noen figurer. Litt lenger inne i gropa stod det opp et annet bein som han også rotet løs. Dette beinet var mindre enn det første. Han la beinene til sides, for man var ikke så interessert i sånt på den tida. Om kvelden tok han med seg beinene hjem.

Lærer Peder Brønstad, som fikk høre om dette, hadde mye å gjøre med oldtidssaker. Allerede søndagen etterpå kom han hjem til Albert og ville se på gjenstandene. Han studerte på hva dette kunne ha vært. Det største beinet som hadde riper tversover, mente han var brukt i en slags vev. Det var tråder som hadde gått over og laget ripene.

Så dro de opp til funnstedet for å se om de fant mer. De gjennomskjerte hele området, men det var ikke mer å finne der. Brønstad mente at beinene hadde vært gjemt der. Brønstad spurte om han kunne ta med seg disse to gjenstandene fordi han hadde kontakt med Vitenskaps-selskapet i Trondheim, og det fikk han. Albert forteller videre at dette funnet oppbevares på Vitenskaps-selskapet i Trondheim den dag i dag. Litt senere fikk han personlig tilsendt Adresse-avisen gratis. Der ble dette funnet beskrevet. Albert ble omtalt som finner, og det var bilde av disse to beinene. De takket for at han ville donere dette verdifulle funnet til Vitenskapsselskapet.

Albert kan den dag i dag påvise stedet hvor han fant disse beinene. Stedet er litt mer tilvokst og det er noe mer mose der, ellers er det som før.

Oldtidsminner frå Verdøl

Av lærer Peder Brønstad

Eit interessant funn av beinsaker på gården Varslott

Under arbeide med bryting og framkjøring av stein til Ole N. Varslots nybygg vart det nyleg i utmarka på Varslott, 400 m nordanfor gardstunet, gjort eit funn av beinsaker — beinsaker som etter si form må vera mykje gamle, så gamle at ein ganske sikkert kan anta at ein her har med eit oldfunn av dei sjeldne å gjera.

Ein av arbeidskarane, Albert M. Lillegård, ein ungdom, fekk sjå at det innunder ei steinblokk uppe i bergranet stod i veret tvo grå spirar som han med det same tykte likna gamle turr-kvistar. Men då han kom burt til hola fekk han sjå at det var tvo beinspildror som stod oppreiste og berre litt av nederste enden nedstukket i det turre jord-og pukklaget som danna botn i hola.

Den største av desse beinspildrone syner seg å vera 85,5 cm lang, men har opphaveleg vore 10 å 12 cm lengre, då noko av eine enden er burtmarna. Ho er 6 cm breid og 1 cm tjukk i den eine kanten, men tynnast ut etterkvart mot andre kanten til den der minner um ein sverdegg. Endane har sannsynleg vore utforma eins, men som allernemnt, er berre den ene heilt bevart, og den endar i ein spiss, med nedsliping også frå den tjukke kanten, så det minner um odden på ein moderne tollekniv. 1 cm innpå frå kantane går der ein bord av linor langs etter sidone. Der er tvo par linor, 5 mm millom para, og 1 mm millom linone i kvart par. Dette er på den eine sida av spildra; men på den andre går der linor berre langs den tjukke kanten, ei lina, også der, 1 cm frå kanten og 5 mm lengre innpå går tvo parallelle linor med 1 mm millomrom. På båe kantane av denne beinspildra er der dessutan tett i tett med upptil 1 mm djupe innhakk eller tverripor på kanten og inntil borden, sterkest og mest tydeleg på den tjukke kanten. Desse tverripone minner um slitasje av trådar, og

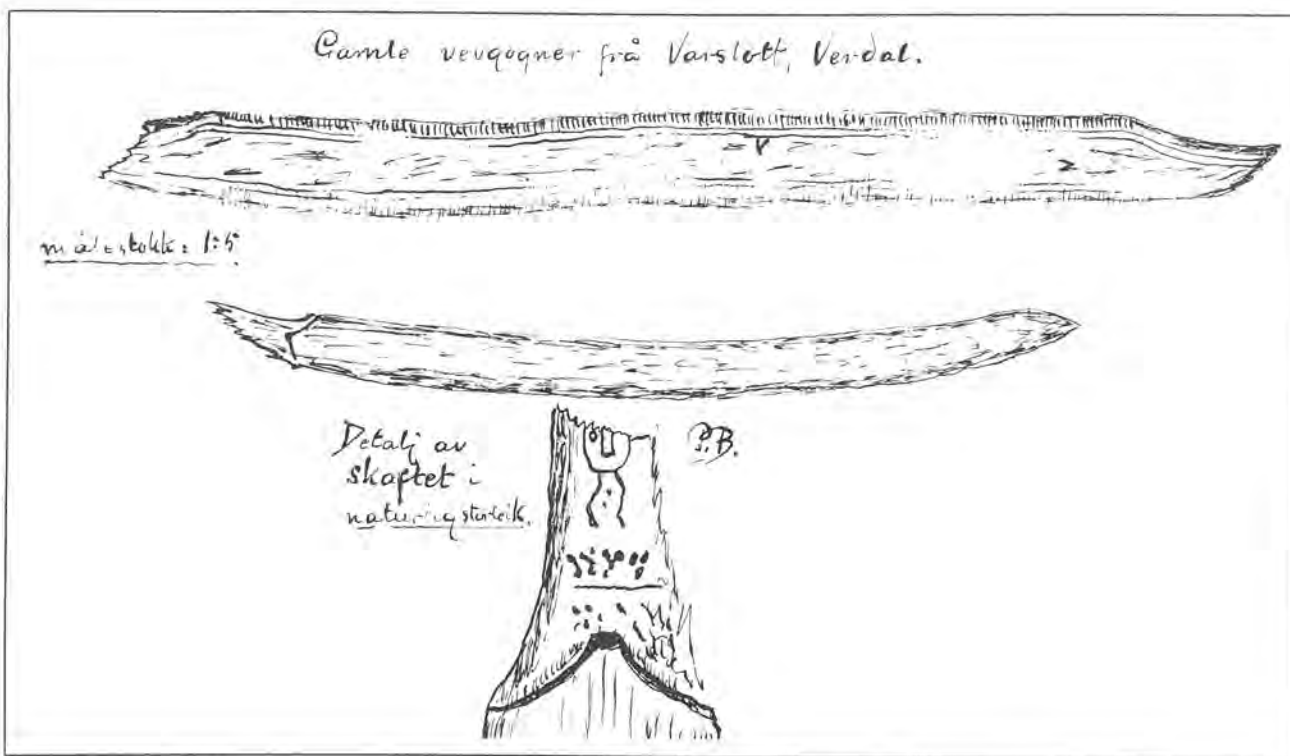
Albert Lillegård, ca. 1935.

fører tanken hen på gamle vevgogner. Er denne spildra ei greidspjelka eller ei skilspik til ein gamaldags uppstadvev? Og er desse innhakka slitasje etter renningstrådane?

Den andre spildra er mindre, berre 58 cm lang og 4 cm breid og kan vel vera 5 å 6 mm tjukk langs midten av lengderetningen, men tynnest ut til båe kantane som eit tverreggja sverd og går over til ein avrunda spiss i den eine enden. Den andre enden har opphaveleg gått over til eit ovalrundt skaft, 10 å 12 cm langt, men av dette er berre 4 cm att. resten er burtmarna, då det var denne enden som stod nedstukket i jorda. På den eine sida av skaftet er der innrita ein primitiv figur, ein 8 mm lang og 6 breid, ovalrund ring som antageleg skal vera andlitet av ein menneskjeskapsnad. Etter midten langs etter denne rundingen går tvo 3 mm lange linor paralel med 1,5 mm millomrom, og då desse i underkant er samanbundne med eit tverrstrek, skal det ganske sikkert forestilla ein

nese. På eine sida i øvre kant av denne nesen er ein liten runding innrita og skal antageleg vera eit auge. Den andre sida av andlitet er burte øverst. Frå denne ovalen eller andlitet går der tvo linor 10 mm nedover. Desse linone buktar seg litt og endar på ein slik måte, at ein kan tenkja seg dei skal vera føter til figuren. Under denne skapnaden er tvo linor med innriss og punkter som minner mykje um framande skriftteikn. På midten av bladet, lengre nede finst nokre strik ihopsett på ein slik måte at det minner um ein båtstamn. På den store spildra finst tvo strik ihopsett som ein latinsk V. Saman med ovannemnte ting finst også tvo små bein, antageleg av eit mindre pattedyr. Båe spildrone er noko bøygde. Den største går i buktning frå den eine til den andre sida, og har sannsynleg også vore slik då den vart brukt, slitasjen tyder på det. Den mindre spildra går i ein jamn boge etter flatsidone, men ho er også på same tid sid-krokutt. Skapnaden på denne spildra, krokane både til den eine og andre leida, hjelpar ein å skyna korleis denne tingen har vore brukt, og kva den kan ha vore brukt til under arbeide. Den måtte just vera slik som den er, um den skulle vera eit godt og brukbart reidskap på sitt umkverve.

Med umsyn til kva denne mindre beinspildra har vore brukt til, kunne ein gissa på at ho er brukt som «slabord» i uppstadvev. Ein slik arbeidsmåte og slike vevgogner vert enno brukt av naturfolk (se bilete og tekst, spalte 263, fig. 177 i W. Dreyers bok «Naturfolkens liv» utgjeve av Det Nordiske Forlag under «Frem»-verkene 1898). Ein kan difor ganske sikkert gå ut ifrå, at ein her har å gjera med såkalla vevskeier av kvalbein, ting som er svert sjelden i allefall så langt frå kysten som i dette tilfelle. Å tala um alder og tid, då desse vevskeier er brukt, og um kor dei er laga o.s.b.

Varslottfunnet teikna av Peder Prønstad.

er ikkje så greidt, det kan til sine tider vera vanskeleg nok, jamvel for vitenskapsmenn å tidfeste slike ting. Men denne mannaskapnaden som ovanfor er nemnt, den virkar svært primitiv, minner um helleristningar og teikningar hos naturfolk på eit lågt trin, og skulde såleis peika langt attover i tida.

Korleis det kan hanga saman, og at desse sakene var gøymt uppi den berghola er vanskeleg å svara på. Det er svært lite sannsynlegt, at ein her har med ei grav og eit gravfunn å gjera; dertil er staden for ulagleg ja, jamvel for ei lappegrav. Ein må heller tenkja seg, at desse fint arbeidde og forseggjorte ting er gøymt i utrygge tider for å sikra dei for røving og øydeleggjing. Eller har dei vore gøymde i denne hola, når dei ikkje var på bruk.

Nordkleiv-grenda, der Varslott ligg, er lite eller inkje kjent arkeologisk. Dette strøket ligg nokså burtgøymt i ein liten sidedal i Vuku sokn, Øvre Verdal, ca. 30 km frå sjøen, og så vidt nedskrivaren av dette kjenner til, er det aldri før gjort noko oldfund der uppe. Garden Varslott er sikkert ein gamal gard; um dette vitnar ei gruppe med gravhaugar straks nordaust ca. 300 m frå tunet. Namnet Varslott vert uttalt med lang *a* og gjev inn-

trykk av å vera av dei eldre namn. Garden ligg fritt og høgt oppunder ein åsrygg. Jorda hallar ganske fint sørover; men kan ikkje for dette kallast tungvinnt eller bratt. Varslott har vore sjølveigargard gjennom lange tider, tross i at den ligg midt inne i leilendingsgods. Dertil er der gamle fjell- og seterrettigheter og ein større skog som høyrer garden til. Alt dette tilsaman vitnar um at garden er gamal. Ca. 2 km rett i aust frå Varslott ligg gardane Green, (utt. med lang *e*) også med sør-hallande jord uppe på kanten, innunder ein skogås. Namnet Green har også ein gamal klang, og gardane ligg slik til, at ein også um dei kan anta at dei høyrer til dei eldste der uppe. Strøket imillom desse gardane Varslott og Green er for største delen ein senkning som vert kalla Kolstadeng, ein senkning antageleg av nokså ny data. Det er sansynleg at elva, Malsåa, som renn gjennom grenda opphaveleg har stått på fjell på den søre sida av dalen; men som tilfellet har vore med Helgås, hovudvassdraget her uppe, så har sansynlegvis også Malsåa kunna den kunst å grava seg ut av den gamle tusundårige fosselegger og leita seg nye vegar og øydeleggja gamle grender ved utgraving og jordskreid.

Det er så å segja berre Green og Varslott deruppe har kome heile ifrå denne katestrofa, og dei har havt nok land før, og det var difor ikkje um å gjera for dei å hevda denne skredjorda, men let garden Kolstad uhindra taka heile strøket, då det låg laglegt til for denne garden.

Ja, det er enno mange ting å granska og sikkert mange oppdagingar å gjera inne i avdalane og avkrokane i landet vårt, og det er å vona, at det etterkvart må lukkast å kasta meire ljøs over busettjing og kultur i gamal tid også i dei strøk som ligg bortgøymte og langt til-sides.

Melding om funnet er sendt Vitenskapsselskapet, Nidaros, og der vil det sikkert verta nøgje granska og tidfesta så godt det i det heile let seg gjera, og vi bør her i Trøndelag vera glade og takksame for, at vi ved Vitenskapsselskapet i Nidaros har ein arkæolog som står fullt på høgde med tida og som er millom dei fremste i Norden. Det er Vitenskapsselskapets ære, at der stadig vert kasta meire ljøs over den dunkle oldtid, serleg kva som vedkjem vår landsdeil, opna portar ut til nye utsyner, og på det arkæologiske umkverve lagt nye provinsar inn under granskning.

Et hyggelig 70-årsminne

Av Georg Lurfald

Torsdag 21. juli -88 startet vi, Irma og jeg, for en tur til hjembygda Verdal. Vi bestemte oss for å kjøre over Venabufjellet, tok av E6 ved Ringeby. Lunsjpause på Venabu Høyfjellshotell, herfra er det en aldeles herlig utsikt over fjellvidder med blåe vann og delvis snødekte fjell i det fjerne. Et underbart syn for oss østfoldinger.

Fin tur opp Atnadalen til Hjerkin, og videre nordover. I Åsen møtte vi en kolosal regnskur — likedan da vi kom til Verdal ved 18-tiden. Nå kjenner jeg meg liksom igjen, tenkte jeg, skal vi også i år få bare regn her? Men jeg tok skammelig feil! Herlig sommervær — i 10 heile dager tilende!

Lyttet på radioen, og hørte at på Østlandet var det bare regn og stiv kuling. — Det stemmer nok — «fellesferien» er begynt!

Aldri har jeg sett hjembygda så vakker! Bilde en god del rundt om. Vakkert over alt. Kan ikke undlate å nevne kirkegårdene i bygda, var innoen alle, og i hvilken stand de er holdt. Der arbeider fagfolk som elsker sitt yrke — det var ikke vanskelig å se! Og Stiklestad kirkegård tar nok prisen. Det er den vakreste jeg har sett!

Og jeg tar gjerne en tur til kirkegårdene når vi er ute og farer, og har således dekning for min påstand.

Søndag 24. juli bilte vi til Esingen, plukket fire liter molte — 70 år etter at jeg begynte der som gjeter våren 1918. Et hyggelig 70-årsminne, en stor dag for meg.

På hjemveien spiste vi middag på Sandvika Fjellstue. Her traff vi venner fra Skogn, som vi ble kjent med på Lanzarote i fjor høst. — Verden er ikke så stor!

På ferden videre ned til Øra, tok vi en «stopp» ovenfor Lysthaugen. Å du verden for en utsikt. Og hvor vakkert det var! Blå himmel, sommer og sol, grønn og fager lå bygdas nedre del der, og den ellers så grå Verdalselva skinte blå der den renner ut i Trondheimsfjorden ved Kausmo.

Dagen etter gikk turen til Vera.

For 70 år siden var jeg gjeter her. For meg var det en stor dag, en drøm jeg lenge har båret på, bare så synd at det var lite molte i Esingtraktene i år.

Det er en fornøyelse å bile opp Helgådalen nå som veien har fått asfaltdekke helt til Skjækerfossen. Men her fikk vi merke en brutal overgang. Veihøvelen var nettopp kjørt og laget rene steinør av veien helt fram til brua ved Julneset. Herfra fin grusvei helt fram til Veresbygda. Vi var innoen Sveet og drakk nykøkt kaffe med nystekte gode vafler til. Bilde videre inn til Moen, og ned til Veresvannet. Men vår fine rasteplass fra forrige turer var borte. Et grustak med mye søppel skjemmet området. Vi dro videre til Strådalen, hvor folkene var opptatt med høykjøring. På tilbaketuren stoppet vi på høyeste punktet ned til Vera, tok noen bilder mot Strådalen, og skrev våre navn i «Gjestebooka» på stedet — hvor jeg også fant navnet: Johs. Overmo. Vi stanset nokså lenge ved kapellet, hvor jeg gikk på skole da jeg var gjeter i Esingen. Vandret på kirkegården og leste på gravstøtterne, og mintes fra dengang. Min kjæreste venn, Ola Tronsmo, hadde nå fått en verdig støtte på sitt livs hvilested. Minnes med vemod Beda

Tronsmo — og ikke minst Ingvald, Johannes, Henrika og Iver — og mange andre.

Det var ekstra vakkert i Vera den dagen. Sjøen lå der som et kjempstort speil, hvor naturen rundt om sto på hodet i vannet.

Vi tok en to timers rast ved det nye flotte handikapstedet ved Stortjønna. Et aldeles ypperlig sted for bevegelseshemmede, det beste av denslags jeg har sett — på fjellet. Og så rent og pent rundt om, ikke en fyrstikk, ikke en sigarettstump å se. Flott var det.

Irma laget lunsj, stekte hjemmelagde fiskekaker fra Ruth på Ørmelen, men kaffekjelen hadde vi glemt! Jo da, det går an — for oss som er uvant med fjellturer! — Men det var ikke så farlig, det var jo ikke mere enn et par timer siden vi satt på Sveet og «gasset» oss med nykøkt kaffe.

Nå hadde vi hatt to herlige fjelldager på kjente steder.

Så går turen nedover mot Helgådalen, dalen hvor jeg har så mange gode minner fra, den tiden jeg var gjeter i Bjartan. Fra våren -21 til jul

-24. Stoppet en god stund ved Skoknesset, som ligger på andre siden av Helgaa, som her flyter stille og bred, og betraktet løvkronene som speilet seg i det klare vannet — og tankene flyr:

LØVKRONENE

Der er noe egent, så fasinende med løvkronene. Ikke noe eier, slik bluss med varme og liv som når en dag, gryningstimen kommer til skogene, her ved Helgaa, der den flyter stille forbi, og løvkronene speiler seg dens klare vann.

Løvkronene da sommeren er ung er styrke, håp og tro og minnes da nordavinden herjer og stikker i oktobers gråbleike dager og når snøen faller i novembers desperasjon. Tenk da tilbake — da løvkronene speilet seg Helgaa, på sin stille ferd til møtet med villmarkens Skjækra.

Veien nedover langs Helgaa var i løpet av dagen blitt mye bedre, for det var endel biltrafikk den mandagen.

Det er bare så synd at man har det så travelt bestandig — man skal rekke over så mye. Har ikke tid til å oppsøke gamle kjente, dessverre. Men vi må innom Bjartan å hilse på, om ikke mere enn fem minutter. Vi traff Odd ute på tunet, hvor han

«Gammelstua» i Strådalen.

var i full virksomhet med dagens gjøremål. Gjensynsgleden var stor på begge sider.

«Kjøre med det samme», sier han, «ikke tale om! Kona har satt på kaffekjelen, så dere må være med inn — eller skal jeg bære kaffe'n ut i bilen til dere?»

Vi ble sittende ved kaffebordet i to stive timer. Hadde så mye å prate om, mest gamle minner, men også dagens aktuelle ting. Da vi skulle bryte opp, sa Odd: «Men kan dere ikke bli til i morgen? Vi har fem senger som står ledige, så det er plass nok!»

Jeg hadde veldig lyst til det, men vi var buden bort om kvelden, som vi hadde takket ja til, og da så.

Kommet ut på Elneshøgda stoppet vi nok engang — for å beundre utsikten. Den er både vill og vakker!

— Ja, i Verdal skjer det store forandringer mellom hver gang vi er på visitt. Strøket «Melastua» og opp Veita har de gamle rønnene kommet til heder og verdighet. Noe så flott!

Men det er snart uråd å kjenne seg igjen på «gamle tomter», da særlig på Ørmelen.

Fikk kjøpt den nye Verdalsboka, forfattet av Morten Veimo. Noe av det beste jeg har lest. Kjenner jo de fleste navnene, og svært mange av heltene som kjempet for sitt land under krigen. En fantastisk spennende bok for meg — som hadde svært lite kjennskap til hva som foregikk i hjembygda under okkupasjonen.

Selvfølgelig hørte jeg mye når jeg var på hjemlige trakter, om dramatiske tildragelser og morsomme episoder — men torde ikke stole på alt som ble fortalt. Men etter å ha lest Morten Veimo's «Verdal» (hvert eneste ord), har jeg fått rede på hvilken enorm innsats verdalingene (Jøssingene) sto for!

— Et minne fra Esingen, sommeren -20, siste året taubanen til Vera var i drift. En av «rallarne» som arbeidet der, hans navn har dessverre druknet i glemselens hav, — han var så glad i å synge. Han og flere av hans arbeidskamerater kom ofte opp til «sommarstugan» (masstua) i Esingen om kveldene — det var nok ei sprek og pen jente fra Stiklestad-

kanten, som var rakster i Esingen denne sommeren, som var trekkplastret, tror jeg. Tilbake til «rallarne». Han sang støtt når han kom

på visitt, og det var ei vise som var hans favoritt, og som jeg lærte utenad — men som jeg nesten hadde glemt. På Finnskogen i sommer

kom jeg over denne visa, på trykk, og her er den:

SKOGSARBETARVISAN

Melodi: På blomsterklädd kulle satt Hjalmar och kvad.

En huggare har det besvärligt ibland,
när vintern är snöig och kall.
Med yxa och såg i sin blåfrusna hand
han brottast med gran och med tall.

Med svansen han sågar och kapar och sargar
i rötter på gamla och vresiga vargar.
Förtjänsten blir mager och huggaren med.
Nog är det förklarligt om huggarn blir vred.

En dag kommer chefen med klov och med spö,
med jakthund och prima gevär.
Varendaste harpalt i skogen skall dö
och stoppast i säcken han bär.

Men huggarn som sliter så svetten den rinner,
han får inte ens ta en sparv om han finner.
Nog är det väl ändå ett underligt sätt,
i sanningens namn det kan ej vara rätt.

När huggarn uti all ödmjukhet ber
om ökning med några procent.
Tro aldrig i världen att chefen då ler
och säger: — Så må vara hänt.

Istället så blir han rätt gruvlig att skadå
och säger bestämt: — Nej så jädrar anåda.
— Det är låga priser på timret i år.
— Ni får vara nöjd med det lilla ni får.

Och huggaren kapar sitt timmer och svar.
Ja, hård är i sanningen hans lott.
Att vara slav på en gammal galär,
det vore precis lika gott.

Hans liv här på jorden stor glädje ej rymmer.
Nej, det är istället en rad av bekymmer.
Den magra förtjänsten vill ej räcka till,
till kläder och husrom, potatis och sill.

Vil ikke avslutte mitt inntrykk av hjembygda uten å nevne «Spelet om Heilag Olav». For et mektig arrangement. «Spelet» i seg selv er kjempeflott, — men mest imponerende er nok selve stedet hvor «Spelet» foregår. Den storslagne friluftscenen i den skønne naturen omkring gjør et mektig inntrykk. Jeg har sett «Spelet» kun to ganger, 29. juli -77 og i år. Sommervær og varmt begge ganger — og masse mennesker. Man blir imponert!

— Men alt er ikke så imponerende i Verdal heller. Nå tenker jeg på hva turistene opplever i denne vakre, mektige bygda. Ikke en eneste orntli campingplass! Her må det være noe galt. Hvorfor satser ikke kommunen på å utbygge Soria Moria-området på Fættan? Det ville bli et førsteklasses campingsted med sjøbad, noen hundre meter fra E6, noen minutter med bilen til flotte kjøpesentra på Ørmelen og Øra. Et ypperlig sted for turistene som nå må dra bygda forbi. Det er ikke lite penger turistene «legger» igjen, etter et hyggelig ferieopphold, det kan man se på de fine campingplassene andre steder i landet.

Georg Lerfald.

Ved «Stortjønna».

Gammelt nytt fra Rød

Av Grethe Forbregd

Rød ser ut til å ha vært en storgård allerede fra middelalderen.

Ca. 1660 kom Ole Olsen til gården, etter Peder. Ole var ifølge manntallene født ca. 1625, og døde ugift i 1714.

I Verdalsboka antas det at hans eldste sønn, Ole Olsen, drev gården sammen med ham, men det kan ikke være riktig, i og med at Ole ikke hadde vært gift. Enearving i 1714 var Jon Olsen Fæby (1666—1753) som ved giftermålet i 1705 med enka på Fæby oppgis å bo på Rød. Denne Jon var muligens en såkalt «sleg-fredssønn», dvs. uekte sønn lyst i kull og kjønn. Hans arv besto i 12 riksdaler og 12 skilling. Ole hadde også en «frillesønn», Kristoffer Olsen Overnesset.

Fra 1705 nevnes Ole Olsen Rød den yngre, eller «lille Ole Rød». Denne Ole var muligens en brorsønn av Ole Rød, født 1670 og død 1714. Hans kone døde i 1705. Jeg mener han har brukt en plass under gården — Eggja. I kirkeboka nevnes en brorsønn ved dette navn. Det var ikke nevnt noen husmenn i 1665 eller -66, så plassen har nok dukket opp etter dette.

Ole Olsen Eggjas søsken var sannsynligvis:

Marit Olsdtr. Rød, ugift 1675—1755,
Inger Olsdtr. Rødsvald 1685—1757,
g. m. Faste Svendsen Rødsvald.

Etter Ole O. den yngre var Jon Sivertsen på Eggja en tid. Han var g. m. Marit Lukasdtr. Helgadal.

I 1714 flyttet det inn en ny slekt på Rød.

Det var Ole Kristoffersen og Anne Jonsdtr.

Ole var født på Stormoen i Sul i 1684, og døde i 1764 som enkemann på Rød.

Hans foreldre var:

Kristoffer Larsen Stormoen (1658—1691) (s. av Lars Holmli), og
Mali Jonsdtr. Stormoen, sikkert datter av Jon Jonsen Stormoen.

Ole hadde 4 søstre, bl. a. Marit Kristoffersdtr. Byna, og Magnhild Kristoffersdtr. Kluken.

Anne Jonsdtr. kom fra Hellan, hun var datter av Jon Olsen Hellan og h. Siri. Anne hadde en datter med Anders Olsen. Korporal.

Gunhild Andersdtr. f. p. Hellan 1709, gift i 1734 med Ole Ågesen Bjørstad (1715—1739), og i 1741 m. Lars Johansen Storlongdal. De har flyttet fra bygda etter 1742.

Gunhilds barn var:

1) Gjertrud Olsdtr. 1734—, var i T.hjem 1751.
2) Anne Olstr. 1738, var på Rød i 1751.
3) Ole Larsen 1742—1742.

Ole og Anne hadde disse barna sammen:

a) Kristoffer Olsen Ulvild (1713—1750),
f. på Midt-Hellan,
g. 1742 m. Lisbeth Larsdtr. f. 1708 på Hallemstøen, d. 1785 på Leirhaugen.
Lisbet var 2. gang gift i 1751, m. Ole Andersen Ulvild, enkemann, og de fikk sønnen Kristoffer Olsen i 1752.

Barn:

1) Johannes Kristoffersen f. i Ulvild 1743.
2) Ole Kristoffersen Leirhaugen f. i Ulvild 1745, g. m. Siri Toresdtr. Neder-Holmen i 1781, hans kusine.

c) Lars Kristoffersen f. i Ulvild 1747, g. m. Anne Olsdtr. Breding i 1770.

b) Jon Olsen Rød, f. p. Rød, 1715—1762, g. 1742 m. Guri Mikkelsdtr. Neder-Holm (1715—1772). Barn:

1) Ole Jonsen f. p. Rød 1743.

Guri ble i 1764 g. m. Ole Torkildsen fra Kulsli.

c) Mali Olsdtr. Neder-Holmen 1717—1796, f. p. rød. g1) 1748, m. Tore Mikkelsen Neder-Holm (1711—1782).

g2) 1784, m. Kristoffer Olsen Stene.

Barn:

1) Mikkil Toresen Neder-Holm 1749—1813.

1) Ole Toresen 1750—.

1) Marit Toresdtr. 1752—.

1) Anne Toresdtr. 1754—1838.

1) Gunhild Toresdtr. Prestegård 1756—1843.

1) Siri Toresdtr. Leirhaugen 1758—1841.

1) Berit Toresdtr. 1760—1766.

1) Elsebe Toresdtr. 1762—.

d) Ole Olsen Rød, f. p. Rød (tvilling med e) 1720—1798, g. 1748, m. Gunhild Mikkelsdtr. fra Neder-Holm (1720—1794).

Barn:

1) Anne Olsdtr. f. p. Rød 1749—1749.

1) Mikkil Olsen f. p. Rød 1751—1751.

1) Marit Olsdtr. Rød 1752—1814,

g. 1776 m. Erik Larsen Rød, fra Over-Holmen.

e) Siri Olsdtr. Nonset, f. p. Rød 1720—1814, d. p. Skavhaug hos s. Andor,

g. 1741 m. Lars Andorsen Nonset.

Barn:

1) Siri Larsdtr. f. p. Rød 1747—1751,

d. p. Nonset.

1) Ole Larsen f.p. Nonset 1748, se Flyan-ætten, g. 1779 m. Berit Ulriksdtr. Vuku.

1) Anne Larsdtr. f. p. Nonset 1750,

g. 1771 m. Ellev Ågesen Rød (1747—1813).

1) Andor Larsen Skavhaug 1751,

f. p. Nonset,

(i Verdalsboka er han forvekslet med Andor Larsen Eklo),

g. 1787 m. Marit Johansdtr. Skavhaug, enke.

1) Kristoffer Larsen f. p. Nonset 1755.

1) Siri Larsdtr. f. p. Nonset (1757—1772,

d. p. Nederholmsv.

*1) Mali Larsdtr. f. p. Nonset 1759—1772.

1) Jon Larsen Fosnesset 1763—1842,

f. p. Nonset,

g. i 1795 m. Marit Børresdtr. Fosnesset, enke.

Av Anne og Oles 5 barn, var det 3 som giftet seg med søsken fra Neder-Holmen.

I 1762 bodde disse på Rød:

1. Ole Olsen og Gunhild Mikkelsdtr.

Barn: Marit Olsdtr.

Tjenere: Lars,

Gunhild,

Marit (Johansdtr. Leirhaugen).

Andre: enkemann Ole Kristoffersen.

Husmenn: Ole Halstensen (Rødseggen),

og Mali Mikkelsdtr.

også fra Ned. Holm).

Inderst: Ingeborg (enke og fattig).

Dette var enken etter Lars Olsen Stormoen.

II. Enken Guri Mikkelsdtr. (e. etter Jon Olsen Rød).

Barn: Ole Jonsen.

Tjenere: Ole, Sigri og Marit.

Guri giftet seg igjen i 1764, m. Ole Torkildsen fra Kulsli, som bygslet gården. Hun døde i 1772, og Ole ble i 1774 gift med Lisbeth Olsen Steine.

I 1777 oppga Ole gården til fordel for Erik Larsen fra Over-Holmen, som ble gift med Marit Olsdtr. Rød. Han overtok også svigerfarens part, mot at den fikk kår.

Slik ble begge Rødsgårdene samlet under ett.

Etter Erik kom sønnen Ole Eriksen i 1809.

Var det ulv?

Av Gunnar Haldorsen

Det var en sen høstdag i 1941, med lave skyer og sidt høstregn, en riktig ufyselig dag. Det var like før vinteren skulle gjøre sitt inntog i fjellbygda.

Jeg hadde søkt ly under en stor gran like ved stien som går nord for «Flåtåjern», mot «Oksøyet», «Jerptjern» og til «Esingen». Jeg hadde tatt plass der for å ha en strategisk plass for å passe kyrne som gikk og beitet mot «Flåtåjern» og «Grashultjern». Her hadde jeg god oversikt mot «Svartvika», og nord-øst på «Flåtåjern», slik at ikke kyrne skulle dra østover.

Mor hadde bedt meg ta kyrne bort på «Moan» der hadde hun sett det var en del «smulegras», litt beite. Alt beite på jordene hjemme var oppbrukt, og det var for tidlig på høsten til å sette inn kyrne. Det var alltid bra å ha dem ute så lenge som mulig, men det var ganske uvanlig å dra til skogs med dem på denne tiden av året.

Jeg var ikke alene under grana der jeg sto. Geitene fra alle «Sørveres» gårdene hadde også søkt ly under samme grana, og en to—tre andre graner rundt meg. Geitene var veldig sosiale dyr som søkte sammen og hadde en utrolig tillit til dem som stelte med dem. Jeg syntes det var riktig trivelig å ha dem rundt meg en slik dag alene i skogen.

I et ubevoktet øyeblikk hadde noen av kyrne, om det var «Molin», «Julgås» eller «Tango» skal jeg ikke si, klart å sette i vei østover. Jeg-

matte forlate min lune plass under grana for å få snudd dem tilbake.

Hvor lang tid dette tok kan jeg ikke huske, men mange minuttene kunne det ikke ha tatt. Da det var gjort, vendte jeg tilbake til samme grana. Da var geitene borte. Jeg hørte bjellene skrangle i fullt sprang mot «Sørmoen». Jeg la ikke så mye i det i første omgang. Men da jeg stod der hørte jeg en rar pipe- og gurglelyd under grana ved siden av. Da jeg så bort lå det ei geit på ryggen mellom to store røtter som gikk ut far grana. Geita lå der og sparket. Da jeg kom bort til den viste det seg at hun hadde et kraftig bitt i strupen. Strupen var knust og hull etter kraftige rovdyrtenner gjorde at geita pustet gjennom disse sårene. Derfor denne merkelige lyden. Min umiddelbare reaksjon husker jeg ikke, men jeg var ganske snart i fullt sprang mot «Sørmoen» jeg også. Det var ikke så lange veien, en 5—10 minutters springmarsj. Der ble to karer med øks og kniv med meg. Det var enda liv i geita da vi kom tilbake. Karene slaktet geita. Jeg måtte ta meg av kyrne, fikk samlet dem og jaget dem hjem. Jeg var ikke så «høy i hatten» da jeg drev på med dette. Jeg var glad da vi var hjemme. Hvilket rovdyr var det som hadde tatt denne geita like bak ryggen på meg? Jeg så eller ante ingenting. Kyrne som gikk og beitet et stykke fra hadde heller ikke hatt noen kontakt med rovdyr, de var helt rolige. Rovdyret var nok fullt

oppmerksom på meg. Det greide å ta ei geit den vesle stunda jeg var borte.

Etter hvert har jeg blitt mer og mer overbevist om at det var en ulv. Gaupa fikk skylda i første omgang. Senere når jeg har lest om de forskjellige rovdyr sin måte å drepe på, synes jeg det ligner mest på ulv. Det måtte ha vært et kraftig dyr som greidde å ta en fullvoksen geit, slenge den rundt på ryggen slik den lå mellom de store granrøttene.

Det var også en del ulv i grensetraktene i disse årene. Det var flere vintre det ble observert ulvespor mellom «Esingen» og «Vera». I «Esingen» så de en flokk med ulv som passerte øst i sundet en vinter.

I boka om «Gjevsjø-gubben», av Helge Kjenstad, er det dramatisk om ulvejakt like før krigen, vinteren 1939—40.

Avstanden fra Lierne, Gjevsjøen, Gaundalen og til Vera er ikke så lang, særlig når en tenker på avstander en ulv kan tilbakelegge. Min far var sikker på å ha hørt ulvehyl en kald vinternatt i disse årene.

Var det en ulv jeg hadde, kanskje bare noen få meter fra meg denne høstdagen?

PS:

Det ble aldri laget noe stort nummer ut av denne hendelsen, knapt nok nevnt. Var det slik at folket levde mer i pakt med naturen, og at slike hendelser ikke var så sensasjonelt.

Minne frå ein nedlagt barndomsheim

Av Magne Selnes

Stamna.

Du går og ruslar på det grasrodde tunet. Augustsola er i ferd med å gøyma seg bak åsen i vest, og det minner deg om mang ein slik kveld frå år attende.

Det er ikkje så mye att av det du minnes frå førti år sidan. Berre restane av fjøset står liksom på tross enno. Det har slege kul på ryggen og sprikar med føtene for å berga seg ennå ei tid. Du kikkar inn i det gamle fjøset, men det luktar vondt her. Gamalt skrot ligg over alt.

Her var det du vart opplært til å verta glad i å stella med dyr, og sjå verdien i slikt arbeid. Inne i vedskjulet finns det enno noko ved att etter dei som sist levde her. Du minnes alle dei kvistbørene vi gutane bar inn her og hogg opp til fin brennved. Minnes veddoningen vi bruka å draga kvisten heim på. Små stuttingar med skjeker og eit taug som vi smette over aksla når vi drog.

Av stova er det berre kjellarholet att. Ho brann ned til grunnen for åtte år sidan, med det syrgjelege re-

sultat at kona brann inne og mannen døde av skadane han fikk nokre dagar seinare.

Her i denne stova var det altså ein såg verda for første gong, for det var før den tida at alle verdalingar vart fødte Levangsbysger. Første minna kan vera litt dunkle, men frå første halvdel av 1920 tallet kan sumt vera klårt.

Du minnest gamle farmor som døde her i stova i 1925, ein vakker maisundag. Du minnes den gamle med ho satt ved rokken og spann. Den eine handa hadde ho i eit band som hang ned frå taket i stova. Denne handa hadde vore ute av ledd fleire gonger, men til doktor hadde ho ikkje vore. Du minnes at du i 5—6 årsalderen kleiv opp på ein stol ved sida av farmor og les «Treet på berget» or ABC-boka til bror din. Da rista ho berre på hovudet gamlemor.

Du minnes hausten 1925, den 25. september da du traska «karavolin» i veg til Volden skole for første gong.

Ja, mangt kan det vera å minnast. Kveldane i kjøkkenet om vint-rane, med oljelampa hang over kjøkkenbordet og kasta eit dimt ljøs over rommet. Mor sat ved symaskina og streva. Sauma klær til oss alle av ty ho sjølv hadde vove på vevstolen som gjernast var inne i stova heile vinteren, unnateke i julehelga, om mor hadde vunne å teke ned veven da. Elles sauma mor til alle i nabolaget, delvis for ein slikk og ingenting.

Var ikkje far langt av leid i tømmer-skogen, som han kunne vera heile veka, satt han og arbeidde treskor til oss borna. Vi var nokre meistarar til å slita treskor. I sær om sumarane når vi fór i skog og mark heile dagane. Vi sprang på fleinberga så treskorne klovna beint i to. Elles gjorde far labbar til oss. Gode labbar av gamle «vømmølsbukser», men med nytt ty ytterst, dette sydde han saman med symaskina til mor. (Ikkje alltid så godt likt av mor.) Til solar bruka han framsole og hæl av fleire lag «Vønnmøl» som han slo

bjørkenubbar i og tjærebredde desse. Dei vart uslitelge, men harde og håle på blankisen.

Her austanfor stova var hagen vi kalla. Nokon hage i egentlig meining var det ikkje. Det var eitpar store rabarbrakrullar der, og mor hadde eit blomsterbed med ringblomst og ymse. Elles var hagen ein skog av rognar. Fem—seks krullar med fleire tre i kvar. Av desse er det ingen att. Den siste eigaren hogg dei nok ned til ved. Her står ei bjørk no, ho var ikkje før. Desse rognane var oss både til nytte og glede. Eg minnest to av dei stod så tett saman at vi gutane så vidt smatt imillom dei. Om vintrane gjekk vi opp i bakken ovanfor husa og rente på ski ned, og så var det om å greie smette millom desse to rognane. Om sumarane hong vi og kleiv i rognane dagstøtt. Lauvet på rognane nytta vi til fôr åt sauene. Kvar haust skulle kvart lauv takast vare på. Vi kalla dette «å kangla». Da kleiv vi opp i rognar og plukka eller kangla lauv for lauv. Vi bruka stappa lauvet inn på barmen under skjorta, og når det vart fullt vart vi nok så trinne av oss. Så gjekk vi opp på loftet og

tømte det ut på golvet til tørk. Før vi var ferdige med denne kanglinga vart gjerne heile loftet fullt, og vi gjekk og vada i lauv når vi la oss om kveldane. Det lukta så friskt og godt på soveromma våre.

Stort å livberga seg på var ikkje denne vesle jordflekken her, knapt 18—20 mål innmark. Mykje av det var svært bratt. No er brattaste delen planta til med skog. Men vaks godt gjorde det her. Og bratt som det var, var det ljå, sigd og grev som var maskinane her. Minnest «ljåslåttet» eg fikk siste sumaren her. Men om her var bratt var det idéelt for oss gutane om vinteren, da rente vi kvar ein kneik på ski. No hadde eg nok ikkje kome meg heilskinna ned nei.

No har den nye tid kome her og. Her eg står ser eg stolperekka åt lysløypa til idrettslaget berre eit par hundre meter her i frå. Så no er det nok ljøsare tider for folket her oppe og.

Eg går ein tur oppå «jeilvålln», vi kalla. Ved skigarden under nokre einebuskar ligg det noko. Jau, rett nok. Dette kjenner eg att. Det er trillebåra eg og far gjorde for over

førti år sidan. Ho har ikkje hjul no, og karmen er borte, han gjorde vi slik at vi tok han av og bruka båra som ein liten vogn og trilla høy og slikt. No tåler båra ikkje å bli teke i lenger, da ryr ho nok sund.

Nede ved grannegarden, der eg har bilen ståande, får eg sjå han Olaf, som var ein av dei eg sprang i skog og mark saman med. Han er nok ute på kveldsturen før han skal leggja seg. Eg lyt fram og helsa på han. Vi vert ståande lenge og prata om gamle dagar. Det er mangt å friska opp i no etter eg har vore heimom ein tur. Men så sett eg meg i bilen og dreg heim til mitt nye «Fedreland».

★

Dette vart skrive etter ein tur til Stamna ein sumarkveld i 1975.

Ja, no i dag er det enno meire ukjenneleg i Stamna. Sist sumar satt eg på ein stor tømmerlund på staden der eg vart fødd for 70 år sidan, og tømmervegen har ete opp heile gardsplassen!

Ja, tida kan forandra seg, og vi og!

Snekkerskolen ved Ulvilla forsamlingshus i 1936. 1. rekke fra venstre: Arvid Holmen, Odd Holmli, Petter Storstad, Einar Framnes. 2. rekke fra venstre: Karl Haugan, Marius Skrove (lærer), Gustav Hjelde, Severin Berg. 3. rekke fra venstre: Arne Julnes, John Kluken, Oddmund Green, Einar Holmli. 4. rekke fra venstre: Johan Brønstad, Ragnar Vangstad, Ole J. Haugan, Knut Haugan. (Foto: Maggie Berg).

Et minne fra Skjækerdammen

Av Kolbjørn Sellæg

Skjækerdammen

Våren 1947 ble jeg med fjellkaren Ole Snekkermo til Skjækerdammen på damvakt. Ole var da 72 år gammel, og hadde vært damvakt i 30 år, så jeg fikk en erfaren læremester.

Det var ingen bilveg innover Skjækerdalen den gang, så vi måtte gå helt fra Skjækerfossen, ca. 2 mil. Ole hadde med sønnen, Sverre, til Hardbakvollen med proviant, som Ole skulle hente senere.

Det var hengebru over Tverråa lenger oppe, men Ole foretrakk å vade elva. Vi tok av oss strømper og sko, isvannet var kaldt, men 72-åringen trakk ingen miner når han vadet over og gikk opp snøfonna på den andre siden.

Vi kom da innover omsider og fikk satt dammen som skulle fylles til fløtingen begynte. Det kunne ta et par uker. I mellomtiden, når ikke dammen var i bruk, skulle vi hugge og fløte tømmer til vedlikehold av

dammen, dette kløvde vi på en tomanns oppgangssag.

Ellers hadde Ole hobby med å gjøre auser. Han laget for det meste en ause om dag (grovarbeidet), og vi var på dammen i 54 dager det året!

Før vi reiste heim, bar han ausene på Kulslivollen, han fikk dem kløvjet derifra når de flyttet fra setra.

Ellers så fisket vi det vi trengte til mat. Det var å ete mye fisk og lite poteter.

I stille stunder kunne Ole fortelle fra den tiden han var i Amerika. Han hadde prøvd forskjellig «der over». Blant annet drev han som pelsjeger noen vintre sammen med en kompis. De før da milevidt etter elvefar og satte sakser for mink, mår og bisamrotte m.m., og var borte hele vinteren. Det kunne til sine tider være et hardt liv, men alt skulle prøves i ungdommen.

Ole Snekkermo

Damstua 1937. I forgrunnen Reidun Nesse og Margot Skoknes.

Jeg gikk hjem hver helg etter proviant til oss. Men siste helg lurte Ole på om det vart lite tobakk, så da gikk han hjem, men det ble et regnskyll om natta og morgenen, så han måtte vente i to timer før han kom over Storbekken. Siden ble det bru over bekken.

Den dagen da vi flyttet fra dammen, snudde Ole seg og så bortover vatnet og fjella og sa med vemod: «Det blir vel sist tur'n min det henne».

De neste seks årene ble Arnold Kjesbu min kompis på dammen. Vi satte blant annet opp sauegjerd fra Skjækerluna til Stortjønna for 30 øre pr. meter. Da hogg vi pålene og bar dem ut også. Ellers er det meste beskrevet av Lasse Johnson i Helgådals-Nytt i 1981-nummeret.

Litt meir om Stortjønnefjellet

Av Magne Selnes

Har frå Gustav Okstad, Sparbu fått klarlagt min aning om at Semseteren på Mekk høyrde til Sem i Sparbu, det er riktig seier Okstad.

Ole Pedersen Schiefloe var stiger ved Gaulstad kobberværk og åtte Mekk gård. Da drifta ved gruvene vart nedlagt selde han Mekk til David Andreas Gram, og kjøpte Sem i Sparbu, der kona hans Berte Olsdatter var frå. Han tok da frå seteren og hamneretten, som da vart Semseteren. Det vart da bygd ny Mekkaset. At setervegen vart lang er Okstad enig i, han vart for lang. Seteren vart lite brukt.

Okstad fortel at Ole Pedersen flytta frå Mekk til Sem på vårskaaren med born, tjenere og besetning. Ved ein rast millom Lauvvatnet og Høgmannen skar han namnet sitt i ein stor furulegg. Der står det: O.P.S.S. 29. apr. 1782. Furua er freda og står enno frisk, fortel Okstad. (Vore morro å leita ho opp).

Så opprinneleg vart nok klumpen opp for seteren kalla Mekkaklumpen på 1700 tallet, men fjellet var Stortjønnefjellet.

SNELLPER — fiskar — plante — eller kva?

Namnet finn ein på fleire plassar. På sørsida av Stor-Billingen har vi Snellpertangen. Nord for midtre Juldalsvollen ligg Snellpertjønnene med Snellperslåtten like ved.

I Skjækerdalen, ikkje langt frå Åkersetra, har vi og ein Snellperslåt. Kanskje finst namnet på fleire plassar. Det er her som elles når det er spørsmål om kva namnet kjem av, så er det fleire teoriar.

Ein kjent mann sa ein gong at han hadde høyrte at namnet skreiv seg i frå den første som fiska med snelle.

Museumsstyrar Berg fortalde at det var skotten Samuel Laing, som i 1835 leigde Grunnan, som var den første som brukte fiskesnelle her i bygda. Fingernemme verdalingar fann da på å gjera fiskesneller av tre etter at dei hadde sett Laing bruke snelle.

Ting som tyder på at det kan vere Laing som har gitt opphavet til namnet er: Grunnan, hadde seterrett i Juldalen, og hadde slåtten ikring Snellper-tjønnene. Grunnan hadde og seter i Skjækerdalen. Hadde verdalingane «hengenamn» på Laing?

Atter andre meiner at namnet kjem av planten Fjellsnelle, ein plante som veks på fuktig og helst kalkrik jord.

Så er det dei som meiner at vi her har med ein jämt å gjera. «Snell» på svensk er snill på norsk. (Snill-per).

Er det nokon av lesarane som kjenner bakgrunnen for namnet?

R.P.

Om blodrot

Av Jon Rydning

Blodrot er verdens beste medisin mot magasjuke. Her kan bevises et sannferdig resultat. I 1970 gikk det en meget ondartet magasjuke i Helgådalen. Tre, fire av de angrepne kunne ikke bli fri denne plagen. Jeg hadde blodrot på lager. Så tok jeg med meg en boks med støvet blodrot og ei teskje, og alle fikk kvar sin dose. Det gikk ikke mange timer, så var alle helt friske. Og dette var i 1970, og siden har ingen av dem vært på do. Snakk om medisin!

Ætt med «røtter» i fra Åmoen ved Fersvatnet

Av Reidar Prestmo

Først på 1800-tallet kom mange fra Meråker flyttende til Verdal. Mellom dei var det to søsken fra Åmoen, der deres far var bureiser. De fleste etterkommerne etter disse var flinke sangere, flere av de er kjente musikere. Mange av de har lett for å uttrykke seg skriftlig. Det har vært mye sang i heimene til

mange av disse familiene som her blir nevnt. En av de eldre innen ætta sa det slik til meg: «Det er mange unge innen ætta i dag som er flink til å synge, endel er meget musikalske, spiller jazz og kauke.» Synet på musikk skifter med åra, men jammen kan de eldre få sagt det.

Beret og Per Buraunet. (Foto: Fredrik Okkenhaug ca. 1907.)

ÆTTETAVLA

A. Guttorm Olsen Åmoen f. 1749, d. 1826 i Meråker.

*1). 177. Gundhild Rolaugsdtr. Overbrenden f. 1755, d. 1787.

*2). 1786. Beret Larsdtr. Aspåshaugen f. 1768, d. 1829. En vet at minst to av barna vart boende i Verdal.

B.1. Mali Guttormsdtr. f. 1784 i Meråker, d.

*. 1807. Dragon Ole Hansen Øgstadvald, skomaker og husmann.

Husm.folk under Øgstad, senere under By i Vinne.

C.1. Gundhild Olsdtr. f. på Øgstadvald i 1808, d. 1895.

*. 1839. Petter Pettersen Søl f. 1803 på Vestgården, d. 1886.

Barna reiste ut av bygda. Husm.folk på pl. under Stjørdal.

C.2. Hans Olsen f. på Øgstadvald i 1810.

*. 1834. Johanne Johnsdtr. f. ca. 1792 på Strinda, d. 1850.

*2) 1852. Lisa Tørrisdtr. f. ca. 1792, d. 1880, (enke). Husm.folk på pl. Veien under By. I dag endel av bruket til Idar Kristoffersen. Ingen barn. Kanskje var det denne plassen foreldrene til Hans hadde øg.

C.3. Kirsti Olsdtr. f. 1812 på Byvald.

*. 1839. Bård Bårdsen f. 1817 på Hagavald. Plassfolk på Bjørkhaugen under Bjørken.

Fam. reiste til Flatanger i 1871.

C.4. Beret Olsdtr. f. 1816 på Byvald. Att. Frol i 1871.

*. 1871. Em. Peder Johannesen Højem f. 1820 i Frol.

C.5. Gunnar Olsen f. 1818 på Byvald.

*1). Ingeborg Haldosdtr. f. 1816 på Balgård, d. 1870.

*2). Beret Henriksdtr. f. 1836 i Støren.

Plassfolk på pl. Marka under Hallan, som selveierbruk Granlund.

D.1. Johan Martin Granlund f. 1872, d. Møller i Åsen og Verdal.

*. 1896. Sophie Jonsdtr. f. 1872 på Verdalsøra, d.

Bodde på Granlund, senere på Bakkengen, Vinne.

E.1. Bernhard f. 1897, g.m. Pauline Guddingstua, f. 1902.

E.2. Marie f. 1899, g.m. Arne Bjørkli f. 1903.

E.3. Gudrun f. 1901.

E.4. Sigurd f. 1903, g.m. Anna Marie Svegård, f. 1911.

E.5. Karl f. 1911, g.m. Ingebjørg Austli, f. 1905.

E.6. Jorun f. 1907, g.m. Bernt Reinsberg, f. 1900. Beitstad.

E.7. Gunlaug f. 1915, g.m. Harald Olsen, f. ?.

E.8. Bjarne f. 1913, g.m. Asbjørg Stamnli, f. 1917.

D.2. Hanna Margrethe Granlund f. 1875, d. 1975.

*. 1899. Martin Olsen Berg f. 1876, d. 1946. De eide gården Berg søndre, senere Voll på Ørmelen.

Yrke: Jernbanearb., gårdbruker. Litt sesongarb. v/Rindsem Mølle.

E.1. Ingebjørg f. 1900, g.m. Erling Dahl, Levanger.

E.2. Gunnar f. 1905, g.m. Petra Sjøbakk, Egge.

E.3. Kåre f. 1907. Ug. mangeårig gruvearbeider.

E.4. Magnus f. 1910. Ug. gårdarbeider, d.

E.5. Hjørdis f. 1915, g.m. Helge Storhaug.

C.6. Johannes Olsen f. 1824 på Byvald.

*. 1862. Lisa Johs.dtr. f. 1821 på Valstadvald.

B.2. Tomas Guttormsen f. 1795 i Meråker.

*. 1822 i Meråker. Ingeborg Eriksdtr. f. 1800 i Meråker.

Kom til Verdal ca. 1827. Plassfolk under Midt-Holmen. Muligens på «Erikhella».

4 barn. C.1. – C.4. Beret, Gunhild, Lars, Erik.

C.1. Beret Tomasdtr. f. 1823 i Meråker, d. ca. 1910–15 i Buraunet.

De bodde på Perplassen. Stua er nå ombygd til hytte. Peder var trearbeider og drev fuglefangst m.m.

Ingeborg Årstadvald forteller at de to hver sommer gikk fra Buraunet over Tromsdalen til Saga i Vuku. Om Beret forteller Ingeborg at hun var kvikk og lettleva. Helga Langås forteller at når Beret var ute og gikk, m.a. til Levanger, så gikk hun og strikket.

D. 10. Lasse Jonsen Sagen f. 1844 på Holmsvald (far: Jo Inna), d. 1930.

*. 1873. Marie Johs.dtr. fra Nessmoen, f. på Byvald i 1854, d. 1913.

Se egen artikkel om Lasse på hans 80 års dag i Innherreds Folkeblad i 1924 av Helge Dillan. De bodde først på Høyloa. Så sju år på Magnusmoen.

Lasses far («Jo Inna») 1822–1861), vart i 1854 gift med Maria Eriksdtr. Nybygget. De bodde på Øster-Innsvolden nord for Sandvika. De hadde ett barn, datteren Kristina f. 1856. Gift i 1876 med «Ol Pålsa» Stormo. De flyttet til Kall i 1878. Slekt er på Bak-sjøneset den dag i dag.

Enka, Maria, gifter seg så med Sivert Jørgensen fra Lesja. De bodde på Øster-Innsvolden, Lillemarka og Arnsveet.

Barn: Johan, Karen, Serianna, John, Eleseus og Martin.

Lass Sagen vokste opp hos mor-foreldrene på Helden. Var ei kort tid hos stefar sin i Buraunet. Tjente på Venås, Høylo og på prestegården i Offerdal.

Avtjente verneplikten sin som dragon på Rinnleiret i 7 år. Stilte så opp i 7 nye år for post-åpner Rygg. De siste 5 år hadde han befalsgrad, forteller Ingeborg Årstadvald.

Lass' arbeid var: Skogsarbeide, tømring, handsaging og fløyting m.m. Var jeger, skytter og skirenner. Var mellom stifterne av Vuku Skytterlag. Datteren, Ingeborg Årstadvald, forteller at Lass hadde en fin sangstemme. De som kjente Lass, forteller at militærlivet hadde satt sitt preg på han. Om dette forteller Einar Krokstad:

Det var stor stas for oss unger når Lass kom på besøk. Da ble det fortellinger, og for det meste i fra militærlivet. Han illustrerte sine fortellinger på en helt fascinerende måte. Det var rett som det var han måtte fram på golvet, og da smalt det i hæla, må du tru. Var det sommersdag han kom, måtte han ut på gårdsplassen tidlig om morgenen for å iaktta dragonene når de kom ut på Rinnleiret. Han kunne stå slik i lange stunder å kommentere de enkelte voltters bevegelse.

Helge Kolseth forteller at Lass tok seg turer og såg om slekt og kamerater i fra Rinnleiret, skytterkamerater o.l.

På sine eldre dager gikk han med stav. Føttene var ikke så gode. Han fikk en slengende gange. Ja, det såg nesten ut som det kom en kar som hadde tatt en dram for mye.

En gang tenkte han seg til Baksjønesset i Kall. Det var sent på året, og på Veres-fjellet fikk han uvær og måtte snu.

E10. Johannes Lassesen Kolset f. 1865, d. 1939. Mor: Karen Birgitte Nilsdtr. *. 1895. Lovise Johansen f. 1870 på Frøya, d. 1945.

De bodde på Rabben u/Munkrøstad, Bjørnstykke u/Geite.

Kolberg nedre, så egen heim på Kolset. Lovise, kona, kom som tjenestepike til Frol. Johannes hadde et stivt ankelledd. Som barn gikk han i tresko og hadde da viklet foten. Inga legehjelp og ankelen vart stiv. Han var tømmermann og snikkar og var interessert i alt som gikk rundt, forteller Helge Kolseth.

Johan var en av fastkarene på trøska i gren-da. Som en liten kuriositet hadde han fortalt at de to fastkarene på trøska åt på stua, de andre satt på kjøkkenet.

Fra 1915—1931 var han maskinist og dam-vokter på e-verket i Hansfossen. Johan kjøpte Kolset i 1907 og bygde selv opp husa sine der. Han var i mange år med i sangkor. Barn:

F.1. Julie f. 1896, g. m. Olav Rømo, f. 1893.
F.2. Lotte f. 1898, ug. 1985.
F.3. Bergtor f. 1900, g.m. Astrid Johansen f. 1901.
F.4. Hjalmar f. 1902, g.m. Margrete Løvhaug, f. 1918.
F.5. Helge f. 1904, g.m. Sigrid Flyum, f. 1908 i Vuku.
F.6. Jenny f. 1906, g.m. Harald Salater, f. ?.
F.7. Hildur f. 1910, g.m. Helge Rendum, f. ?.
F.8. Gudrun f. 1915, g.m. Johan Storli, f. ?.

E.20. Petter-Iver Krokstad f. 1866 på Vinnesvald, d. 1947.

*. 1892. Ragnhild Andersdtr. f. 1874 på Vinnesvald, d. 1947.

Mor til Petter-Iver, Else Pedersdtr. Forseth f. 1843 i Singsås. Han vaks opp på By. Hadde først By som familienavn, senere vart det Krokstad.

Kjøpte 25 mål jord av Tomas Berg. Heimen fikk navnet Krokstad.

Petter-Iver var tømmermann og i mange år fast sesongarbeider på Rinnleiret. Han var glad i sang og musikk. I 1893 var han med og stiftet Vinne Musikkorps og var aktiv der til i 1922. I 1913 var han med og stiftet Verdalen Mannskor og var med der til i 1929. I heimen på Krokstad var det mye sang og musikk både av kor og korps. Barna vart etter hvert knyttet til musikk- og sanglivet i bygda. I 1905 var Petter-Iver på nøytralitetsvakt og låg da på Skavhaug.

F.1. Andreas f. 1895, g.m. Marta Hage, f. 1900.

F.2. Ludvik f. 1898, g.m. Marie Hofstad, f. 1901.

F.3. Jørgen f. 1901, g.m. Sigrid Bakkan, f. 1903.

F.4. Karen f. 1905, g.m. Arvid Tørring, f. ?

F.5. Fredrik f. 1907, g.m. Sigrid Norum, f. 1914.

F.6. Einar f. 1910, g.m. Aasta Reinås, f. 1921.

F.7. Else f. 1912, g.m. Arvid Bakkan, f. 1914.

F.8. Ragnhild f. 1914, g.m. Lars Tingstad, f. 1916.

E.3. Julie Lassesdtr. Sagen f. 1874 på Nessvald, d. 1962.

*. 1907. Johan M. Anderson (Stenberg) f. 1865 i Sverige, d. 1911. TUB.

De bodde på Rinnleiret. Johan Martin var stenhogger.

Livet var hardt for Julie etter at mannen var død. Barna vart bortsatt til heimer i Frol og Verdalen. Helga, som var 4 mnd. vart hos mor si, som flyttet til et dårlig husvære på Bruborg.

På golvet der låg det endel skinnfeller som hadde tilhørt tidligere beboere som hadde hatt TUB. De la hun i Levangerelva. Siden vart de tørka, og hun klippte av ulla, kala, spann og vov tøy som siden vart stampa. Av dette sydde Julie klær til barna. Ellers vart det mye grovarbeide, onnearbeide, baking o.l. Hjemme sydde hun labber (randsyde), både til sine egne barn og til andres. Halvsola sko, reparerte kjøkkengolvet da det gikk hull på det. Tross slit og motgang klarte Julie å beholde humøret. En gang i blant tok hun fram «toraderen», spilte og sang.

F.10. Borghild Johanne f. 1897, g.m. Johan Aronsen (Vinne/Bjørnengen).

F.2. Arnulf Johan, f. 1900, d. i 20-årsalderen.

F.3. Agnes Johanna, f. 1902, g.m. Trond Kr. Olsen, Trondheim.

F.4. Anna Maria, f. 1904, g.m. Odd Dahl.

F.5. Margot Julie, f. 1906, g.m. Sverre Rostad, Stjørdal.

F.6. Lotte Bergljot, f. 1909, g.m. Olaf Holberg, Verdalen.

F.7. Helga Margrete f. 1911, g.m. Karl Osvald Langås.

E.4. Johanna Bergitte Sagen f. 1876, d. 1906 av TUB på Sagen.

E.5. Ole Lassesen Sagen f. 1878, d. 1956. Var i USA, i tiden 1904—1907.

*. 1902. Julie Christine Marken, f. 1886, d. 1964.

De bodde på Hellsveet, Dillmoen, Ferimelen, Saga fra 1915.

Ole arbeidet i skogen, var og litt skredder. Ferimann, april 1914, juli 1915. Bas på tau-banebygginga ved By Bruk på Trones og småbruker.

I denne familien var det mye musikk og sang. Flere av barna hadde på en eller annen måte tjent så mye at de hadde kjøpt seg musikkinstrumenter. Saga var i disse åra kjent for sin sang og musikk.

F.10. Arne Dillan, f. 1901, g.m. Hanna Oline Jøsås f. 1896, d. 1929.

Mor: Beret Dillan.

F.2. Karen Sagen f. 1903, g.m. Einar Garli f. 1896.

F.3. Leif f. 1904, g.m. Anna Margrete Marken, f. 1901.

F.4. Bergljot f. 1908, g.m. Ingvald Trøen f. 1912.

F.5. Målfrid f. 1911, g.m. Elov Wisen, Duved.

F.6. Ingolf f. 1914, g.m. Aslaug Holmsberg, f. 1914.

F.7. Olaug f. 1919, g.m. Marius Haugdal, f. 1912.

F.8. Ole f. 1921, g.m. Dagny Aarstad, f.

F.9. Gunnar f. 1923,

g.m. Ragnhild Hokstad, f. på Inderøy.

F.10. Julie f. 1925, d. 1926.

F.11. Kari Jenfrid f. 1927,

g.m. John Johnsen f. 1920.

E.6. Bernhard Lassesen Sagen f. 1881, d. 1892. (Struphoste.)

E.7. Paul Lassesen Sagen/Dillan f. 1884, i USA 1903—1908.

*. Gustava Slapgård f. 1887.

Forpaktet Vuku Prestegård. Senere eiere av Hogstad, Inderøy. Ingen barn.

E.8. Mette Lassesdtr. Sagen f. 1887, d. 1953 av TUB på Dillmoen.

*. 197. Anders Halvorsen Lundgren f. 1891 i Sunne, Sverige. Yrke: Skogsarbeid, anlegg, arbeidet i 48 år i vegvesenet. De bodde på Dillmoen. Mette hadde et meget godt minne.

F.1. Harald f. 1911,

g.m. Ingeborg Stubbe f. 1909.

F.2. Aslaug f. 1912, ugift.

F.3. Magnhild f. 1916, g.m. Johannes Garberg f. 1914.

F.4. Leif f. 1917, g.m. Marta Skavhaug f. 1916.

F.5. Dagrun f. 1920, g.m. Arnold Skavhaug f. 1916.

F.6. Asbjørn f. 1923, g.m. Oline Aurstad f. 1927.

F.7. Eva (adop.) f. 1943, g.m. Tore Angvik f. 1943. Møre?

E.9. Ingeborg Lassesdtr. Sagen f. 1890, d. 1892. Kikhoste.

E.10. Ingeborg Berntine Lassesdtr. Sagen f. 1892,.

*. 1918. Olaf Årstadvold f. 1893 på Årstad. De har bodd: Lilleenget, Bruenget, Garberg, Sandvoll og nu i trygdebolig i Vuku sentrum.

Mye av det jeg her har skrevet ned har Ingeborg fortalt meg eller satt meg på sporet etter. Ingeborg er blind nu, så det er Olaf

som bruker synet for dem begge. Men du, så klårt hodet er på Ingeborg. Hun minnes år 1899, det året kapellet i Vera vart bygd. Året 1905 har og satt seg fast i minnet hennes. Lass, far hennes, var innkalt til nøytralitetsvakt på Rinnleiret. Ingeborg gikk da i lag med mor sin og noen av søskenene i fra Saga til Buraunet til farmor og mannen Per. Herifra gikk de videre til Rinnleiret. Her sto landstormen oppstilt og venta på ordre om å flytte seg nærmere grensa. Der var det mange verdalinger, m.a. Johannes Dahl og flere hun kjente. Ordren som kom, var at de skulle slå seg til ro til ny ordre kom. Litt senere vart de forflytta til Skavhaug. Mor og barn gikk videre i fra Rinnleiret og heim til Saga.

Ingeborg var ei tid syerske og Olaf har hatt sitt arbeide i skogen med hogging, fløyting og dambygging m.a.

Begge har de hatt ei meget god helse.

F.1. Bjørn f. 1917, d. 1919.

F.2. Bjørn f. 1919, g.m. Agnes Kristiansen f. 1924.

F.3. Jorun f. 1920, g.m. Jarle O. Jørstad f. 1910. Frol.

F.4. Lasse f. 1923, g.m. Solveig Garli f. 1926.

F.5. Åshild f. 1925, ugift.

F.6. Magne f. 1931, g.m. Bjørg Espenes f. 1935.

F.7. Odd f. 1934, d. 1934.

E.11. Laura Lassesdtr. Sagen, f. 1896, d.

*. 1917. Reinhold Johnson f. 1890 i Dorotea, Sverige.

De bodde det første året på Dillmoen. Året etter flytta de til Byafossen hvor Reinhold var hestekar ved By bruk og hadde på det meste 20 hester å passe. I 1919 flyttet de til Ørmelen og bodde hos Karl Hynne. I 1921 flyttet de til Vuku og bodde hos Haldor Henriksen. I 1922 flyttet de til småbruket Vikdal i Inndalen, som den gangen eides av lærer John Johnsen.

Her var de til i 1938, da de flyttet til Mønnes (Urvold's). Bodde her i drøye 5 år, men i mellomtiden, i krigsdagene 1940, måtte de evakuere for de gårdene der omkring skulle brennes, og Østnes bro skulle sprenges i tilfelle tyskerne kom for å ta Bredingsberg. Norske militær kom og drog halm inn i stua, slo på bensin og ga beskjed om at vi måtte flytte ut.

Det var vanskelig å få noen plass å bu, så ferden gikk til Stormoenget i Trømsdalen, en skogstue som tilhørte A/S Værdalsbruket. Flyttinga gikk med hester og sleder. Oppholdet i Stormoenkoja varte i ca. 2 mnd da de igjen flyttet tilbake til Mønnes. Gården tilhørte Marius Stene, men gården ble etter 5 år tatt tilbake på odel. Så ble det på nytt å flytte våren 1944. Denne gang til Melbygraven i Ness.

I 1939 hadde de fått kjøpt hustomt på Garness og tenkte å bygge der. Tomten ble ryddet

for skog og delvis planert slik at bygging kunne komme i gang sommeren 1940. Men så kom krigen og satte kjepper i hjulene, slik at byggingen ble utsatt.

Etter å måtte flytte til Melbygraven, ble det bestemt å bygge en midlertidig stue på tomten ved Garnes. Det var dårlig tilgang på byggematerialer, og bl.a. ble det brukt kutterspon til isolasjon i vegger og gulv. Huset ble bygget og familien flyttet inn til jul 1944. Her bodde de i 10 år, før det på samme tomt ble bygget en permanent enebolig. I 1953 flyttet familien inn her (Nordtun).

Lasse Johnson forteller: Vi sang mye, men anskaffelse av musikkinstrumenter i 1930-årene var nærmest utopi for oss. Jeg minnes ennå den dagen jeg kunne kjøpe et munnspill til en pris av 75 øre. (Ola Lia var fabrikkmerke.) Min far sang og plystret, helst svenske melodier selvsagt. Mor kunne litt med gitaren, og etter at min eldste søster fikk tak i en gitar, ble den også brukt av mor. Ellers kan jeg huske at det hjemme hos foreldrene en tid fantes en harpeleik-sitter, sikkert bare långods, den ble flittig brukt i forbindelse med sang.

Min første gitar bestilte jeg hos Håkon Verdalen på Inderøya en vinter jeg arbeidet på Inderøya. Dette var under krigen. Sommeren etter fikk jeg brev om at gitaren var ferdig. Problemet var å komme seg dit. Jeg tyvåkete med melkebussen fra Vuku til Øra, fikk låne meg en sykkel på sportsforretningen Ørnen, og syklet til Verdals-grenda på Inderøya og hentet gitaren. Den kostet kr. 100,—. Returnerte så til Verdalsøra, leverte tilbake sykkel og betalte kr. 2 for lånet. Tok så landevegen fatt mot Vuku. Jeg tror sannelig jeg klonket litt her og der på turen oppover.

(Ja, dette viser litt hvordan det var å være ung under krigen.)

- F.1. Marie f. 1917,
g.m. Jon Tromsdal f. 1919.
- F.2. Erling f. 1919,
g.m. Ester Storhaug f. 1924.
- F.3. Randi f. 1922,
g.m. Edvard Schjølberg f. 1917.
- F.4. Lasse f. 1924,
g.m. Tordis Haugan f. 1926.
- F.5. Arnold f. 1927,
g.m. Eva Lein f. 1946.
- F.6. John f. 1929,
g.m. Haldis Kverkild f. 1923.
- F.7. Mary f. 1932,
g.m. Arvid Selnes f. 1927.
- F.8. Elrid f. 1936,
g.m. Odd Aksnes f. 1932.

D.2. Ingeborganna Pedersdtr. f. 1854.

*, 1881. Andor Olsen Holmsberg f. 1859, d. 1944.

Ingeborganna voks opp hos morforeldrene på Helden. Hun hadde en klar, fin stemme. De var religiøse.

Andor var husmann under Holmen nedre og

hadde pliktarbeide der i sommerhalvåret, var også slakter og arbeidet i skogen.

Ei regnskapsbok i mellom forpakter på Ner-Holmen og husmannen gir et bilde av forholda i åra 1875—1895.

E.1. Anne Birgitte Andorsdtr. f. 1880 på Helden.

*, 1901. Gustav Severin E. Sagmo f. 1874. De kjøpte Sagmoen. Gustav var kjent som en flink skomaker og salmaker, men arbeidet og litt utenom bruket.

F.1. Gudrun f. 1902,
g.m. Petter Langdal f. 1905.

F.2. Ingeborg f. 1909,
g.m. John Grundmo f. 1899.

F.3. Einar f. 1911,
g.m. Margit Årstad f. 1920.

E.2. Ole Andorsen Vollan f. 1882, d. 1968.
*, 1905. Anna Ottelie Veie f. 1886.

De bodde først på Veie, senere kjøpte de Saukinna. Ole arbeidet i skogen og på sagbruk på Ørmelen. Vart i 1917 ansatt som vegvokter om sommeren og i skogen om vinteren. Noen av barna måtte tidlig ut fra heimen. Ole sang mye viser.

F.1. Andor f. 1906,
g.m. Sara Langdal f. 1908.

F.2. Kåre f. 1907,
g.m. Anna Røe f. 1927.

F.3. Ingeborg f. 1909,
g.m. Jon Stiklestad f. 1912.

F.4. Margrete f. 1911,
g.m. Magner Nessemø f. 1909.

F.5. Gudrun f. 1913,
g.m. Ola M. Sagvold f. 1912.

F.6. Aslaug f. 1914,
g.m. Ante Fredrikson f. 1906. Åre.

F.7. Oddveig f. 1916,
g.m. Erik Klokkeud f.

F.8. Magnhild f. 1918,
g.m. Alf P. Green f. 1919.

F.9. Betzy f. 1920,
g.m. Otto Tulin.

F.10. Ola f. 1921,
g.m. Agnes J. Ørtugen f. 1926.

F.11. Petter f. 1923,
g.m. Ellen Julnes f. 1922.

F.12. Sigrun f. 1924,
g.m. Oddgeir Kluken f. 1924.

F.13. Ruth f. 1926,
g.m. Åsmund Julnes f. 1925.

F.14. Kolbjørn f. 1928,
g.m. Johanna Julnes f. 1927.

F.15. Tora f. 1930,
g.m. Jon Ling. Østersund.

F.16. Paula f. 1931,
g.m. Kjell Holmli f. 1927.

F.17. Margit f. 1933,
g.m. Alf Holmli f. 1920.

F.18. Gunnar f. 1937,
g.m. Randi Kleppen f. 1948.

E.3. Mette Andorsdtr. f. 1883, d. 1968.

*, 1902. Karl Iver Pedersen Helden f. 1878, d. 1939. TUB.

De bodde først i Kirkevuku. Siden overtok

de Helden vestre. Karl Iver var skogsarbeider, småbruker, treskomaker, m.m.

F.1. Paul Anton f. 1899,
g.m. Olaug Ped.dtr. f. 1895, Romedal.

F.2. Inger Anna f. 1903, d. 1903.

F.3. Arne f. 1904, d. 1923. TUB.

F.4. Gudvor Oline f. 1906,
g.m. Ottar Breiset, Frosta/Strinda.

F.5. Astrid Pauline f. 1908, d.

F.6. Kåre Martin f. 1911,
g.m. Åse Olson f. 1916.

F.7. Iver Albert f. 1913, d. ugift. Polio.

F.8. Magne Olaf f. 1916,
g.m. Astrid Sellæg, f. 1919.

F.9. Målfrid Ingeborg f. 1919,
g.m. Einar Krieg f. 1923.

F.10. Einar Adolf f. 1920,
g.m. Åshild Kvernmo f. 1925.

F.11. Ella Marie f. 1921,
g.m. Konrad Årstad, f. 1899.

F.12. Arne f. 1923,
g.m. Astrid Storstad f. 1922.

F.13. Ruth Solveig f. 1927,
g.m. Oddmund Østgård f. 1920.

E.4. Pauline Andosdtr. Holmsberg f. 1886. Pauline arbeidet hos Anna Stornes. Siden hos Gunerius Haugan. Var så i mange år hos skogforvalter Moen. Pauline var pålidelig og meget flink. Var og med Moen til hytta ved Drivsjøen som kokke.

F.10. Ingeborg f. 1911, far Iver Lindset,
g.m. John G. Holmen f. 1904.

F.20. Aslaug f. 1923, far Johan Holmen,
g. 1 m. Ingolf Sagen f. 1904,

g. 2. m. Sverre Molden f. 1928.

E.5. Tomas Andorsen Holmsberg f. 1889, d. 1974.

*, 1910. Paulina (Lina) Johansen,
f. 1890, d. 1975.

De bodde på Holmsberget og Ner-Holmen. De forpaktet Ner-Holmen i åra 1930—1951. Tomas drev med hesteavl. De hadde meget bra besetning av kyr, Var en av de første som kjøpte traktor, 1939. (Dering.)

Tomas var ellers mye borte på blinking, tømmermåling, dambygging, tilsyn med skogplanter o.l. Han spilte gitar og kunne mange gamle viser. Far og sønner var med i kor der lærer Nordnes var dirigent. De opptrådte siste gang i gravferda etter Nordnes i 1951. Tomas var mye nyttet som kjøgemester, var og hoppdommer.

F.1. Annar f. 1911,
g.m. Bergljot Hjelde f. 1911.

F.2. Torvald f. 1912,
g.m. Aslaug Framnes f. 1918.

F.3. Ingrid f. 1916, ug.

F.4. Hemik f. 1918,
g.m. Esther Nilsen f. 1917.

F.5. Marie f. 1920,
g.m. Odd Østnes f. 1921.

F.6. Paul f. 1922,
g.m. Dagrun Kulsli f. 1927.

F.7. Arne f. 1925,
g.m. Åsta Årstad f. 1927.

F.8. Marit f. 1927,
g.m. Reidar Svendsen f. 1923.

F.9. Borgny f. 1929,
g.m. Erling Steinan f. 1928. Moss.

F.10. Helge f. 1931,
g.m. Solveig Hjelde f. 1936.

F.11. Liv f. 1934,
g.m. Tomas Rundhovde f. 1929. Moss.

E.6. Gustava Inga Holmsberg f. 1895.

*, 1921. Anton Marius Indhaug f. 1894 på Østnesvald.

Inga tjente på Holmen og Anton arbeidet i skogen de første åra de var gifte. De bodde da på Sagmoen til de vart bureisere i Verdalsraset, hvor de ryddet bruket Eklosveet østre. Inga var plaget av sukkersyke. Spilte gitar.

F.10. Andor Holmsberg f. 1912,
far Martin Ellefsen,

g.m. Ingrid Kvamme f. 1915 i Asker.

F.2. Alvild Indhaug f. 1923,
g.m. Magnar Hojem f. 1915.

B.3. Gundhild Tomasdtr. f. 1826 i Meråker, ug.
C.1. Ingeborganna Sivertsdtr. f. 1862.

B.4. Erik Tomassen f. 1829,
g. 1 1854 m. Birgitt Bardosdtr. 1830—1854,

g. 2 1860 m. Kristianna Andersdtr. 1826—1895.

De bodde på Erik-hella. Ingen barn.
2 fosterbarn: Ingeborganna Pedersdtr. f. 1854

og Ingeborganna Sivertsdtr. f. 1862.

B.5. Lars Tomassen f. 1836, d. 1836.

I det Helgådalsnytt går i trykken har vi ennå ikke den hele oversikten over denne grenen. En tur lørdag 10. september i år til Walborg Edvardson i Järpen var vellykket. Med på turen var Svein Sagen og Asbjørn Lundgren. Vi vart gjestfritt mottatt og fikk mange opplysninger. M.a. fikk jeg et hefte, «Rundt Alsensjøen», der Jahne Nilsson hadde skrevet om Hansine Pedersdtr. og mannen Johan Arnt. Artikkelen gir mange opplysninger om hvordan denne familien hadde det.

Walborg skulle prøve å få en forsker i Trongsviken til å skrive ned de 2—3 eldste generasjonene av denne slekta.

D.3. Bergitte Pedersdtr. f. 1856 i Buraunet.

*, ca. 1892. Carl Edvard Morken f. 1867 i Leksdalen, att. Sverige 1892.

De bodde i Bodsjeidet.

E.1. Ole Edvardson f. 1894, d. 1973.
*, Frida Fredriksson f. ?.

(Søster av Fredrik i Stor-Renssjøen.)

D.1. Stig Edvardson f. 1927, d. 1985.

*, Walborg Akermann f. 1930 i Trongsviken.

D.2. Bo Edvardson f. 1933, sløydlerer.

*, Lilly Johanson f. 1935.

D.3. Lasse Edvardson f. 1940. Postbud og kjent spillemann.

*, Birgitta Østerlund f. ?.

D.4. Gustav Pedersen Venås f. 1860 i Buraunet. Utv. til USA etter 1900.

D.5. Tomas Pedersen, f. 1858, druknet.

D.6. Paul Bertin Pedersen f. 1863 i Buraunet. Tok navnet Fanner.

*, ca. 1900, Marta?

Bodde i Trongsviken.

Lasse O. Sagen.

Hadde 3 sønner som alle vart gifte.
Tore, Leo, Lars.
D.7. Hansine Pedersdtr. f. 1865 i Buraunet, d. 1945.
*. 1888. Johan Edvard Johannesen f. i Levanger. F. ?, d. 1912.
Bodde på Stavbovallen. Senere på Koludden i Trongsviken.
Johan var sagbruksarbeider v/Millers sagbruk.
Barn: Hilda Johanna f. 1888, Julia Augusta f. 1890, Paul Birger f. 1892, Elin Elisabet f. 1894, Harald Teodor f. 1897, Anna Maria f. 1899, d. 1899, Tyra Maria f. 1900, Robert Oskar f. 1901, Nelly f. 1904, Margit Rut f. 1905, Edvard Rudolf f. 1910.
Ved mannens død i 1912 har presten skrevet i kirkeboka: Den avlidna efterlæmnar hustru och tio barn boende i Trongsviken i knappa villkor.»
I heftet «Runt Alsensjøen» er skrevet m.a.: «Det hendte at barna fikk fri fra skolen for å stable stav på sagbruket for å tjäna en slant til mat.» Om Hansine står det m.a.: «Trots den tunga arbetslott som blev Hansines, var hon alltid glad och gemytlig.»
NB! Det finnes mye tradisjons-stoff innen denne slekta, og mange gode fortellere. Det må være en oppgave for noen innen slekta å skrive det ned. MEN GJØR DET SNART!

Kleppen skole 1937

Fra venstre: Olga Nesseemo Kulsli, Margrete Lustad Bakken, Borghild Helgås Johansen, Matilde Lustad, Ingrid Julnes, Oddny Kleppen Molde, Magne Ottermo, Einar Julnes, Magnus Kleppen, Sigbjørn Ottermo. Bak: Lærer Anders Vandvik.

Marta Bergs dødssted

Av Johs. Overmo

I Helgådals-Nytt 1974 og 1980 hadde vi artikler om 78 år gamle Marta Bergs tragiske død i 1918, da hun under molteplukking i Snekermomarka gikk seg vill i ruskværet. En storstilt leteaksjon førte ikke fram, og det gikk 12 år før hennes jordiske levninger ble funnet vest for Storbekken i Forlandet av to svenske samer.

De som var med og hentet levningene etter Marta Berg i 1930 er nå gamle, og de fleste av dem døde, men visse omstendigheter har gjort at dødsstedet nå er gjenfunnet. Det hadde seg slik at mennene som hentet levningene etter Marta Berg plasserte ei steinhelle med innriper kors hunder grana, og denne steinen ble senere funnet av Magne Kjesbu like før jul 1947, da han var der inne på blinking sammen med Oskar Figenschou og Petter Nymoen.

Kjesbu forteller fra den turen at det allerede var mye snø da de la ut på ski over Veresfjellet den 15. desember. De gikk over Helgaa på et gammelt bruspenn høgt over elva nedenfor Bekkalunet, så bar det opp øst for Hommelberget til Parnasstuggu ved Storbekken, der de hadde losji under blinkingen. Parnasstuggu har sitt navn etter snåningen Egil Parnas, som hadde skogsdrift her under første verdenskrig. Den første stuggu var nedratt og et nytt hus nylig oppført den gang. I dag er det bare reklinger igjen også av denne nyere koia.

Dagen etter bar det til å blinke i de små skogåsene vest for Storbekken. Området ligger over 500 m.o.h., og det var typisk fjellskog med bustete graner. Ei stor lurvegran sto litt ovenfor de andre, og Figenschou ba Kjesbu gå og blinke denne. Etter å ha kvistet unna og slått på en blink, fikk Kjesbu se steinhella med kors. Han ropte da til Figenschou og spurte om dette var noe merkegran, men det kunne det ikke være, sa Figenschou. Da

Restene av Parnasstuggu.

Figenschou kom opp til grana, sa han at dette måtte være grana levningene etter Marta Berg var funnet under. Han fredet øyeblikkelig grana, og borkstykket som var blinket av ble satt på plass på granleggen igjen.

Kjesbu forteller videre fra turen at de etter to overnattinger i Parnasstuggu, den 17. desember, først blinket til i middagstida, så var det å få seg litt mat, få sekken på ryggen og dra heim. Det ble en strabasøs tur med tung nysnø og kort lysdag, og da de kom til Kleppen, fikk Figenschou tak i hesteskyss framover. Thomas Kleppen kjørte dem til Vestly.

I løpet av de siste årene har Magne Kjesbu gjort en del turer opp i dette området for å finne igjen grana, noe som ikke var enkelt, da det er mange dalskrøvler som ser like ut. Men den 22. juli i år lyktes det han å finne igjen grana, og Kjesbu ville at flere skulle bli med dit og se stedet. Disponent Jon Lykke på Værdalsbruket stilte seg positiv til litt oppmerking av stedet, og den 3. september la fire mann i veg fra Bringsåsvollen på Veresfjellet. På

Grana.

Holmli, Leif Svartås og artikkelforfatteren fulgte Magne Kjesbu innover. Vi gikk over bruspennet ved Svensklunet, videre om Flyvollen til

Parnasstuggu, som låg like ved der den gamle kløvstien fra Brattåsen til Flyvollen passerte Storbekken. Etter en liten ekstratur fant vi igjen grana, som står ca. 600 meter ganske rett vest fra Parnasstuggu, i vestre siden av en liten dal som muner ut i sørøst rett mot Hommelberget.

Vi merket stedet med signalrød farve på en del trær rundt denne grana, og så røde merker på ei og anna bjørk tilbake til Parnasstuggu, så nå er det forhåpentligvis lettere å finne igjen stedet.

Når en går over Storbekken ved Parnasstuggu, vil en en hundre meter på andre sida komme til ei stor myr. Fra det vestre hjørnet av denne myra kan en skrå seg opp gjennom ei li med bjørk og granskog om hverandre, så noe myrdrag, og en kommer til en liten bekkedal, og på andre siden av denne dalen står grana, omkring 100 meter fra bekken, til høyre og opp fra en gammel sti, som antagelig var den gamle kløvstien.

Det er ingen stor verdensbegivenhet som knytter seg til dette stedet, bare minnet om en menneskeskjebe.

Grana og steinhella.

Fra årets Styggdalspel — Midtsåmmårbrura. Fra venstre Anita Evenstad, Gunnhild Evenstad, Martin Hynne, Jorunn Green, midtsåmmårbrura Ida Trønsdal, Lasse Johnson sen., Toril Storholmen, Sigrid Hynne, Marte Hallem, Paul Yngve Green, John Olav Skrove.
(Foto: Olav Malmo.)

Skjækerfjellappene

Av Paul Jåma

Det var Skjækerfjellsamene som benyttet Helgådalen og omkringliggende fjellområder til reindrift for over 100 år siden. Skjækerfjellappene var benevnelsen på de reindriftssamene som hadde sin reindrift i Skjækerfjellene på både norsk og svensk side.

Denne fellesbenevnelsen brukte bygdafolket i de to dalførene Helgådalen og Innaldalen på dem.

Skjækerfjellsamenes reindrift omfattet i perioder av året Helgådalen på begge sider. Ellers benyttet de fjellområdene helt sør til innsjøen Feren og østover.

Det finnes samiske boplasser flere steder i dette området som er fra denne tiden.

Vi kan nevne Glupen øverst i Juldalen. Her bodde Skjækerfjellsamene mye i slutten av 1800 tallet. De bodde i gammer, og hadde flere tusen rein.

Magnus Eriksson som er bosatt i Sandvika, fortalte meg sommeren 1986 litt om disse samene. Han opplyste at hans bestefar kjente de fleste samene som bodde i Glupen på den tiden.

Magnus fortalte om en festlig tilstelning på Sandvika med felespill og folkedans. Det kom flere yngre samer fra boplassene i Glupen med reinskyss til festen.

De bandt reinsdyrene rundt omkring i bjørketrær. Om natta når festen var slutt, var det blitt måneskinn og det hadde vært litt av et syn når samene hadde kjørt avsted med rein og kjerris over Innsvatnet. En av de yngre samene var også en god felespiller og han hadde opptrådt på festen.

Finnvola ble brukt som reinbeite og oppsamlingsplass for rein i forbindelse med slakting. Reinen ble drevet ned til vegen hvor slaktingen foregikk. Denne vegen ble bygget ferdig i 1860, og er den vi i dag kaller Kallvegen.

Når det gjelder utnyttelsen av reinbeita i dette området flyttet sameene etter som beitet var tilgjengelig. Noen ganger vestover på norsk side, andre ganger på svensk side.

Boplassene i Glupen var en del av

«Bjellebukken» (Foto: Paul Jåma).

dette systemet. Når reinen var sendt vestover Skardfjellet var det praktisk å bo i Glupen, da reinen lett kunne komme østover, og den ble da effektivt stoppet og snudd tilbake.

Magnus Eriksson kunne fortelle om Skjækerfjellsamen Krokfoten som han hette blant bygdafolket.

Han var helt til Hermansnasen med sine rein. Det var engang bønder lengst nede i Verdalen som had-

de høystakker der. Disse ble rasert av reinen til Krokfoten.

Bøndene oppsøkte Krokfoten for å få erstatning. Det ble det lite om. Krokfoten hadde ikke kontanter men de fikk med seg reinhuder. Bøndene ville også ha sko, men det hadde blitt mindre med det.

Resultatet av det minnelige skadeoppgjøret ble ikke like vellykket for bøndene, men de ble da enige til slutt.

Litt om turistforeningens planer

Av Nils Chr. Hagen

Nord-Trøndelag Turistforenings (NTT) formål er å gjøre fjellet lettere tilgjengelig for allmenheten ved å rydde og merke stier, bygge bruer og klopper, sette opp overnattingshytter og få i stand kvarteravtaler med interesserte som driver fjellgårder, pensjonater o.l.

Foreningen arbeider med å få til en gjennomgående turløype fra Sør-Trøndelag til Nordland grense. Videre skal NTT støtte natur- og miljøverntiltak.

Turistforeningen har i dag sammenhengende rute fra Selbu til Teveldalen i Meråker. På denne strekningen har NTT 3 selvbetjeningshytter, Trondhjems Turistforenings Schulzhytte må brukes og det er en overnattingsavtale med Teveltunet Fjellstue. Planene er ferdig for turen til Sulåmoen med hytte øst for Fjergen. Det er ordna med selvbetjening på Sulåmoen og merka rute 15 km til Milstolphaugen i Sul, hvor det er selvbetjeningshytte. Leia videre vil i 1989 bli merket 17 km stort sett etter Carl Johans vei og ned til Sandvika, hvor det er kvarteravtale. Det er rekognosert løype videre fra skalstuvegen over Finnvola til Åbovegen ved grensa. Herfra enten sør og vest for Skillevatnet til den nye vinterleia sør for Stor-Belling, eller nord for Breidvatnet til vinterleia i Rattjønndalen.

Den nye vinterløypa starter som før ved parkeringsplassen ved Fånett-tjønn, men skiller lag med tidligere staket vinterleia ca. 700 m nord for Breidavatnet i Rattjønndalen, og går videre like vest for Rikardtjønn, øst for en liten rund «pytt» kalt Vaskarfatet og vest for Bustadtjønn. Her går stien over Nord-Bellingsvollen. Seteren her hørte sist til Jøsåsgårdene og ble nedlagt i 1917, etter at vargen hadde tatt storparten av geitene. Husa her ble nedbrent av tyskerne under krigen. Vest for vollen er det et bjørkeskogområde kalt Reingardsbakkan. Stien går videre over utløpet av

Sveet ca. 1910.

bekken ved Midtjtjønn, her er det ei grop som kan ha vært dyregrav.

Løypa går på vestsida av tjønna og over Ørvillbakkan. Like på vestsida av stakinga ligger Finnkojhauget, en tørr bakke med stor bjørkeskog, her har det vært bustad helt fram til våre dager.

Straks det heller ved Stormyran ligger ei lita nesten gjengrodd tjønn på østsiden, Gåsholet. Både her og litt lenger ned i Tjurrugrubba har det vært tjurrubrenning.

På vestsida av Ørvillbekkens utløp ligger Surrusvollen, en gammel buplass, sannsynlig at den første finnen slo seg ned der. Tømmer og isflak fjerna de siste rester av buplassen i 1910.

Ved utløpet av bekken fra Flåttatjønn fins rester etter taugbanen som fraktet tømmer fra Sverige. Stakinga går fram til grustaket og vegen. Det er kvarteravtale med Sveet Gjestgiveri. Hele strekningen er oppstaket, og det er meningen at det skal kjøres opp spor om vinteren. Fra Rattjønndalen til Nord-Bellingsvollen følger stakinga den gamle seterstien eller «kløyvstien». Fra Midtjtjønn til Veresvatnet går leia etter «Mortenveien». Denne ble brukt av Morten Mortenson. Han var født i 1779 av finsk ætt, kom fra Trysil til Sørmoen i Vera i 1819, forpakta Stormoen i Sul fra 1826 og

drev begge bruka til sin død i 1857. Han flytta krøttera på vårs karen og tilbake igjen om høsten mellom Stormoen og Sørmoen.

Naturvårdsverket i Jämtland skal ordne med oppmerking av lei fra Åsingen til Sørmoen.

Ruta videre er ennå på planstadiet, men vil følge veien 2 km fra Sveet, opp fra Strådøla over Rensmyrhøgda til Tverråkroken. Videre sør eller nord for Harbaken til Skjækerdalshytta, som er vedtatt oppført i 1989. Den blir liggende ca 2 km nordøst for Harbaksetra.

Leia videre blir enten etter Skjækerdalen eller over elva ved Kulsliset og videre etter østhalla om Finntjønneklumpen. Begge vil treffe Steinkjer kommuneskogens løypesystem vest for Skjækerosen, og går etter disse til planlagt hytte ved Serttjønn. Herfra er det merket løype vestover til Lustadvatnet i Ognadal og østover til Gaundalen, Holden og Gjevsjøen. Fra Gaundalen merket rute til Kjevli i Imsdalen og fra Holden til Grønningsgrubba ved Ismenningen.

Holden Fjellgård utleies til fiskere, bærplukkere, jegere m.fl. gjennom Statens Skoger, Steinkjer, som tidligere, mens ett av husa, «Bekkastua», er tatt til selvbetjeningshytte for Nord-Trøndelag Turistforening.

En hyggelig melding til Helgådals Nytt

Av Eilif Hagen

Granfossen. (Foto: Ronald Inndal.)

Herved kan meddeles at bygging av laksetrapp i Granfossen ble igangsatt 15. august 1988.

I året 1990 skal vi få se laks og sjø-ørret sprette i Helgaa helt opp til Kløftåfossen.

Det er en gammel tanke som nå er satt ut i livet. Denne utbyggingen vil få stor betydning for hele Verdalsvassdraget både for sportsfiske og ikke minst for turismen i fremtiden. Vi regner med at dette prosjektet vil åpne mange muligheter oppover i Helgådalen.

Når utbyggingen av laksetrapp i Granfossen er klar, åpner det for en lakseførende strekning på 20 kilometer. Den vil gi en produksjonsøkning på 6000 kilo laks og sjø-ørret i Verdalsvassdraget, etter foreløpige beregninger.

Verdal Jeger og Fiskeforening har bygget eget klekkeri for laks og sjø-ørret. Hvert år blir det satt ut Ca. 150.000 yngel og dette er av meget stor betydning for å opprettholde det gode fiske som er i Verdalselva.

Laksetrappa i Granfossen blir Norges lengste: 280 meter lang og med en høydeforskjell på 40 meter og 71 kulper.

Etter utbyggingen regner vi med at Verdalselva blir en av landets beste sportsfiske-elver.

Vi håper på at utbyggingen blir

vellykket og vil gi et positivt resultat.

Laksetrappa i Granfossen kan bli en turistattraksjon av de sjeldne.

Det har vært en lang vei for å komme frem til målet før vi kunne komme i gang med bygging av laksetrapp i Granfossen.

På generalforsamlingen i Helgaa Elveierlag den 5. mars 1987 ble det besluttet å nedsette en arbeidsgruppe som skulle foreta undersøkelser om mulighetene til å få bygget en laksetrapp i Granfossen.

Eilif Hagen ble valgt som formann i arbeidsgruppa, som skulle arbeide med saken.

Det ble gjort henvendelse til Verdals Kommune, Direktoratet for Naturforvaltning, fiskerikonsulenten for Nord-Trøndelag, Anton Rikstad, disponent Jon Lykke ved A/S Værdalsbruket og Olav Kvålen fra Verdals Elveierforening.

Fra første stund var det en meget positiv innstilling til prosjektet, og samarbeidet har vært meget bra.

Den 2. desember 1987 ble det dannet et aksjeselskap under navnet Granfossen A/S, som består av: Helgaa Elveierlag, A/S Værdalsbruket, Verdals Elveierforening.

Selskapets styre består av: Formann Eilif Hagen, Helgaa Elveierlag. Disponent Jon Lykke, A/S Værdalsbruket. Olav Kvålen, Verdals Elveierforening.

Selskapets formål er å skaffe de nødvendige midler som må til for å få fullført bygging av laksetrapp i Granfossen.

Vi har fått tilsagn om bidrag fra følgende:

Verdal Kommune kr. 400.000,- over to år.

Direktoratet for Naturforvaltning kr. 450.000,- for 1989.

A/S Værdalsbruket kr. 400.000,- over to år.

Hico-Record A/S, Oslo kr. 200.000,-.

Trappeavgift beregnet på fiskekortsalg kr. 50.000,- i året fra 1988.

Laksetrappa er beregnet å koste kr. 3.000.000,-.

Vi håper på å kunne få inn den nødvendige kapital, slik at laksetrappa kan stå ferdig til fiskesesongen 1990.

For å få dette til, må vi oppta et større lån som vil bety økede utgifter til renter og avdrag.

Vi håper at vi med en felles innsats skal klare dette, og vi regner med at alle grunneiere, som har laksevald i elva, vil være med å støtte oss i vårt arbeide for å få en bedre lakseelv.

Jeg vil til slutt be om at alle passer på at Verdalselva ikke blir forurenset. Dette er meget viktig.

Vi må ta vare på denne fine elva vår.

Helgådals-Nytt sin sommartur -88

Av Marit Skjerve

Det er godt med en kafferast.

For de tretten som var med på Helgådals-Nytt sin sommartur, vart det mange nye linjer i minneboka.

Ideen til turen kom fra Nils Cr. Hagen. Han har god kjennskap til Nord-Trøndelag Turistforening, og ved det arbeid han har lagt ned der, kjenner han til oppmerka stier og hytter rundt omkring. Hans forslag var å gå fra Selbu til Stordalen i Meråker med to overnattinger, Prestøyhytta og Schulzhytta. For de fleste av oss var dette ein ny vri, og ideen fenga interesse frå første stund. Turen vart som planlagt, over tre dagar og siste helga på juni. Vergudane var, — som heile sommaren, i godlag — nesten i drygen midt på dagen med dei tildels tunge sekkane.

Det vart ordna med felles skyss. Sendeussen samla opp deltakarane med tilbehør langs vegane frå Vuku til Stjørdal.

Turen var godt planlagt. Vi skulle få orientering frå fleire historiske stader underveis.

På Stjørdal kom Gjertrud Evjen med i laget. Ho er frå Selbu, og har god kjennskap til denne bygda si historie. Ho fortalde frå den tid bygda var veglaus, om seterdrift og ikkje minst om kvernsteindriften i Høgfjellet.

Bussen kjørte oss til Tuva, som ligg i nærheita av ei av dei mange fellessetrane bygda har i dag. Hit kom Bjørn Rygg, aktiv medlem av N.T.T., og han skulle vera vår kjentmann fram til Prestøyhytta, ein marsj på ca. 4 km i flott terreng. Ingen oppmerka sti, da vi gjekk i eit freda område med utsikt over våtmarksområdet ved Stråsjøen og Prestøyan og sørover fjella i Selbu. Godt var det å koma fram til Prest-

øyhytta etter ein kraftig stigning den siste biten. Prestøyhytta ligg fint til, ca. 620 m.o.h. Det er ei sjølvbetjent hytte med sikringsbu. To senger i bua og seks i hytta. Ekstra madrasser og sengeklær finst òg. Tørrmat finst det på dei fleste av desse hyttene, og med litt erfaring treng ikkje sekken å ta overhand på slike turar.

Det vart ein triveleg kveld i hytta. Ein einsleg turvandarar frå Hommelvik kom til hytta om kvelden. Han verka litt beskjeden i starten og tenkte kanskje sitt, men han kom fort i laget. Trur ikkje eg tek feil om eg seier vi stortrivdes i lag.

Tom Rune hadde med ein ny song for dei fleste. Det vart fleire øvingar utover kvelden, og etterkvart gjekk det bra.

Sakte men sikkert senka freden seg over Prestøyhytta. Berre ei og anna mygga forstyrte litt med songen sin bak gardinene.

Neste morgon, laurdag, var det tidleg start. Vi skulle da gå etter merka sti til Schulzhytta. Ein fin tur med fjelltoppane som ruvde mot den klare himmelen. Må nemna dei høgste: Skarvan, Sprøyten og Høgfjellet. Vi gjekk forbi Høystakken og vidare til kvernsteinbruddet som ligg i Høgfjellet.

Gjertud hadde satt seg godt inn i historia om kvernsteindriften. Der

Ved kvernsteinsbruddet.

Fjellskjæring ved Volden under flyttinga av Malsåa 1912. Fra venstre: Teodor Kolstad, Kristian Svendsen, Martin Fåren, ?, Bernhard Åkerhus, Ole Hjulstad, Hilmar Forbregd, Oskar Selnes, Karl Lundkvist, Johan Leirfald, oppsynsmann Andreas Aasen.

det i over 200 år har vori aktiv drift kvar vinter fram til ca. 1915.

Der dei med hakke og slegge som redskap skulle forme møllesteinen, og som mål å få så store kverner som muleg. Selbukvernene var på denne tida godt kjent over heile landet, og mye brukt. Restane i dag viste om stor aktivitet. Det låg mislykka steinar att og minte om at mye arbeid var fånytt. Vi såg restane av fleire boliger, men ein var restaurert og vi fikk innblikk i korleis dei hadde levt der i fjellet.

I det fine veret tok vi oss god tid i steinbruddet. Ein fin plass i finveret, men historia fortel om andre tider. Blant anna om ein arbeidar som fraus ihjel på ein heimtur p.g.a. eit lite hol i skinnadressen.

Etter ein fin dag i fjellheimen heile laurdagen, kom vi fram til Schulzhytta. Ei stor velutstyrt hytte som eies av Trondhjems Turistforening. Er sjølvbetjent utenom påska og i tidsrommet 20. juli – 20. august, da den er betjent.

Den ligg fint til tett ved ein stor setervold, og ca. 670 m over havet. Eit trettitals sørtrøndere hadde alt etablert seg i hytta da vi kom, men i den store hytta var det god plass for eit drygt dusin til. Her var eit stort kjøkken med mykje utstyr, og kanskje det likaste av alt etter ein varm dag: dusjmuligheter i kjellaren. Utover kvelden samlast både sør- og nord-trøndere ute.

Samtalen kom fort igang i ein flokk med i alle fall ein felles interesse, fjellet. Fleire songframføringar, og til slutt gaveoverrekkingar. Sørtrønderne overrakte ein stein på ca. 10 kg til oss frå nord. Eit varig minne ville dei vi skulle ha.

Søndag var så siste dagen. Etter ein felles frukost i hytta, vart det takka for laget, og vi måtte alle i veg att.

Vi skulle gå etter merka sti til Bjørneggen i Stordalen i Meråker. Ein marsj på drøye 2 mil. Sola steikte godt frå tidleg morgon, og godt var det med ein rast ved den første elva.

Denne dagen passerte vi eit minnesmerke som ga oss påminning om barske ufredstider. Det var under siste krig at fru Helgesen frå Trondheim måtte flykte. Både ho og hjelparane hennes, tre unggutar frå Selbu, fraus ihjel der i fjellet nyttårsaften 42–43.

Det var på denne plassen dei vart

Schulzhytta.

funne sommaren etter at minnesmerket var reist.

Søndagen baud heile tida på nye opplevener. Ikkje ei sky stengte for dei høgste fjelltoppane eingong, og fjellvatna blinka som perler. Etter å ha gått i Sør-Trøndelag dei to første dagane, passerte vi i dag grensa, og vart gåande i heimfylket att. Der ruva Fongen med sine bortimot 1500 m til høgare for oss.

Ei opplevelse var det da vi kom framover og såg Finnkoisjøen. Videre Lillefjellet, og snart såg vi ned i Meråker og Stordalen. Nede i fjellsida låg rester som minte om gruve-drift.

Meråker og Stordalen er kjent for sin bergverksdrift gjennom fleire århundre.

Hit til Stordalen flytta Selbo Kobber-Værk og her vart grunnlaget for Meråker bruk lagt, som ein direkte etterfølger av Selbo Kobber-Værk. Omkring 1800 var den heilt store tida for drifta i Stordalen, men først i 1920 vart det siste «Varskooo hæærrr» ropt av den siste bas djupt nede i Lillefjellet. Den siste elva vi passerte, var Gilsåa, før vi kom til dagens mål, Bjørneggen.

Det er eit eldre våningshus som N.T.T. har restaurert, og det drives som sjølvbetjent overnattingssted. Heile 23 senger fordelt på fire soverom. Tørke/vaskerom. Stort kjøkken og stue. Bilveg heilt fram og god parkeringsplass. Må reklamere litt for N.T.T.

Bjørneggen er eit fint utgangspunkt for turer inn i Sylane. Etter vask og ein lettvinnt middag, hadde vi avtale med brødrene Rotvoll som

Ved minnestøtta over de som omkom nyttårshelga 1943.

hadde lova litt orientering omkring Gilså gruver.

Vi kom til eit velstelt småbruk på andre sida av vegen for Bjørneggen. Alt minte om orden og nevenyttige folk.

I ein alder av nærmare 90 år fortalte dei levande om gruve-drifta. Dei var begge lokalkjente, og hadde ein heilt utruleg evne til å fortelja, og for eit minne!

Den eine av dei to, Petter, hadde som 20-åring arbeidd i Lillefjell i to vintrar, 1918–19. Alt arbeid hadde gått døgnet rundt, og med fire skift. Med ei timebetaling på kr. 1,— hadde dei den gong tjent godt med slikt arbeid. Petter har fortsatt tru på store forekomster i Meråkerfjella. For nokre år tilbake, var det geologar her som «pirket» i jorda ved gruvane. Dei påstod at det ikkje

var kobber igjen i fjellet. «Kobberet ligg ikkje oppå fjellet», sa Petter. «Har ein tenkt å finna noko, må man langt ned i fjellet.»

Ein samling verktøy, redskap og lykter frå den gong var tatt godt vare på av brødrene.

I dag bur lite folk i Stordalen. Den vakre fjelldalen er heimbygd for nokre reinsamar og ein og annan gårdbrukar.

Så kom Sendeussen til Stordalen, og vi visste at siste etappe ville gå greitt.

Til slutt ein takk til Gjertrud og Nils Cr. Dei var dei to eldste i laget, men kven skulle tru det. Dei stilte heile tida opplagte opp og fortalde og delte sin viten med oss andre.

Torbjørn prøvesmaker vegetarianerkosten hennes Gjertrud.

Glimt fra hyggekvelden i Ulvilla

Fra venstre: Reidar Prestmo, Olav Sagvold og Knut Green.

Jens D. Holmlimo, Ingeborg Holmlimo, Borgny Helgås, Klara Bjartan, Astrid Huseby, Olga og Olav Kulsli.

Foto: Johs. Overmo.

Æ Å MELAGUTAN

— Men det var no moro lell —

Av Olga Kulsli

Iver og Martin.

Det eg skal forsøke å skrive litt om no, hendte om hausten i 1937. Det var om kvelden etter arbeidsdagens slutt, og kvelden før heimfløttinga frå Melavollen.

Han Iver og han Martin og eg skulle gå på vollen etter ost. Dei var ingen gutar lenger, store og kraftige karar. Men for mor deira var dei fremdeles gutar, ho Ingeborg Anna, eller «Ymberanna», som ho var kalla til dagleg.

★

Vi går på stabburet og hentar kvar vår ryggsekk. Eg har den same som i fjor, det er ein velbrukt sekk, og alt for stor for meg. Men eg er trenna, og ikkje så nøye på det.

Han Iver går først som vanleg, han bruker same gear og bestemmer farten på heile marsjen, Martin går nummer to og eg nummer tre.

I rad og rekke går vi slik heile turen. Stille og roleg går vi, lite vert sagt, vi går for det meste og ser ned for ikkje å snuble i kvist eller stein. Det går bra, det er stille rundt oss opp gjennom Melaberga. Når vi kjem lenger opp, trekker det ein

god vind, den gjer godt og kjølar oss litt. Vi kjem på tunet nær seterhusa, vi får ei god duft av seterfjøs og eimen av kokt setermat mot oss, røyken frå murpipa høyrer også med.

Ho Maria, setertausa, møter oss i døra. Tørker sveitten frå panne og hals med forklesnippen, det er så vanleg og radig det. Ho frågar nytt frå bygda. Ho Maria har kokt gropomme i dag. Det har eg aldri høyrte snakk om før, men gomme har eg godt kjennskap til. Ho ausar på kvar sin djuptallerken til oss som vi skal eta som ein annan graut. Berre smørauget mangler, og så fløytemelk til. Eg syntes det var rart, for hadde vi hatt dette på kaka i barndommen, så hadde vi ikkje maua kaka. Karan tek til å eta, og det gjer eg. Gommen er varm, og veldig kraftig og god. Eg greier ikkje stort av min tallerken med litt melk før eg er stapp mett. Men karene greier det heile og fløyten også, men dei er store og meir vant.

Mens vi er der har ho Maria kokt kaffe. Eg greier ingen kaffe, men karane tek sin del. Så går vi inn i mastua og legg ost i sekkane, vi veit kor

mange vi greier kvar. Han Martin tek ein smørdall i handa i tillegg. Så går vi ifrå vollen same leia som vi kom, og i same rekkjefølge.

Den gode seterlufta følgjer oss på vegen, men forsvinn litt om senn. Det er haust, det ser eg, «myrstara» er gråbrun, lauvskogen har fått sine haustfargar. Det er naturskjønt der vi går.

Sola står lågt på himmelen og sender sin solgangsbris rett i andleta våre. Den reine, gode og friske fjellufta er velkjent. Etter fem gjetarsomrar er eg kjent med den. Vi går vidare i same tempo og gear som han Iver har bestemt. Smørdallen går på omgang mellom høgre og venstre handa hans Martin. Han er tung, sikkert fleire kilo. Det er stille i skogen. Ein og annan fugl flyg skremt sin vegg der vi går. Den haustkvite mariehøna flaksar mellom blad og lyng og strevar med sitt.

Vi går i våre eigne tankar og tenkjer tilbake på fortida. Kva dei tenkjer på, veit eg ikkje, men eg tenkjer på barndomen som eg helst vil gløyme, om eg får det til. Dei som går framfor meg har sikkert meir å

tenkje tilbake på. Meisa gneg alle stader, ho passer ikkje for meg, og børa er tung. Vi er kome eit godt stykke ned i Melaberga no. Men no er eg var at den reine fjellufta har forvandla seg til ei anna og mindre god luft som vi er tre om.

Ja, det er ikkje så rart, tunge bører og unna bakka. Den kraftige gommen, — så må det kjenne på både her og der. Og eg som går sist får det meste. Vi går stille og ser ned kvar vi skal stige, same fart. Eg tenkjer på alle dagane eg og dei to har arbeidd saman heile høyonna, både i år og i fjor. Høyonna vara i sju veker. Og alle gongane på Melavollen med mat til setertaus og gjetar, teke med ost, smør og saup ned på Melen att, ja, for saupgraut til kvelds måtte det vera, og det var godt.

Med eitt stangar eg hovudet mot børa hans Martin. Eg ansar ikkje at han Iver har stansa. Han vrenger av seg børa og set den på vegen, så kremtar han, skifter luft i halsen, bles godt ut. «Æ må ni skoje, næ nu så.» Og dermed fór han så tørrkvisten sprutar, og borte er han mellom lauvtre og gran. Martin skifter smørdallen i den andre handa, ser på meg med det lure, gode smilet sitt. Vi seier ingen ting, men går vidare, Martin nummer ein og eg nummer to. Same farten, den same vonde lufta følger oss. Ja, det er

vel den kraftige gommen som melder sin ankomst. Vi går vidare ned gjennom berga, tyngre blir børa, og i såra etter meisa svir det meir og meir, men vi kjem nærare heim for kvart steg.

Så stansar han Martin, set smørdallen frå seg, tek av seg børa han og, pustar djupt, ser på meg og seier: «Æ må ni skoje æ å». Og dermed for han og. Da går eg aleine. Ja, det er vel gommen der òg.

No går eg fortare, eg har krefter til det. Det er ikkje så langt heller no. Medan eg går i mine eigne tankar, kjenner eg at eg blir uvel i magen, men tenkjer ikkje på det. Det er verre og verre, romsterer og går rundt. Det er vondt og. Da tenkjer eg, skal eg og av vegen kanskje, men eg set opp farten, prøver å springe, men det vil ikkje gå så godt, for børa er så tung og sid, så eg går så fort eg kan. Vondt er det, det går rundt som kvernkallen i ei smørkje.

Å du, å du for ein fart, meisa ho gneg både her og der. Det er ikkje langt heim heller no. Men er ikkje sikker på om eg greier det. Eg er kome til grinda, det er ein heft det og, fortset vidare, men no er det alvor. Ja, dersom nokon hadde sett farten, så måtte det vera som å gå for ein gullmedalje uten doping.

Eg greier det så vidt, og stormar

på do. Å sitje der, var den beste stund i mitt syttenårige liv. Den gommen var god å eta, men betre å leve.

Det blir betre med kvart, og etter ei stund går eg på buret og legg osten på hylla saman med dei andre. Hanna står på trappa, ho spør etter karan. «Dæm kjæm dæm å,» sei æ. Vi set oss på døratrappa og kviler og venter. Sola har gått ned, og ein ly, god vind stryk over oss der vi sit. Så kjem han Martin først, krumbøyd og sveitt. Han går på buret med si børe, kjem ut, stryk sveitten av panna med skjorteerma, pustar fort ut og inn. Kjem også på trappa og set seg. Om ei stund kjem han Iver og, han verkar klar og kromrygga, han går også på stabburet med si børe. Kjem ut att, pustar godt ut, tørkar også sveitte. Han er raud i andletet, ser mot himmelen, liksom bedømmer veret til i morgon. Så kjem han og set seg saman med oss.

Seinare på kvelden treffes vi han Martin og eg, da seier han: «Bærga du du?» «Ja, så vidt til eg kom på do,» sa eg.

Han Martin var lettleva, vi skøya mykje når ingen annan høyrde det. Det var hardt medan det sto på for oss alle tre, men det var no moro lell.

Ulvilla skole. Foran fra venstre: *Magner Bjørnmelen, Paula Vollen, Ruth Overmo, Margit Vollen, Astrid Brueng, Marie Reitan.* Bak fra venstre: *Bernt Overholmen, Gunnar Grundmo, Trond Holmli, Agnar Brueng, Magne Sørli, Gustav Green, Arne Holmli, Einar Haugan, Lennart Leirhaug, Magnus Green, Jens Vangstad. Bakerst lærer Magnus Heir.*

Helgådal arbeiderungdomslag

Av Lasse Johnson

I møteprotokollen for laget, finner vi følgende referat fra 24. februar 1935: «Etter at noen arbeidsinteresserte ungdommer hadde snakket seg sammen ble det bestemt et møte i Haugan til forannevnte dato. John Haugan lot oss velvilligst få holde møte der. Da det i 6-tiden om kvelden var samlet 16 ungdommer, tok møtet sin begynnelse. Sigmund Sagvold ble, etter forslag fra Ola Haugan, enstemmig valgt til å lede det første møte. Etter at Sigmund Sagvold hadde holdt en kort inledningstale, ble det gått til avstemming med sedler, om det skulle være Arbeiderungdomslag eller Arbeideridrettslag, da interessen forut syntas å være litt blandet. Ved avstemningen viste det seg at samtlige 16 tilstedeværende stemte for Arbeiderungdomslag. Det blev så tegnet medlemmer. Di 16 meldte seg straks inn i laget.» Sitat slutt.

Deretter ble det gått til valg, og lagets første styre fikk følgende sammensetning: Formann Sverre Sagvold, nestformann Ola Haugan, sekretær Sigmund Sagvold, kasserer Bernt Haugan, agitasjonsleder/materialforvalter Trygve Kolstad, styremedlemmer Ola M. Sagvold og Ole K. Sagvold.

I siste avsnitt av referatet fra stiftelsesmøtet står å lese følgende vedtak: «Medlemmer i Helgådal Arbeiderungdomslag har ikke anledning til å delta i idrettsutøvelser eller skirenn hvor det deltar slike som står i lag tilsluttet Norges Landsforbund for Idrett.»

Som vi ser ble laget stiftet i midten av 1930 årene. Det var harde tider også for ungdommen, med stor arbeidsløshet og veldig smått om penger. Det var små og få muligheter til utdanning etter endt folkeskole, og heller ikke økonomi til investeringer og fornøyer. Fritidsaktivitetene måtte de selv sørge for. Det politiske klima var veldig hardt, med bl.a. to motstridende parter når det gjaldt idrett. Forbindelsen

med andre bygdesamfunn var dårlig pga. mangel på befordringsmidler og dårlig vegforbindelse. Det var en tid med stor lagsaktivitet, og mange lag og foreninger så dagens lys i disse årene.

I en avsidesliggende bygd som Helgådalen var den gang, var det av stor betydning for innbyggerne at det fantes lag og foreninger hvor de kunne komme sammen til møter og andre tilstelninger og aktiviteter. Det viste seg da også at Helgådal A.U.L. etter hvert fikk veldig stor oppslutning, og i følge møteprotokollen den 28.4.35, bare to måneder etter lagets stiftelse, var medlemstallet ca. 50, og ved årsskiftet 1935/36 var det 59 medlemmer. I årsberetningen for 1936, går det fram at laget har 78 medlemmer, derav ca. 50 betalende. Møteaktiviteten var veldig stor fra starten av, og innen utgangen av første året ble det avholdt 8 styremøter og 6 medlemsmøter med stort oppmøte. Selv om det utover årene ble noe varierende oppmøte på medlemsmøtene, ser det ut til at interessen har holdt seg godt oppe så lenge laget eksisterte.

Naturlig nok var det politiske arbeid alltid i fokus, men det er fascinerende å se hvor aktivt laget var på andre områder, særlig da når det gjaldt idrettslige og sportslige aktiviteter. Det som imidlertid går igjen som en rød tråd gjennom lagets levetid, er at det ikke skorter på vilje og pågangsmot, men at økonomien over alt setter grenser. Ved gjennomgåelse av lagets protokoller, har jeg gjort forsøk på å plukke ut enkelte detaljer som kan være av interesse for leserne, og ikke minst for de gjenlevende pionerer som var med og stiftet og drev Helgådal A.U.L. fram til det det ble.

Jeg er klar over at et slikt referat aldri kan bli noen fullstendig redegjørelse over lagets virksomhet, men jeg håper at bladets lesere forstår at det også her må settes gren-

ser når det her nevnes noen av lagets mange problemer, interesser og aktiviteter.

Utdrag fra lagets lover:

Formål:

Helgådal Arbeiderungdomslag har til oppgave å samle all arbeiderungdommen i laget, som sammen med det Norske Arbeiderparti vil delta i arbeiderklassens kamp for å gjennomføre sosial samfundsordning i Norge — Kontingenten til lag skal være kr. 0,30 pr. kvartal — kontingenten skal forskuddsbetales. — Formannen plikter å innkalle til møte minst en gang kvar måned, vist det foreligger saker som må behandles av styre eller på et medlemsmøte, eller når en tredjedel av medlemmene forlanger det, ordinerer eller ekstraordinær generalforsamling. — Revisoren har rett til å få seg forelagt lagets regnskaper til enhver tid, og plikter å gjennomgå disse minst engang i kvartalet. Studielederen skal lede studiesirkelen laget har, og har ansvar for at sådan er igang, og minst en sirkel i året så fram det melder seg så mange som 5 medlemmer til kvar studiesirkel. — Aksjonslederen plikter å agitere for å vinne nye medlemmer, samt å opplyse hvilket formål laget arbeider for. — Teatersjefen plikter å sammenkalle teatergruppen til møte for å drøfte vilket stykke eller emne teatergruppen skal føre opp, han har ansvaret for at minst 2 stk. eller lignende blir oppført for kvart år. — Ungdomslaget plikter å ha sine møter runnelig fordelt ut over distriktet så fram det kan la seg gjøre — Ungdomslaget står helt fritt ved valg av spillemend eller musikkere til sine fester og stevner. — På dei fester eller tilstillinger laget har er det strenkt forbudt å drikke berusende drikke. — Hvis et medlem møter op og lager bråk på lagets fester eller tilstillinger, skal han strakst suspenders ut av laget.

Lorentz Rotmo, mangeårig sekretær

Økonomi

Som vi ser av lagets lover, var kontingenten til laget 30 øre pr. kvartal, og at kontingenten skulle forskuddsbetales. Et beløp som i dag ikke engang regnes som småpenger, men som den gang betydde noe helt annet. Vi ser videre fra årsberetningen for 1936 at det var 50 betalende av lagets 78 medlemmer. Dette må tolkes dit hen at mange av medlemmene ikke hadde utkomme til å betale medlemskontingent, og at de da stod tilsluttet laget som ikke betalende medlemmer. Fra medlemsmøte 2.5.36 sak 7.: Forhøyelse av kontingenten til Fylkingen fra 27 til 30 øre pr. kvartal blev enstemmig vedtatt.

Sak 9. Eventuelt. Det blev inkome forslag på grunn av at fanen blev 5 kroner dyrere enn som vart bevilget, om laget eller O. Haugan som hadde bestilt og fått i fanen skulle betale det resterende beløp. Det blev vedtatt mot 1 stemme at laget skulle betale de 5 kroner som vart for lite.

Startnummer

I førkrigsårene var det smått med sponsorer som var villig til å sette penger i form av reklame på startnumrene til små lokale lag. Men det å ha startnummer på brystet i en idrettskonkurranse var sett på som noe stort og ærefullt. I referat fra styremøte 28.1. 1939, fire år etter at laget ble stiftet, finnes et vedtak om at «laget skal kjøpe inn ty som skal

brukes til nummer åt langrennerne.»

Styremøte 26.2.39. En oppfårdring til Helgådal A.U.L. til krone-rulling til Verdal Museum. Det blev enstemmig besluttet fra styre at laget skal betale 5,00 kroner til dette. Forslag fra styre at ikke utfordre flere lag til kroneruling.

I referat fra medlemsmøte 5.3.39 finner vi at samme sak igjen er tatt opp. Det må antas at enkelte medlemmer ikke har vært enig i styrevedtak av 26.2.s.å. Fra sak 7 på dagsordenen refereres følgende vedtak: Kronerulling til Museum i Verdal. Vedtatt av styre at betale 5,00 uten utfårdring, som blev vedtatt mot 7 stemmer.

Fra samme møte sak 5 foreligger skriv fra Hærvolkomiteen i anledning gavepremie. Vedtak: Det blev besluttet å bevilge kr. 5,00 til gavepremie.

Medlemsmøte 3.1.37 sak 2. Avholdelse av basar.

Det blev vedtatt å holde basar på Bjartråka 23.1.37, og samtidig blev det besluttet at di medlemmer som hadde utkomme til det skulde gi en ting kvar til utlodning på basaren.

Styremøte 22. mars 1938 sak 1. En skrivelse fra B. Haug om en gavepremie til Snasenrennet. John Holmen foreslo skrivelsen avslått. Det blev enstemmig vedtatt. Fra samme møte. Fra S. Helmo forelå andragende om fårskuddsbevilgning til innkjøp av trekkspill. Denne sak blev utsatt til et senere møte. I den avledning blev S. Sagvold pålagt at underhandle med Sverre Helmo.

Medlemsmøte 24.5.36. Det blev foreslått og enstemmig vedtatt at kjøpe en krans til medlem Håkon Nessemø som plutselig døde. Det blev vedtatt å pålegge ekstra kontingent på 10 øre pr. medlem til dette øyemed.

Styremøte 7.2.37. Skrivelse fra Verdal Forenede arbeiderparti om å yde et lite bidrag til partikassen til dekning av valggjeld, og samt et lite bidrag til reising av en statue for arbeiderveteranene i Oslo. På grunn av økonomien innad i laget blev det ikke gitt noget bidrag til disse formål.

Fra Arbeidskomiteens årsberetning for 1936: — På grunn av den store økonomiske vanskelighet, og arbeidsløsheten blant ungdomen har komiteen forsøkt en ansøking til statens skogkontor om igangsettelse av skoggrøfting og kulturarbeide i Statens skoger i Verdal.

Idrettsaktiviteter — Ski

Aktiviteten i langrennssporten var særlig stor. Laget hadde mange aktive langrennsløpere som hevdet seg godt langt utover Helgådals grenser. Såkalte pokalrenn var populære blant medlemmene, med oppsatte vandrepokaler som måtte vinnes 3 ganger av samme person før de fikk den til odel og eie. Laget var med på å stifte turløpet Hervolrennet sammen med Stiklestad A.I.L., og mange førstepremier fra dette rennet har i årenes løp tilfalt medlemmer fra Helgådal A.U.L. Se mer om Hervolrennet i Helgådals-Nytt 15. årgang 1986.

Arrangementet av såkalte gaukrenn hørte også med til lagets faste aktiviteter, hvor medlemmer i alle aldre kunne delta på de forskjellige prøver og ablegøyer.

Skihopping

Laget hadde i sin tid mange aktive og gode skihoppere som også deltok utenfor Helgådalen. Det som imidlertid var den store bøygen her, var å få i stand en skikkelig hoppbakke, noe som går igjen i protokollen år etter år. Imidlertid ser det ut til at problemet omsider ble løst, og fra arbeidskomiteens beretning for 1936—37 refereres følgende:

«På høstparten 1936 søkte komiteen sosialdepartementet om dagsverksbidrag på opparbeidelse av hoppbakke, stort kr. 570,-. Den 14. januar 1937 blev bevilgningen gjitt, og laget gikk da igang med arbeide på skibakken, som blev utført av arbeidsløs ungdom, som var utatt av arbeidsledighetsnevnden i Verdal. Det er arbeidet 314 dagsv. og medgått kr. 471,-, det gjenstår da kr. 99,00 som skal opparbeides i vår for 1. juli.»

Rudolf Lerhagen, underholdt med gramofonmusikk.

I referat fra medlemsmøte på Haugan den 6.6.1937 er under sak 4 nedskrevet: «Komiteen forela møte en leiekontrakt på hoppbakken med grundeieren, kontrakten blev i sin helhet enstemmig godtatt.»

Kontrakten medtaes her i sin helhet.

Leiekontrakt

Helgadal A.U.L. har følgende leiekontrakt på hoppbakken med John Holmen på hans gård Bjørstad, nruksnr. 1-2, gårdsnr. 165.2. Leiekontrakten gjelder fra 1. juli 1936 til 1. juli 1956.

pkt. 1

Helgadal I.L. plikter å betale 15 kroner pr. år i leie på bakken.

pkt. 2

Helgadal A.U.L. har rett til å leie bort bakken til vilket lag, vis dei ønsker det, mot at Helgadal A.U.L. er ansvarlig for at ikke grunneieren lider noen skade ved det.

pkt. 3

Begge parter har rett til skriftlig oppsigelse av kontrakten med 6 måneders oppsigelse forut vis nogen av partene har låvleg eller jydlig grunn for oppsigelse.

pkt. 4

Helgadal A.U.L. plikter å betale sin avgift til grunneieren innen 1. juli, eller ved utgangen av leieåret.

pkt. 5

Helgadal A.U.L. plikter å holde gjerde som går over hoppbakken i full orden, det stykke av gjerde som må vekkrires ved bruken av bakken.

Ole Sagvold

Resultater

Protokollen viser hele tiden at skiaktiviteten har vært veldig stor, men dessverre er det lite å finne av resultatlistene. Vi tar med noen få. Pokalrenn, langrenn på Bjartråka 1. mars 1936.

Klasse 20—32 år

1 Ole Sagvold	57.15
2 Sverre Sagvold	57.28
3 John Haugan	58.27
4 Ole Haugan	59.03
5 Konrad Nessemø	59.10
6 Peder Granaune	59.11
7 Sverre Helmo	1.00.13
8 Arne Arnsve	1.01.34
9 Trygve Nonseth	1.02.13
10 Jon Rønning	1.02.14
11 Jon Tosteigan	1.05.14
12 Sigurd Væren	1.06.40
13 Arne Skoknes	1.13.54

Klasse 15—20

1 Wilhelm Bengtson	1.00.51
2 Magnar Haugan	1.02.24
3 Alfred Bengtson	1.02.45
4 Ingolf Bjartan	1.03.24
5 Ingolf Trøbak	1.11.19
6 Olav Snekkermo	1.11.20
7 Ivar Nessemø	1.15.27
8 Odd Kolstad	1.22.51

Pokalrenn mellom Helgadal, Stiklestad og Vuku A.U.L. søndag 8. mars 1936.

Langrenn kl. 20—32 år

1 Ole Sagvold, Helgadal	1.01.12
2 Sverre Sagvold, Helgadal	1.02.29
3 Rotmo, Stiklestad	1.06.39

4 Arne Julnes, Helgadal	1.07.26
5 Johan Støa, Stiklestad	1.16.13

Klasse 15—20 år

1 Magnar Haugan, Helgåd.	1.05.40
2 Einar Flyum, Stiklestad	1.07.28
3 Alfred Bengtson, Helgåd.	1.14.14
Helgadal A.U.L.	3.09.21
Stiklestad A.I.L.	3.29.20

Hopprennet i Vuku (Pokalrenn)

Klasse 20—32 år

1 Kåre Nyberg, Vuku	210.3 pt.
2 Oskar Kvelstad, Vuku	210.0 pt.
3 Trygve Kolstad, Helgåd.	193.5 pt.
4 Nils Årstad, Vuku	116.8 pt.

Klasse 15—20 år

1 Ola Haugan, Vuku	230.0 pt.
2 Sverre Nyberg, Vuku	199.0 pt.
3 Arvid Holmen, Helgåd.	184.6 pt.
4 Alf Skrove, Vuku	112.7 pt.

Hopprennet (pokalrenn) for Helgadal A.U.L. i Kolstadbakken søndag 22.3.36.

Klasse 20—32 år

1 John Haugan	188.4 pt.
2 Ole Sagvold	167.4 pt.
3 Trygve Kolstad	115.5 pt.
4 Sverre Sagvold	101.2 pt.
5 Ole Haugan	24.0 pt.

Klasse 15—20 år

1 Odd Kolstad	211.2 pt.
2 Arvid Holmen	199.6 pt.
3 Magnar Haugan	198.4 pt.

John J. Haugan

Olav Sagvold

Skøyter

At Helgådalingene også hadde skøyter på bena viser beretningen fra 15. november 1936 til 18. april 1937:

«Laget har avholdt et prøverenn for skøytemerket på Kultjerna den 29. mars. (Andre påskedag.) Det deltok 45 løpere som alle klarte fordringene.»

Kultjønna ligger like ved Kjesbuvatnet, ikke langt fra Kjesbua, og det var sikkert en prestasjon for mange bare det å ta segt fram til arenaen i disse vegløse tider.

Sommeridrett

Laget drev allsidig friidrett hele sommerhalvåret uten at det i protokollen finnes resultater derfra.

Luftgeværeskyting

På medlemsmøte 2.10.38 ble det vedtatt at laget skulle kjøpe et luftgevær. Senere viser det seg at geværet ble flittig brukt. Det ble nedsatt egen komite for geværet. Videre ble det utarbeidet regler for bruken av geværet og regler for pokalskyting med luftgevær. Fra regler for bruken av geværet sakser jeg et lite utdrag.

- 1 Laget velger to mann til komite for geværet.
- 2 Kvar serie kan oppskytes intil 3 ganger av en og samme person på kvar gjenstand.
- 3 Kvar serie koster fra 10 til 25 øre, efter premiens størrelse.
- 4 Premien utdeles ikke før det er

- inkomet 100 prosent åver premiens størrelse.
- 5 Geværet utlånes til andre lag mot en godtgjørelse av kr. 4,00.
- 6 Komiteen plikter å vise årsoppgjør for geværet.

Andre aktiviteter

Det vil føre for langt å gå i detaljer hva angår lagets mange forskjellige aktiviteter utenom politikk og idrett, så jeg nevner bare overfladisk noen av disse.

Laget hadde egen teatergruppe som var forpliktet til å fremføre minst 2 forestillinger pr. år. Videre hadde laget egen håndskreven avis som ble oppløst på møtene av ansvarshavende redaktør. Fester, ba-

sarer, pinsemoro og andre tilstelninger var alltid på programmet, først og fremst for å få inn penger.

I møteprotokollen finnes vedtak om at laget skulle holde konfirmantfester, for det meste ved juletid. Det går ikke klart fram hva disse festene gikk ut på, men det må antas at dette var en tilstelning hvor de nykonfirmerte fikk anledning til å gå på dansefest for første gang.

Utflukter var også en form for lagsvirksomhet, og bl.a. finnes notater om utflukt til Kleppen. Dette kan synes rart i dag, men for 50 år tilbake var det sikkert et foretagende som nøye måtte planlegges og forberedes. Ellers var det stor interesse for sang og musikk, og de fle-

Olav Sagvold, Ole J. Haugan, Arne Sagvold, Ole Sagvold, John J. Haugan.

Olav Sagvold, Ole K. Sagvold, Sverre Sagvold.

ste referat fra medlemsmøtene viser at det ble sunget en sang, spesielt typiske norske sanger som f.eks. «Millom bakkar og berg utmed havet». Fra flere møtereferater går det fram at Arvid Holmen og Magner Haugan har underholdt med musikk. Fra halvårsmøte, generalforsamling, holdt på Ørtugen den 9. april 1936 refereres at Rudolf Lervagen underholdt med grammafonomusikk. Det må også nevnes at laget allerede før krigen hadde egen komite for bygging av forsamlingshus.

Konklusjon

Som nevnt innledningsvis, kan dette ikke bli noen fullstendig redegjørelse over lagets allsidige virksomhet.

Den protokoll som har vært tilgjengelig slutter i 1939, og selv om laget gikk under jorden i krigsårene, vet vi at laget igjen tok opp virk-

somheten etter krigen og var aktivt helt fram til begynnelsen av 1950-årene.

Det siste referat i protokollen er Årsberetningen fra 5. mai 1938 til 23. april 1939.

Vi tar med Årsberetning i sin helhet:

Det er i årets løp avholdt 7 medlemsmøter samt 6 styremøter. Laget har i årets løp avholdt 4 fester, 3 i Ulvillå og 1 på Bjartråka. Dertil er det avviklet 1 skirenn, på grunn av det vanskelige føreforhold har laget ikke fått avviklet det såkalte pokalrenn for denne sesong.

Lagets stilling må karakteriseres som god, der har også dette året vært bedre interesse for medlemsmøtene med et ganske bra oppmøte, som må fortsette med økning for det kom-

mende år. Vert medlem har sin plikt til å opretholde lagets trivsel og framgang, samt å samle og spre kunnskaper ut over bygd og by, og verne om friheten og folkestyret.

Jon Holmen (formann) Lorntz Rotmo (sekretær)

Det kan være verdt å merke seg de vektige ord som står i siste del av beretningen. Det gikk ikke lang tid før landet ble hærtatt og friheten og folkestyret avsatt. Som de fleste kjenner til var det under siste krig en meget viktig flyktningerrute oppover Helgådalen til Sverige, der mange av Helgådal A.U.L.'s medlemmer var aktivt med og reddet mange gode nordmenns liv og helse. Da kom det sikkert godt med den nasjonalfølelse, og ikke minst den fysiske og psykiske styrke som var opparbeidet gjennom lagsarbeidet, men dette er en annen historie.

Lå Mundastadom i Ulvilla?

Av Svein Haugan

Det er først og fremst de innviklede eiendomsforhold ved og omkring Ulvilla som gjør en nysgjerrig, og får en til å søke etter forklaringer. For det må da være en eller flere årsaker til at mange gårder nede i Vuku har eid, og fortsatt eier jordbiter og gamle slåttenger ved Ulvilla.

Vi må langt tilbake i tid, men kanskje har Helgåa en gang virkelig runnet gjennom Grunnholo. Og hvordan så terrenget ut ovenfor Ulvilla den gang?

Det var nok slakkere lier mellom Storstad og Vangstad, ja. Slik kan en fabulere uten å komme noen veg med spørsmålet, så derfor hopper vi over på mer håndfaste ting.

Navnet Aunet kommer av øde. (Se Helgådalsnytt 1981: Øystein Walberg: Er Overholmen Overholmen?). Gården var folketom på det tidspunktet opplysningene ble nedskrevet. Årsakene til at gårder ble lagt øde kunne være mange. Den store årsak var vel svartedauden i midten av fjortenhundretallet. Andre årsaker kunne være brann eller naturkatastrofer.

Vi vet fra andre steder i landet der det har skjedd naturkatastrofer som elvebrudd eller ras, så har den ødelagte gård blitt delt mellom gårder i nærheten. De delte restene mellom seg.

Vi har flere ødegårder i samme området. Noen hundre meter lenger øst for Aunet lå den gamle sagagård Selwanes, som i Aslak Bolts jordbok fra 1430 er oppført som ødegård under Auskin i Vuku.

Da Auskingårdene ble delt i to bruk, fikk de en halvpart av Selneset hver. Auskingårdene solgte Selneset til Vestgrunna i året 1764. Siden fulgte det denne gård til 1915, da det ble oppstykket og solgt til mindre bruk.

Navnet Selwanes blir selvsagt forsøkt tolket av prf. Rygh. Han dveler litt ved forklaringen «Seter», men oppgir fort tanken, og ender opp med å fortelle at det går en bekk ut i elva ved gården. Navnet «Selva» setter han til gammelnorsk bleik, gusten, leirfylt grunne.

Aune ca. 1930.

Mellom disse to ødegårdene som nå er nevnt, ligger et jordstykke kalt Ånesset. Denne eiendommen har til alle tider tilhørt Breding bruk 1 og 2., og gjør det fortsatt. I året 1844 fikk Breding nedsatt skylden i femti år framover på grunn av elvebrudd på Ånesset. Elva hadde sopt med seg 30 tusen kvadratmeter jord, leser vi i Verdalsboka.

Litt vestenfor Ånesset har Sundby og Lunden i fellesskap hatt en engslette «Sundbyenget». Dette ble i 1818 solgt til en mann fra Fossneset, og er drevet som småbruk.

I samme området ligger Slapgårdsenget som opprinnelig var felleseie til begge Slapgårdsgårdene, men som ved utskifting i 1884 ble tilhørende Slapgård nordre. Slapgårdsenget ble solgt til Oluf Andersen Bredingsvollan for 1000 kroner, og heter nå Veie.

Vi holder oss fortsatt på søndre side av Helgåa, og går tilbake østover forbi Selneset. Her ligger plassen Steingrunna som tilhørte Kulstad i Vuku, og ble skyldsatt som bruk 2 av 144 Kulstad i 1884.

På den nordre side av Helgåa har det også dannet seg en flate fra Ulvilla gamle skole, forbi utløpet av elva Ulvilla, og videre østover forbi Brekka og Prestenget. Den gamle Ulvilvolden, området der forsamlingshuset ligger, tilhørte Vestgrun-

na og Breding 139-1. Bredings del ble for noen år siden solgt i forbindelse med utvidelse av tomta for forsamlingshuset og makeskifte med Vestgrunna. Grunnangårdene hadde mange husmenn i Ulvilla, men øst for elva Ulvilla må de finne seg i å dele eiendomsforholdene med gårdene i Vuku.

141 Storvuku (alle bruk inkludert) har hatt flere slåttenger i Ulvilla. Verdalsboka forteller at i året 1690 avlet Storvuku åtte lass høy på to enger ved Ulvilla. I året 1771 leiet Storvuku bort Brekkenget og i elven liggende en holme for fem år.

Årlig leie var 10 rdl. Daveenget lå også under denne gård. 142 Prestegården hadde som navnet forteller Prestenget under seg. Prestenget er forlengst frasolgt og har i mange år vært selvstendig bruk. Matrikelnummeret henger enda ved heimen, Berg 142 bruk 4, og taler sitt tydelige språk at også denne heimen har ligget under Prestegården i Vuku.

143 Kirkvuku hadde etter det Verdalsboka forteller to enger i Ulvilla. I året 1901 frasolgte Bruenget fra denne gård. Her henger også matrikelnummeret 143 fortsatt med.

Mange av de gårder som her er nevnt som eiendomsbesittere i Ulvilla, hadde også kvernrettigheter der. Ja, for Auskins vedkommende går kvernetten i Ulvilla langt til-

Minnestund

Elever ved Bjartan skole besøkte i vår Namsos kirkegård for å sette ned en Sørgepil på graven til sin kjære og avholdte lærer Tore Christiansen. (Foto: Brit Fredriksen.)

bake til fjortenhundretallet. Foruten de gårder som er nevnt ovenfor, hadde 140 Ekren i følge matrikelen av 1723 også kvernsted i Ulvilla.

Hva kan årsaken være til at så mange gårder i Vuku (og Ness) hadde eiendommer ved Ulvilla? Vi vet at det av og til ble gitt jordstykker som gave ved dåp for eksempel. Men dette kan neppe være den hele og fulle forklaring i dette tilfelle.

Aslak Bolts jordbok fra 1430 nevner flere gårder i øvre Verdal som er forsvunnet. I Vedrar skipsrede (øvre del av bygda) nevnes går-

dene Mundastadom og Re. Mundastadom er i jordboka oppført etter Østgrunnen, men dette behøver ikke å fortelle noe om gårdens beliggenhet, da registret ikke er konsekvent med hensyn til rekkefølge. Likevel er det en liten mulighet for at vi i området Ulvilla kan finne rester av en nå forsvunnen gård, og at restene etter den er tatt i bruk av gårdene i Vuku, fra gårdsnummer 137 til og med 144, samt 124 og 127 Sundby, og 249 Slapgård.

Kanskje har det en gang i tiden skjedd en katastrofe her. Elva har helt sikkert tatt sin del gjennom ti-

dene, det vitner dalsidene om fortsatt. Kunne vi så plassere inn Overholmen, som Øystein Walberg retter søkelyset mot i Helgådalsnytt for 1981, ville dette være svært så kjærkomment. Men det er vel ikke så greit å plassere dette inn i tid og sted. Som leseren forstår, så har vi ikke tenkt å gi noe svar på spørsmålet om hvorfor eiendomsforholdene er som de er omkring Ulvilla. En forkaring må det være, og nysgjerrigheten pirres stadig ved tanken på HVORFOR.

«Pælla» på brød

Av Ronald Inndal

Elenanna vart gift med Kristoffer Indal. Dette bildet er tatt i 1908.

Dårlege tider i dag? Fattigdom? I vår tid? Nei. Ingen av oss veit vel lenger kva verkeleg fattigdom er. Det var på anna vis i «dei gode gamle dagar». Gode? Å nei. Det er ikkje lett å sette seg inn i korleis det var på dei fattigaste husmannsplassane for hundre år sidan.

Farmor mi, Elenanna Ellingsdatter Hellanvald var fødd på det som vart kalla «på solsida». Det vil seia på Hellbakkom, på ein av dei mange plassane under Hellangardane. Josveit var ein av dei aller fattigaste plassane, slik at livet der så langt fra var på solsida.

Eg var berre liten da ho døyde i 1948, men eg minnes godt det ho fortalde om barndomstida si.

— Eg var tolv år første gongen eg

fekk eta meg heilt mett. Da var eg bortsett åt Auster-Inndala som gjetarveitj, og tykte eg hadde komi i himmelen. Eg lengta aldri heim. Mor var død, og i armoda hadde far min gifta seg opp att, og den nye mor mi var ikkje snill mot borna frå det første kullet, fortalde ho.

I heimen på Josveit var det slik fattigdom at dei som budde der knapt greidde å overleva. I den vesle stuggu var det ei seng og to stolar. Inventaret var for dei vaksne. Ungane sto ved matbordet, og låg anføttes på flatseng. Maten var mest sild dei gongane det var noko på bordet. Berre til kvar jul var det noko anna. Da hadde far min greidd å få tak i ein kopp med sirop. Men dette var dyrebare saker

som ingen fekk frátse i. For at det gode skulle vare lengst muleg vart siropen varma og «drepla» ut over flatbrødet. «Pælla på brød» kalla vi det. Det var den beste smaken vi visste, og vi var sikre på at det måtte vera slik føde dei hadde i himmelen.

Brødet med pærlene på var rasjonert strengt, og heller ikkje i jula fekk nokon eta seg mett. Nei, alt som var av mat måtte ein få til å vara lengst muleg. Det var uvisst korleis ein skulle få tak i noko meir. Det er derfor ikkje til å undrast over at eg tykte eg gifta meg til velstand og rikdom, da eg vart gift med ein som hadde både gard og skogvaktarlønn, fortalde farmor.

Mikael Johannesen Elnes

Av Margareta Karlsson

Här följer en berättelse om en norrman som flyttade till Sverige omkring 1870, men hans förfäder hade kommit från Sverige närmare bestämt från Huså i Kall ett sekel tidigare.

I slutet av 1700-talet möjligen 1784 rymde en man, som arbetade i Huså Gruva i Kall med sin familj till Norge. I en familjekrönika från 1700-talet skriven av Prosten Gösta Ullberg i Kall som handlar om «Bergmästaren Abraham Vilhelm Burman och hans familj» kan man läsa följande: «År 1783 har återigen 10 stycken arbetare olovligt begivit sig över till Norge. Burman kan dock icke döma dem så hårt, 1782 års svåra missväxt har så utarmat folket, att de som stannat kvar, «måste för brödfödans skull spilla sin tid med furubarks tagande till att blanda med den svaga säden.»

Vår anfader hade troligen inte begått något brott, som tvingade honom att rymma. I familjen fanns en son som hette Anders och släkten i Sverige räknar Anders Josephsson som sin anfader.

Anders och hustrun Magnhild fick elva barn, och från den fjärde i syskonskaran Johannes Andersen Skjærmoe og hans hustru Beret Sevaldsdatter Hallem är det många efterkommande i Sverige i synnerhet i västra Jämtland.

Mikael Johannesen Elnes var son till Johannes och Beret, han var född 1851 i Elnesvald, han dog i Kolåsen, Kalls församling 1940 i sitt nittionde levnadsår.

Namnet Elnes försvenskades till Älnäs, i Vera med omnejd känd under namnet Mikal Skräddar. Nu var det många av Helgådalsnyttas läsare som kände igen mannen som den här berättelsen handlar om. Jag som skriver detta är Mikals dotterdotter, det mesta av uppgifterna om släkten har jag fått av Joar Nesse-mo, men nu skall jag skriva om morfars liv i Sverige.

Mikael Johannesen Älnäs og hustru Anna Persdotter.

Han kom till Sverige 1880? Han gifte sig med Anna Persdotter från Åsingen 1881 men han tog flyttningens betyg till Sverige 4.10.1893, men Åsingen ligger ju nära gränsen och Norge och Sverige var ju förenade i union.

Han hade dessförinnan varit i Sverige som slätterkarl, det var ju valigt på den tiden.

Mikal var utbildad till skräddare i Norge, enligt den tidens villkor tre år som gesäll och avlagt gesällprov, i övrigt var han en mångsysslare, tidvis var han torpare och han var under några år gästgivare i Melen (Sverige) nära norska gränsen.

På äldre dagar bodde han hos oss i Kolåsen och han slutade också sitt strävsamma liv där på julafton 1940.

Han hade en ljus syn på livet, hade lätt för att umgås med sina medmänniskor, tacka aldrig nej till en god «kark» som ni säger i Norge.

Hans ekonomiska sinne kunde ha varit bättre, han kunde inte hantera pengar, men när det blev mycket

besvärligt sade han «sämme de jag lever tills jag dör».

Med tanke på den korta skolgång han givetvis hade fått var han ovanligt intresserad av litteratur och vad som hände ute i världen. Hans uppväxttid under svåra förhållanden, fattigdom och hårt arbete hade lagt grunden för hans kampvilja mot samhällets orättvisor. Han hade förmånen att få åtnjuta såväl kroppslig som andlig vitalitet även vid hög ålder, han dansade polska på 80-årskalaset och deltog i släktens glädje och sorg.

En syster och en bror kom också till Kalls församling och bosatte sig där. De har också många efterkommande, bosatta dels i Jämtland, dels i andra orter i Sverige.

Vi är några släktingar som träffas ibland och pratar om våra förfäder och kommer fram till att det var tur att det kom några glada «Verdalingar» och lättade upp stämningen bland dom ordkarga fjällborna på svenska sidan.

I serien «Min Album» presenterer vi også i år bilder fra en fotoalbum. Turen er nå kommet til Maggie Berg i Ulvilla. Bildene som hun og mannen Severin tok, fyller flere album. Det er stort sett i 1930—40-årene bildene er tatt.

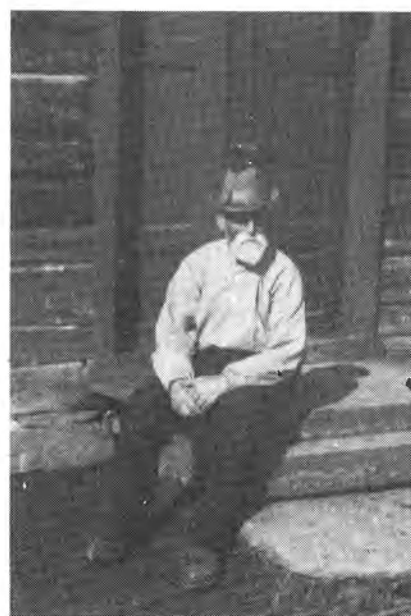
Jenny Lunde, Johannes J. Nesse, Maggie Berg. I gyngestolen Magne J. Nesse.

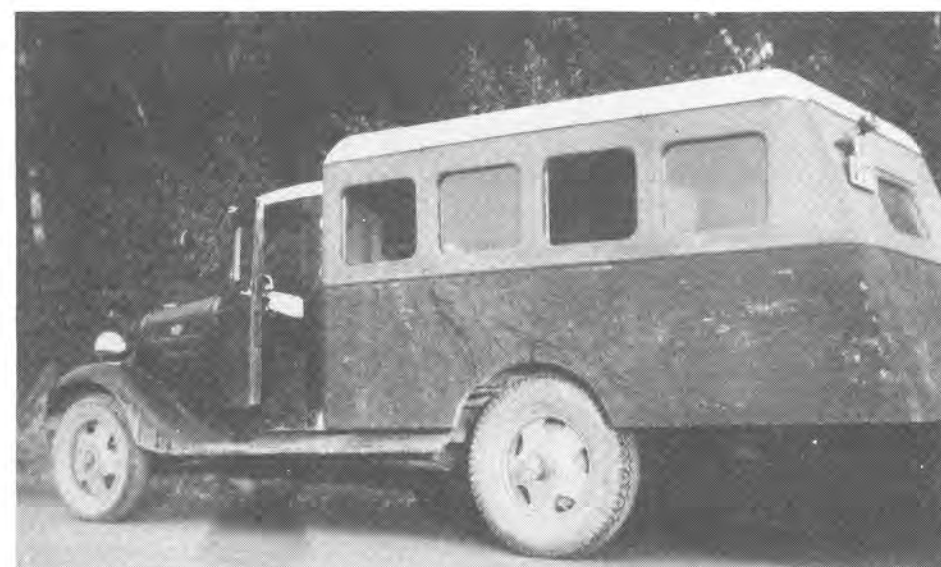
Gamle Høysjøbrua ved Seter. Den ble revet på 1950 tallet. Fra venstre: John Nesse, Oddvar Selnes og Magnhild Ottermo.

Ved Kjesbuvatnet 1952. Fra venstre i båten: Sevald Skavdal, Odd Skavdal, Bård Brønstad, Arnt Brønstad, Ola Brønstad, Per Brønstad, Ola Framnes, Anna Skavdal, Inger Brønstad Berg, Ingrid Kjesbu Brønstad, Ingeborg Skavdal Hjelde. Stående i bakgrunnen fra venstre: Severin Berg, Herold Røstad, Ola Nesse, Anders Kjesbu, Paul Skavdal.

Ole Nordgård på trappa i Seter.

Forden til Severin Berg. Huset på lasteplanet ble brukt til turkjøring. Når bilen ble brukt som lastebil, ble huset løftet av.

Bilen til Ingolf Bengtssen var første bil på gården i Seter. Oddrun Nesse Bengtsson og Jenny Nesse Lunde.

Foran fra venstre: Sigrun Nesse Svartås, Margrete Storlunet, Ingebjørg Lillegård Nessmo. Bak fra venstre: Odd Kolstad, Magne J. Nesse, Albert Lillegård, Olav M. Green, Oddvar Skoknes.

Brurkjole frå 1822

Av Brit og Reidar

Under arbeid med gamle klede kom vi over ein brurkjole hos Kristoffer Lein på Lein østre. Kjolen er av svart silke og har tilhøyrt Berit Steine f. på Holmen nedre (1800—1879).

Brudgommen var Kristen Sevaldsen Volden, f. på Volden (1789—1882). Dei gifta seg i Vuku kyrkje den 14.11.1822. Giftarmålet var mellom to velstående slekter i bygda som sat med bra eigedomar.

Kristen var fødd og oppvaksen i Volden, han åtte også gardane Varslotten og Kolstad. Han var først gift med Marit Sivertsdr. Flyum, f. på Prestegården (1790—1819). Dei hadde eitt barn, Marta Kristensdr. f. i Volden (1818—1895).

Etter manntalet i 1825 har Beret og Kristen bodd i Varslotten med to barn og to husmenn. Husmennene var Hans Johannesen og k. Magnhild, (sjå Haugen-ætta), og Ole Olsen og k. Magnhild Olsdr. (Sjå Åkran-ætta.) Dei budde på Sæter.

I ekteskapet med Beret hadde Kristen 10 barn. Året 1836 kjøpte han Lein på auksjon. Han solgte etterkvart eigedomane sine oppi Helgådalen. Ættlingane til Kristen og Beret sit fortsatt på Lein.

Ein husmannsønn under Lein hadde gode minner om Beret og Kristen. Han har fortalt at dei var snille folk, husmannsbarna fikk alltid eit brød kvar når dei bakte i bakerovnen på Lein.

Da kong Karl Johan i august 1835 kom og opna den nye mellomriksvegen mellom Jämtland og Trøndelag over Verdalen, var Kristen ein av dei tjue gardbrukarane som var utteke til å vera forriddarar for kongen. Minnemedaljen han fekk for dette, finst fortsatt på Lein.

Det er fortalt at Kristen hadde ein leiande stilling under arbeidet med denne vegen, m.a. i Kløyvdalen, der ein herre ved namn Moxnes var sjef.

I 1872 var Oscar II på Stiklestad, og da vart Kristen, som begynte å bli ein gammal mann, køyrt dit i kariole slik at han fekk helsa på kon-

gen. Kva som gjorde at han vart synt slik ære er uvisst, men det kan vere det at han var ein av forriddarane for Karl Johan den gongen i 1835.

★

På Lein finst og ein gammal bonjour. Plaget er svært godt bevara og er eit særst fint skreddarstykke. Eigaren var Johannes Kristensen Lein (1837—1864), son til Kristen og Beret. Han fekk sydd denne bonjouren til han gjekk ut på landbrukskolen på Bunes i 1858.

★

Dersom lesarane har kjennskap til gammalt handarbeide/handverk som ikkje er vanleg brukt lenger, ber vi om at dei tek kontakt med redaksjonen. Vi har før hatt omtale av t.d. sponspikking, skinnfellmaking, neverarbeid.

Brurkjolen til Beret frå 1822. (Foto: Johs. Overmo).

Dette er Kristen og Beret på gullbryllupsdagen. Restar av eit kaffeservise som dei fekk på denne dagen finst fortsatt på Lein. (Foto: Johs. Overmo).

Den gamle bakerovnen

Av Kari Grunnan

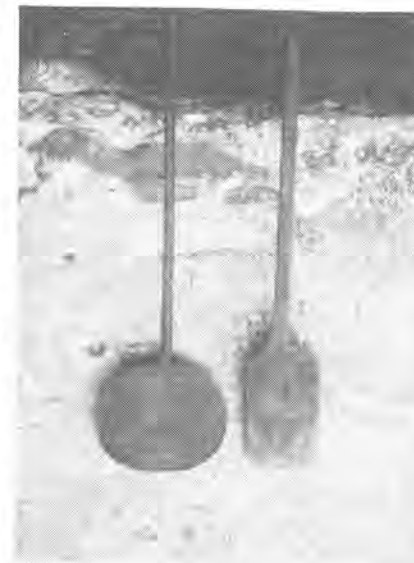
Når en kommer inn i kjøkken- gangen i Vest-Grunn, ser en rett på en mur som stikker ut i rommet i det ene hjørnet. Den er 117 cm høy, 110 cm lang og fortsetter inn i rommet på andre sida av vegg. Dette er bakerovnen. Døra til ovnen finner en oppe på murveggen inni «gruvsteina» i mastu'n.

Hvor gammel kan denne bakerovnen være? — Vi vet at den vestre og lengste delen av låna er bygd i førstninga av 1850 åra. Den østre delen, som det ikke er kjeller under, ble bygd noen år senere. Da ble nok bakerovnen laget samtidig.

Da mor kom til gården (1924), var bakerovnen for lengst gått ut av bruk. — I onnene og når det var håndverkere i gården, var det mange rundt bordet. De som sto for matlaginga, bakte brød og steikte i komfyren på kjøkkenet flere ganger i uka. — Det var da mor fikk idéen om å sette den gamle bakerovnen i stand. Aron Svendsen tok seg av den jobben. Han visste hvordan en slik ovn skulle være.

Så den er i god stand — men ikke i bruk — den dag i dag. Så vidt jeg husker snakket mor om at hun hadde sett bakerovnen i bruk. Første gang hun fyrte opp ovnen, ble det steikt ei kak'. Jeg husker godt at den ferdigsteikte kaka lå på bordet til avkjøling — lysebrun, fint heva og steikt.

Etter den tid ble alt brød steikt i bakerovnen. Der var plass for 12 store, runde kak'brød.

Trespader.

Så litt om fyringa. Det ble brukt spesiell ved — lange tynne skier av gran. Ovnens skifta farge etter hvert som den ble oppvarma. Til slutt var den helt lys (hvit). Når den var lys overalt, ble glørne raka ut, og en våt striesekk ble dytta inn i murhullet over døra. (Sekken måtte før bruk ligge i vatn over natta.)

Vi brukte trespade med langt skaft når vi skulle sette brød i ovnen, og vi var alltid to om den jobben.

Det var aldri rårand i brødet som vi steikte i bakerovnen. Under krigen var det ofte dårlig brødmjøl, men vi hadde ingen problemer med å få brødet steikt i bakerovnen.

Mjølause.

Brude- skyss med problemer

Av Ingeborg Nilsen

Min mann Johan og jeg giftet oss i Vuku kirke den 29. desember 1945. Vi hadde bestilt bil uten å tenke over at veien ikke var ordentlig farbar. Vi trodde det skulle gå via Brannhaugen og opp Reppesbakken. Det gikk ikke. Da vi var ferdig kledd, kom det beskjed om at bilen ikke kom lenger enn til Brannhaugen. Det var ingen annen råd enn å henvende seg på Reppe og få tak i en hest, men det var ikke så greit. Sjølfolket hadde allerede kjørt til kirken med en av hestene, og en annen var lånt bort. Det ble en stor, rød hest som var tysk på oss, den var ikke velpusset, men den eneste brukbare, og kjøretøyet var en vanlig langvogn med ei fjøl til å sitte på. Kjørekar var Georg Heggås, som den gang var ca. 15 år gammel. Jeg var ikke redd, for jeg visste at Georg var hestevant, men jeg husker at hun som pyntet oss ba han ikke kjøre så fort, men han svarte at hesten var sløvsykket, og at den fikk bedre feste når den fikk springe litt. Det gikk bra, vi kom oss inn i bilen, og Georg måtte stå ved Brannhaugen og vente til vi kom tilbake. Alt gikk bra, selv om vi ble nesten time forsinket i kirken.

Gamle skikkar ved gravferder

Helgådals-Nytt 1987 hadde litt om dette, mellom anna ein artikkel etter lærar Peder Brønstad frå ei gravferd på Grunna i 1882, der ungdommen var ute på gårdsplassen og sprang etter at middagen var ferdig. No er det nokre som meiner å ha høyrte at det lengre attende i tida var dans gravferdskvelden. Denne skikken skulle ha halde seg lengst i Øvre-Helgadal.

Har vi her ein gammal skikk som no er gløymt?

R.P.

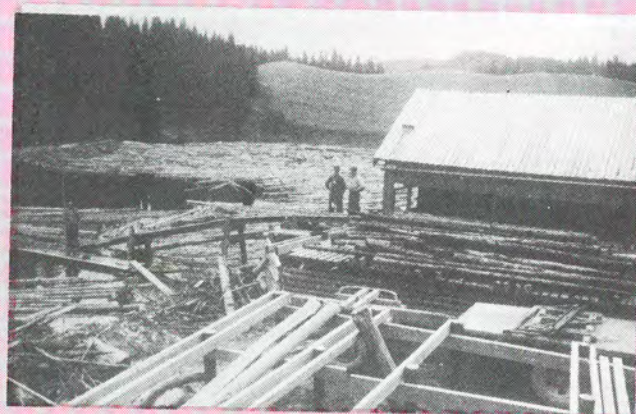
Gammelt fra bygda

På Øster Juldalsvollen. Fra venstre: August Grunna, Jeremias Selnes, John Grunna.

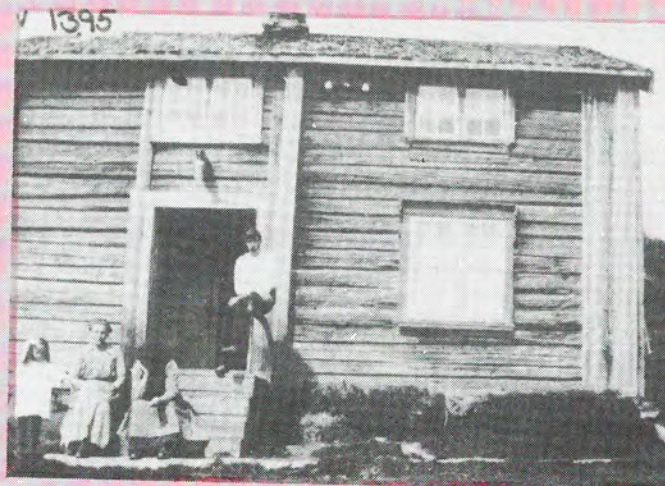
På Storhaugen. Fra venstre: Anton, Elfrid og Fina Gustavsen.

Sagbruket ved Blokkotjernet.

Helgådal sangkor og Vuku hornmusikklag ved kirkegården i Vuku 17. mai.

På Reitan. Fra venstre: Amanda Rotmo, Maren Reitan, Marta Reitan, Paul Reitan.

Flytting til setra.

Skjækerfossen med saga til Ole Storneset (?).

I Stamna. Foran fra venstre: Magne, Margot, Julie, Kari. Bak fra venstre: Jeremias, Beret, Marta, Oddvar.

Øvre Kluku 1925.

Fra skogtellinga 1933. Fra venstre: Ole K. Sagvold, Ingvald Tronsmo, Harald Haugen. Bildet er tatt ved grenserøysa på Arvinhaugen.

Elvas nye løp. Det gamle løp mot Hærfossen til høyre.

Det mystiske egget

50-årig mysterium løst

Av Johs. Overmo

Det er ikke ofte Helgådals-Nytt kan bringe løsninger på mystiske ting til sine lesere, men i år tar vi konkurransen opp med «Kriminal-journalen».

Innherreds Folkeblad skrev den 24. juni 1938 følgende lille artikkel fra Helgådalen:

«En merkelig historie

fortalte P.O. Mæhlen, Helgådalen, oss forleden. Konen på gården hadde vært beskjeftiget med baking og skulle slå i stykker noen egg. I det ene egget var det noe som var hårdt, og ved nærmere undersøkelse viste det seg å være en gammel kobbermynt fra 1840 (en ½-skillig). Den bar preg av å ha ligget i jorden i lang tid.

Men hvorledes var den kommet inn i egget? Ja, det er nok et problem som vanskelig lar seg løse.»

Nå når 50 år er gått og alle som undret seg over dette hviler fredfullt i sine graver, har Helgådals-Nytt's medarbeider fått høre tilståelsen fra den skyldige.

Synderen heter Kåre Overmo, og han bor i dag på Måneset i Nærøy. Vi lar Kåre, som i parentes bemerket innehar fremragende forteller-egenskaper, berette om bakgrunnen for det mystiske myntfunnet i egget på Mæhlen denne sommerdagen for 50 år siden.

«Sommeren 1938 var eg hos tante Hanna på Melen som dreng. Det året holdt dem på å bygge nytt fjøs på Melen. Eg va 11—12 år den gongen, og hadde forskjellige oppdrag. Det va gjeting med mang ein tur etter den hersens geiten opp bratte Melaberget. Så ha eg ein del oppdrag for han Per (Peder O. Mæhlen), det va å dra slipstein' og ved-saging med bågåsagja. «Dråggå jevnt», sa han Per. Eg fann ut at hves eg røkka i bågåsagja eit par gonga, eller plutsele dro eit par runda i full fart på slipstein', så hjølpt det godt det, når eg begynt å bli lei ta det dere.

Nok om det, tilbake til det mystiske egget:

Her demonstrerer Kåre hvordan han stakk mynten inn i egget.

Ein førmiddag fikk eg i oppdrag ta ho Hanna å gå i hønhuset etter ei korg med egg. På gårdsplassen fekk eg sjå noko som skein i sola i sporet etter eit vognehjul som hadd brøtti jordskorpa. Eg tok opp den der tingen, som vist seg vårra ein gammel mynt, ein liten tynn pokker. Så bar det i hønhuset, og deinn da'n va det eit egg med dobbelt gule. Eg tok egget i eine handa og mynten i den andre og skull prøv kor sterkt eggskallet va. Plutsele forsvant mynten gjennom eggskallet. Då vart eg raidd, la storegget midt i korga med andre egg rundt, og så inn på kjøkenet til ho Hanna. Ho hadd' det travelt med å lag mat te karan, kakka sund egga på kanten av skåla og heillt innholdet oppi. Plutsele smalt det nedi skål'n, og eg strauk på dør.

I kveildinga va eg nede ved elva sammen med Sverre P. Sellæg. Han va litt eldre enn meg og hadd vært oppe ved Fossen og kjøpt en pakketobakk, og nu va vi i full gang med å prøv røyken. Vi hadd heldigvis ikkje vunni å teinn på da lærar Hafstad kom gaan forbi på veg te Melen. Eg vart styggklein ta dein der røykinga, og va både bleik og spyklein då eg kom heim på Melen. Ho Hanna syntes synd på meg og hjølpt meg opp på loftet, satt ei bøtt framfor senga og trøsta meg med at magasjuka sikkert kom te å gå over snart. Og da låg eg der og spydd og hørt kor dem diskutert egget og mynten nede i stua.»

Dette er altså løsningen på gåta om det merkelige myntegget på Mæhlen sommeren 1938.

Fra gjeting i grensetraktenes ødemarker, til statens vegvesen

Av Arne Gunnar Bakken

Før Vefabygget kom opp på Øra, sto et hus på samme tomt, der sportsforretningen Ørnen holdt til. Huset tilhørte familien Kristiansen, og en stor ungflokk vokste opp der, like etter århundreskiftet.

En av disse var John Kristiansen, født 8. februar 1908. Den gang eksisterte ikke barnetrygd. Derfor røynt det på med å skaffe nok mat til en stor ungflokk. Det var ganske vanlig at flere barn tok seg jobber oppe i bygda i skoleferiene, mest for matens skyld, da avlønningen var svært liten.

10 år gammel i 1918, ennå mens første Verdenskrig raste på sitt siste ute i Europa, ble det til at John tok på seg å komme til Hallvard Pettersen i Nord-Vera som gjetergutt. Hallvard, sammen med Martin Storlunet, kom til Øra pr. hest sist i juni for å ta med John til Vera. Turen gikk greit til Vuku, der proviant skulle lesses på hos Stornæs. Det ble overnattet hos Martin Breiding, og starten for etappen Vuku—Vera tok til tidlig neste morgen.

Stort lass og tre mann som de nå var, ble for mye for hesten. Derfor måtte en gå ved siden av, og etter som John var den yngste, måtte han gå mesteparten. Dette var i orden, men det som ikke var like greit var det faktum at John gikk i tresko, av typen kalt «sosialistan». Dette var tresko dyppet i tjære for å unngå sprekking og med ei lærreim over vristen. Turen ble for John i sine tresko ekstra slitsom, og en kraftprøve for en 10-åring. Ved Brattåsen var det ferje over Brattåslunet, der det var strukket ei line over elva, som ble brukt til å «eke» seg fram med.

I Nord-Vera var det to gårder som var sammen om beitelandet, og hver gård måtte stille med gjeter. Sommeren 1918 gjette John sammen med Ingeborg Johansen og

John og hesten hans under tømmerdrifta i Røldalen, Jämtland.

hennes brødre. Ingeborg ble senere gift med Petter Pettersen. Gjetertrakten var nordøstover mot Styggdalen og sæterfjellet. Oppe i Styggdalsbjørgan, like under snaufjellet Reinsmyrhøgda, sto ei veldig stor lurvegran, bortimot 30 meter høy, som av John og de andre gjeter ble flittig nyttet som ly for regnet. Denne storgrana i Vera like oppunder skoggrensa var veldig spesiell, og er beskrevet i årboka til Verdal Historielag for 1977. Her står det at grana ble felt i 1924, og da hadde stått tørr i omkring 25 år. Det var hull i rota, men 4 meter lenger oppe på stammen ble årringene tellet, og en kom fram til at grana var 450 år gammel. Grana ble felt med ei sag som var 1,75 meter lang. Etter saging i to timer måtte kjempen gi tapt.

Grana ble felt av Johannes Væren, Sigurd Johansen, Nord-Vera og samen Per Anderson fra Strådalen. Ei skive av kjempetrete er på Verdal museum, og ble i mange år brukt som skrivebord av Johs. Væren, mens han bodde i Vera.

John forteller om en annen drift som ble avsluttet i Vera 1918. I 1915 ble det bygd en taubane fra Esingen ved Anjan i Sverige til Veresvatnet, med endestasjon ved Sør-Vera.

Denne var i drift under den første verdenskrig i fire år fram til 1918. Det er ennå merker i terrenget der mastene til taubanen sto. Banen ble brukt til å frakte svensktømmer fra skogene rundt Anjan til Veresvatnet, for videre fløyting nedover til Øra. John husker godt at det var en høytidelig nedleggelse av taubanen. Sjefen for båttrafikken på Anjan møtte opp i Vera i full uniform med blanke knapper, som var et sjeldent syn i Vera, under seremonien ved nedleggelsen høsten 1918.

Fra sommeren 1918 forteller John om gullbryllup på Sisselvolden.

Bennett og kona feiret 50 års ekteskap, og hele Sisselvolden var pyntet med bjørk. 10-åringen John bet seg spesielt merke til kona på gården, der hun satt foran grua og stappet skrå i ei jernpipe hun røkte i.

John fikk kr. 60,- som lønn for sommerjobben. For å unngå at han mistet pengene undervegs heim, ble de sydd fast bak en tøylapp på innsiden av blusen John hadde på seg. Reisen nedover dalen og heim passet inn med Veresmesse, der prest og klokke fra Vuku var i Vera med to hester, og John fikk sitte på nedover.

Kommet på toppen av Brattåsen, var det å «kauke» ned til Brattåsgården som tegn på at de trengte ferjeskyss når de kom ned. Dette var skikken der oppe den gang. Alt fungerte, og storferja lå parat på sørsida da de ankom ferjeleiet. Med to hest og vogner måtte det to roturer til over lunet. Hesten som ble igjen ved første tur gikk og beitet, men da han så farkosten dro over, la han på svøm etter. Dette var ganske nervepirrende. De var redd at tømmene skulle hekte seg fast i elvebunnen, men til alt hell kom hesten velberget over, uten problemer.

Hallvard Pettersen spurte John før avreisen om han ville komme til-

Arbeidslag for Vegvesenet under arbeid i Sogna vinteren 1958. Fra venstre foran: Eldor Hynne, John Kristiansen, Oskar Øvre og Anton Thomassen. Bakerst: Nordbakk, Frol, en fremmed, og Olaf Nonseth.

bake også neste år. Han lovte ham en kjeunge som ekstra lønn dersom han kom tilbake. John var glad i denne kjeungen, som hele sommeren hadde holdt seg spesielt til ham, så han sa ja.

Hallvard holdt dette ordet. Utpå etterjulsvinteren 1919 kom det en kasse til John fra Vera. Geita til John var da slaktet, og i kassen var skroten og ost de hadde kjernet av melka.

John gjette sommeren 1919, som ble hans siste i Vera, og han tror lønna ble lagt på litt dette året.

Jobben var sikkert utført på en uklanderlig måte, for på høsten kom det henvendelse fra Ole Andersson, Moan i Medstugan, om gjeterjobb der i 1920. Dermed ble John jåmtlending i fire somre, avbrutt av 1922, da han gikk for presten.

Buskapen i Medstugan gikk oftest i traktene øst for vegen, og holdt til i sommerfjøs. Derfra var det å få melka til meieriet i Medstugan 3 km unna. Dette betydde tur/retur nesten 6 km med handvogn og melkespann, daglig. På fritida gikk det mange turer til Leo-

nard Nicolaussen i Stalltjærnstugan og butikken der, som da var sammen med resten av husa på gården vest for vegen. Leonard var far til ham som i dag driver butikken i Stalltjærnstugan.

I disse åra var det mange ungdommer fra Verdal som hadde sommerarbeid i Medstugantraktene. De fleste jentene var rakstertausere. Det ble bygget ferdig en «dansbane» like innenfor Medstugan i 1921. De hadde en habil trekkspiller, Hemingsson, som stilte opp hver lørdag på denne danseplattan. Det ble ikke annonsert fest, alle kom de dit uten videre til fast lørdagsdans.

John husker en annen episode fra 1921. Bøndene i Medstugan var vant til å hente ved og annet trevirke, der de fant dette i skogene rundt omkring. Dette begynte nå å utarte seg slik, at de svenske myndigheter fordelte all skogen rundt Medstugan med hver sin parsell til den enkelte bonde. Dermed kunne beboerne vite hvilke skogteiger de måtte holde seg til, både under vedhogst og tømmerhogst.

Johns siste sommer i Medstugan

ble 1924, mens hans bror Arne dro dit i stedet i 1925.

John startet som gårdskar hos Edvard Lyngås på Kongsvold, etter at Lyngås kjøpte denne eiendommen i 1925, mens det ble gårdsarbeid på Nestvold året etter. Etter jul 1927 dro John sammen med Olaf Olsen på tømmerhogst til Greensmarka i Malsådalen. Her bodde de i ei koie med jordgulv, og John minnes de ble plaget av mye mus inne i koia. Maten de laget besto for det meste av kålbull og flesk. Akkorden besto av et bestemt antall trær som skulle hugges. Dette inspirerte John og Olaf til sprengarbeid, slik at de ble ferdig til påske. Da var det å ta på seg ryggsekken, og gå nedover mot Øra. De gikk helt til Hegstadjordene, der møtte de Knut Norum med lastebil og fikk sitte på. Norum var på vei med murstein fra Trana teglverk i Steinkjer til Edin Eklo, der det hadde vært gårdsbrann. Dette møtet med Norum ble et vendepunkt i Johns liv. Han fikk arbeid hos Knut som lastebilkjører, og denne jobben hadde han helt fram til krigen.

Noe som vel er litt eiendommelig

for oss i dag, var det faktum at John kjørte bil hos Norum et helt år uten førerkort. Det var ikke kontrollert langs vegene. Så dette ble Johns egentlige kjøreskole, inntil han i 1928 kjørte opp og fikk sitt førerkort, hos Ivarson i Steinkjer.

Lastebilkjøring kom til å bli det arbeid John drev lengst med. Like etter krigen hadde John flere arbeidsgivere i løpet av en femårsperiode. Han kjørte grus for Johnsborg, for det meste til Steinkjer, til gjenoppbyggingen av byen etter bombingene i 1940. Ellers var det mange oppdrag for Gustav Eklo. Dette firmaet kjøpte opp bilvrak og maskiner som sto igjen etter tyskerne. John var helt til indre Troms for å hente en slik maskin.

I 1950 ble det fire års opphold for John med lastebilen. Da startet han med sin egen tømmerdrift i Jämtland, der han var sin egen arbeidsgiver med to hester og fire mann i arbeid. Han kjøpte sin egen hest i Verdal. Tømmerdriften foregikk på vestsida av Mestugusjøen, i Røldalen. Her bodde de i tømmerkoie.

John hadde mange møter med den svenske skoggangsmannen Amelin. Amelin holdt til vest for Skalsvatnet, i Slåggåvika. Her bodde han helt alene. Ei hending endret livet totalt for Amelin. Han reddet ei svensk lærerinne fra drukningsdøden i fjellet. For å vise hvor takknemlig lærerinnen var overfor sin redningsmann, ble det til at hun giftet seg med ham, og flyttet inn i ødemarken. Dermed ble det et annet kosthold for Amelin. Det gikk ikke lenger på bare «limpa» og kaffe. Amelin tålte rett og slett ikke dette, og noen år etter døde han, og ble begravd på kirkegården i Duved. Det hører med til historien at den svenske lærerinnen var ca. 30 år

da hun giftet seg med Amelin, som da hadde passert 60 år. John ble ansatt i Statens Vegvesen i 1954, etter å ha kommet heim fra tømmerdrifta i Røldalen. Heretter ble det igjen lastebilkjøring. Nå startet det store anlegget med omlegging av Jämtlandsvegen, fra Inn-dalen opp til grensa på Åbofjellet. Det var mye arbeid gjennom Sogna, og kanskje spesielt fra Sandvika til grensa. Mens dette anlegget varte, fikk John tak i tomt oppe ved Fånettjønna, der han bygde seg hytte. Storparten av tida bodde han fast i denne hytta, som passet bra, da vegarbeidet foregikk like i nærheten. I dag bor han i en hyggelig leilighet på Øra, sammen med sin Edith. Tankene hans går jevnlig til hytta på Åbofjellet, dit han drar hver helg hele sommerhalvåret. Fra hytta si har han god utsikt til vegen han sjøl har vært med å bygge.

Ein stubb om furer og spellmann Ellev Indahl 1855—1927

Indahl budde på Kårenget i Ulvila og var furer ved DR 3, Rinnan. Om han går det enno mange sogestubbar om kor god han var til å svare for seg. Her er ei:

Befalet på Rinnleiret hadde fest ein kveld, og denne gjekk nok ut i dei små timar. Søndagsmorgonen kom obersten sjølv på oppstillinga, og han var ikkje heilt i godlag, for nattesøvnen var nok blitt forstyrra for han. Befalet fikk seg ei kraftig overhaling og han avslutta med desse orda: «Og du Indahl står der bak som en null». Men sin vane tru så vart ikkje Indahl svar skyldig, for frå fureren bak i avdelinga kom det heller kontant: «Bør me ein null bak, enn med ein null foran, herr oberst».

R.P.

«Uventa besøk på Stor-Langdal»

— og uventa hjelp

Helgådals-Nytt hadde i 1982 ein artikkel om dette. Om ei Marit Samuelsdotter som kom til garden ca. 1820. Vart gift i 1822 med mannen på garden, enkemann Lars Andersen. Desse to har i dag ei stor etterslekt både her i landet og i USA.

Marit skulle vere i frå Tyrstil og fødd ca. 1791.

Ei mykje kjent slektsgranskarske, særleg på finske slekter, Judith Ejner Støllet, Värmland, la ned mykje arbeid på å få oppklara saka, utan resultat.

Her om dagen kom det eit brev i frå Inger Karin Olsen Varaahola, Trysil, med vedlagte opplysningar som kultursekretæren i Trysil, Randi Larsen, hadde komme over i frå Lillelvdal:

Samuel Halvorsen	42 år, hyttarbeider
Berit Olsdotter	34 år, hans kone
Marit Samuelsdotter	11 år, deres dotter

Alderen på Marit stemmer.

Det er alltid oppmuntrende når folk interesserer seg for kva Helgådals-Nytt skriv om, særleg når vi får «tips» frå folk som bur så langt borte.

R.P.

Saloondrama i Oregon i 1909

Artikkelen som følger er sakset fra avisen, *Pacific Skandinavien*, i Portland, Oregon den 12. februar 1909. Avisen var den gang det eldste skandinaviske ukeblad i Oregon. Verdalingen, Anton Moe, ble skutt ned og drept ved denne hendelsen. Undertegnende har mottatt artikkelen fra Jostein Molde.

Joar.

— Torsdag aften i sidste uge udspillede et af disse sørgelige dramaer, hvis årsag man ikke behøver at lede længe efter, naar man kjender til hvad overnydelse af brændevin saa tidt har ført til. En 32 aarig ung mand ved navn Anton Moe fra Værdalskanten i Norge, bødede med sitt liv i en saloon paa 8die nær Davis St., som følge af at han havde ignoreret saloon-eierens truende befaling om at fjerne sig fra stedet. Saloonens eier, Hans Goodager, der ogsaa er nordmand, affyrede det revolverskud som gjorde ende paa Moe's liv. For denne sin overlede daad er nu Goodager indesparret i County fængslet anklaget for mord, afventende sin skjæbne i haab om en mild dom.

Den preliminære behandling som sagen har faaet, giver lidet detaljert lys i sagen, andet end det faktum at Moe og en ven af ham kom ind i Goodagers saloon, gik til disken og ordrede to glas øl, hvilke blev dem

nægtede af Goodager, idet sidstnævnte ansaa dem for berusede til at drikke mere, og hævdede en revolver op fra et bord bak disken, befalede dem at forlade saloonen, en ordre Moe's kamerat, O. Bensen (dansk), adlød øieblikkelig, hvori Moe blev tilbage i saloonen. Nogle skarpe ord paa norsk veksledes mellem Moe og Goodager, ifølge sigende af et par mænd der sad i et bagrum og spillede kort, som disse ikke forstod, der kort efter fulgtes af knaldet fra revolveren i saloon-eierens haand, med det sørgelige resultat for begge mænd, der efter alle udsagn at dømme, begge var mere og mindre under indflydelse af liquor.

Et par politimænd entrede saloonen nogle minutter efter og efterat Goodager havde erklæret sig selv at være drabsmanden, blev han af disse erklæret under arrest og bragt til politistationen. County coroneren indfandt sig imidlertid og ordrede Moe forflyttet til et nærliggende begravelses bureau.

Den afdøde var en afholdt gut, der har arbeidet med skogarbeide langs Columbia i længere tid, og bar renome for at være uforfærdet og modig i sine handlinger, agtet saavel af sine overordnede som blandt arbejdskameraterne.

Hans Goodager, der i flere aar har boet i denne by og kjendt af de

fleste, tidligere, som en ordentlig ung mand, ble for ca. 2 aar siden ved et ulykkestilfælde gjort til krøbling og efter et længere sygeleie blev tilslut istand til at bevæge sig uafhængigt ved hjælp af et kunstigt ben og en stok.

Nogle søstre som dengang drev en restaurant forretning i øst Portland, hjælp broderen igjennem hans sygdom og bistod ham med at faa sig en liden cigarforretning nede ved Villa Bros. Cafe, hvor han i noget over et aar sparede sig op nogle penge; men istedenfor at fortsætte i sin cigarforretning solgte han denne og kjøbte en saloon og begyndte som saloonvært for noget over et aar siden.

I denne forretning er der vistnok liden moralsk indflydelse, og de omgivelser en stadig er omgivet af, bidrager vistnok i stor udstrækning til at slappe en mands moralske dømmekraft. Saavel dette som hundrede lignende tilfælder, og paa lignende steder, beviser dette.

Vidende de omstændigheder, der ledede til denne sørgelige tildragelse, sømmer det sig ikke nordmænd, selv om de var den afdødes bedste venner at lægge hindringer iveien for drabsmandens forsvar og øve sin idflydelse for at se strikken festet om hans hals. Paa nordmænds fosterjord straffes vel ugjerningsmænd, men ingen bøder med sit liv.

Helgådalsnytt omtalt i USA

May 7. 1988.

— The following is a translation of an article in Helgaadals Nytt (news from Helgaadal district in Norway), the issue for 1982. It is a slick paper magazine which is published just once a year in November and features items of special interest to people of this area in Norway, both there at home and abroad.

Helgaadal is an area N.E. of Trondheim, not on the sea coast and does not have in its boundaries any well known towns.

The magazine features local history, geneologies of well-known

families with appropriate pictures included, recipes of foods no longer in general use, stories of treks into mountainous areas that are difficult to reach, special stories of people's experiences that were unusual, some poetry, etc. Evidently the magazine is meant to be purchased by those who are looking for appropriate Christmas gifts since November is the publishing month.

The story below comes in this 1982 issue which is identified as the eleventh year of publication. Mr. Sidney Haugan, a friend of mine in Mesa, whose ancestry came from Helgaadal, has all these eleven co-

pies and prices them highly. In examining this issue for 1982 he thought that I would be especially interested in this article because it is about pioneer settlers in Jackson County, Minnesota where I grew up. He was right in this assumption, of course, and it is true that I did know some of the Sether family. Leona Sogge of this family was a schoolmate of mine in Jackson High School. Tillman Sogge was a teacher at St. Olaf College when I was a pastor of St. John's there and he was a member of that congregation.

Boral R. Biorn

Andor Vollan — ein arbeidets adelsmann

Av Arnfinn Berstad

Ein av dei mange helgådalingane som har hamna på Verdalsøra etter eit langt yrkesaktivt liv, er Andor Vollan. Han vart fødd i Ulvilla i 1906 og kom til Øra i 1975.

Andor er eldstemann i ein syskenflokk på 18, som alle lever.

Han kom tidleg med i arbeidslivet. Alt i fjortenårsalderen var han med far sin på skogsarbeid, og heldt fram med det til han gifte seg i 1928. Dei fekk seg da hus i Nordkleiva, der kona hans, Sara Langdal, kom frå. Etter eit år der, kjøpte dei bruket Holmen austre i Elnesgrenda. Våningshuset der var dårleg, så det gjekk hardt på veden vinterstid.

Framleis hogg og kjørte han tømmer på Værdalsbruket om vinteren. Til kjøringa brukte han ein stor stut første åra. Det gjekk godt, stuten var godlynt og sterk, einast på glattisen kom han til kort. Stuten brukte han også til pløying og anna gardsarbeid med godt resultat. At det var eit velvaksle dyr, syner prisen da han vart seld til slakt — 380 kroner — som var ein utruleg høg pengesum for en stut på den tid. Etterpå kjøpte Andor seg hest.

Arbeidsløne var ikkje høge den gongen, for tømmerhogst t.d. var prisen 10 øre stokken. Det vart å nytte alle mogelege utveggar for å skøyte på innkoma. Dei vanlegaste var jakt og fiske. Det var rikeleg med rypa i den tida, fortel Andor. Dei gjekk ikkje på jakt før rypa hadde blitt kvitt, da var det lett å sjå henne. Han hugsar særleg åra 1930 og 1931 da det var så mykje rype at fjellet var heilt kvitt i Skjækerdalen. Elles var det snarefangst om vinteren som var den vanlegaste måten å ta rypa på.

I fjellvatna var det mykje fisk. Det vart brukt både stong og line, og agnet var mark. Alt i alt gav dette brukelege levekår, men rikdom vart det ikkje av det.

Andor Vollan.

I 1957 overlet Andor garden til eldste sonen og flytte sjølv inn i nytt hus austanfor Skansebakken. Huset hadde han bygt med egne hender og slått i kvar ein spikar.

Framleis dreiv han i skogen som tømmerhoggar. Motorsaga var komen no, så han fekk bruke den i omlag ti år. Det letta arbeidet mykje, men hadde også sine ulemper. Som når det var mykje snø t.d. og hoggaren stod nede i eit meir eller mindre djupt hol han måtte moke for å kome ned til rota, da samlast også eksosen der, og det var ikkje vidare sunt. Andor plagdest med nakkesmerter og greidde av den grunn ikkje å bruke den tunge øreklokka. Det var hardt for hørsla, så den vart nok redusert, meiner han.

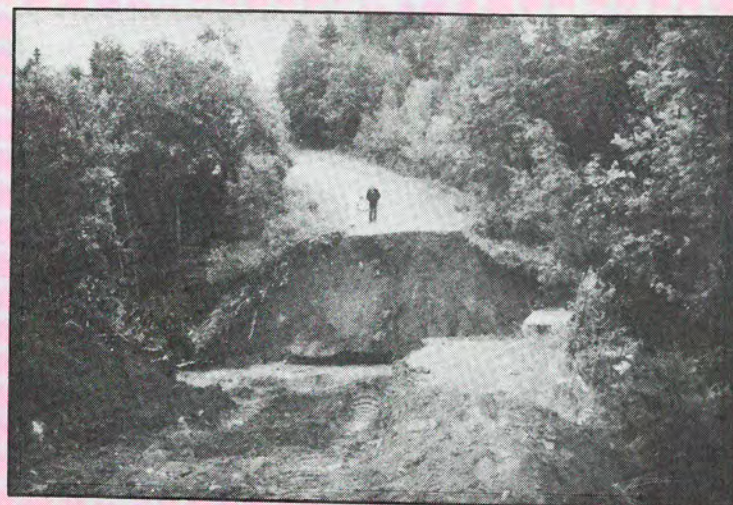
Han var også med på damarbeid og tømmerfløyting i mange år. Elva vart oppdelt i soner slik at så mange som råd av skogsarbeidarane fekk bli med. Men siste året han var

med, fløytt han heilt frå Vera til sjøs. Han minnest at det var 70 øre timen i arbeidsløn i førstninga han var med.

Elles dreiv han mykje med skogsgrøfting, for det hadde han 12 øre meteren. Det var ofte lang veg til arbeidsplassen, såleis hadde han eitt år jobb ved Tosteigan og gjekk dit over Lifjellet dagleg. Med hakke og spade greidde han å ta 40 meter grøft om dagen. Stundom kunne dagane bli lange, men han gav seg ikkje før han hadde greidd det.

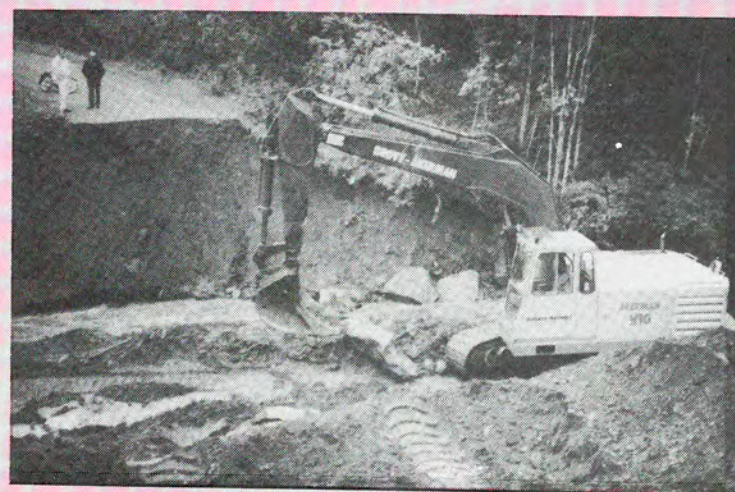
I 1971 døydde kona hans. Eldste sonen døydde også tidleg. Dei to andre barna, ein son og ei dotter, hadde busett seg på Øra. Så i 1975 selde han huset og flytte etter. Han har sidan budd i blokk på «Prærien». Nesten dagleg tek han ein tur til sentrum der han ofte treffer helgådalingar og slær av ein prat om gamle dagar.

Andor Vollan er ein arbeidets adelsmann av den gamle skulen saman med tusenvis andre frå ei hard tid med store krav til innsats og nøgdsemd. Dei glimrar ikkje med medaljar eller anna påskjøning for innsatsen, men dei var uunnverlege i arbeidet med å gjere dette landet til det det er i dag. Andor seier seg forresten nøgd med den påskjøninga ein økonomisk trygg alderdom er. Trass alt som blir sagt og skrive om eldre menneske og deira situasjon i dagens samfunn, tykkjer han at dei har det godt i dag så lenge helsa er nokonlunde bra. Han minnest kor fælt det var for dei som måtte be kommunen om hjelp, kome på fattigkassa, som det heitte den gongen. Det kunne også vere unge menneske med ein stor barneflokk som kom i den situasjonen når forsørgjaren vart utan arbeid eller helselaus. Så den som har slite hardt for levemåten heile sitt liv veit å setje pris på dei goder pensjonistane har i dag, seier han.

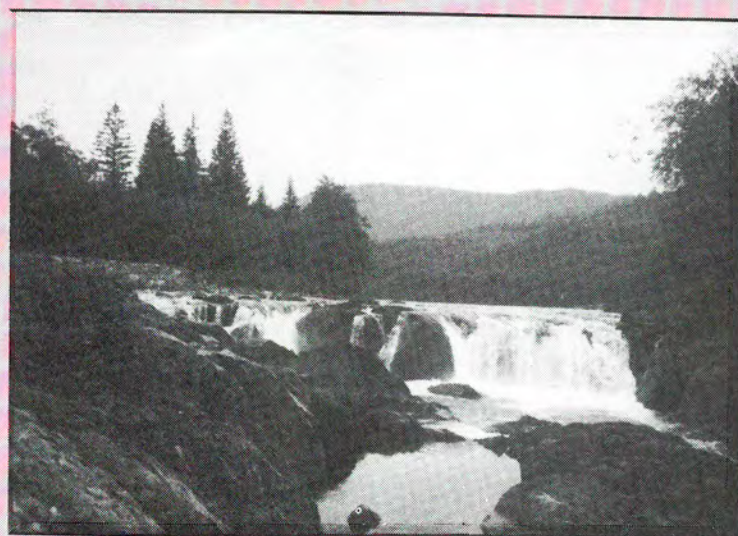

God- og tore- værsommer

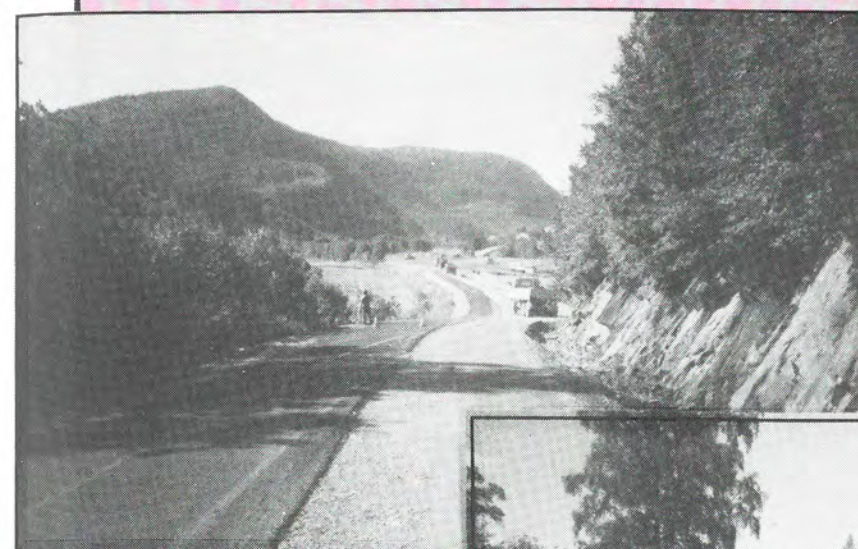
*Helmo-gårdene ble veglause
noen dager, da flomvannet skar
over vegen.*

*Gravemaskinkjører Livard Rø-
stad i gang med å reparere skade-
ne.*

*Godværsommeren førte til at
elver og bekker krympet inn.
Granfossen var sjelden liten.*

Festdag i Helgådalen

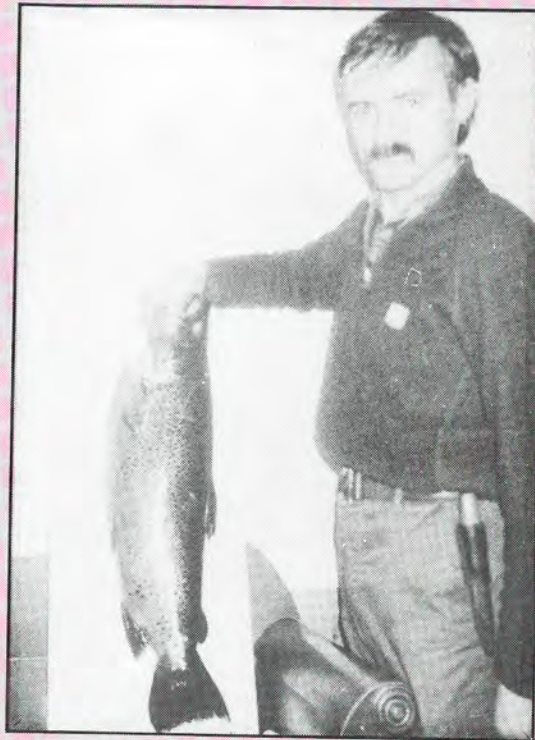
*12. juli 1988 fikk Helgå-
dalsvegen fast dekke opp
til Skjækerfossen. I den
anledning ble arbeidsgjen-
gen oppvartet med kaffe
og bløtkaker, sponset av
Skjækerfossen filial.*

Kontraster i naturen

Natt til den 16. april kom en ensom bjørn ruslende ned fra Fagerlifjellet og fram til Kleppengrenda. Bjørnens overraskende besøk skapte stor interesse og mange kom for å beskue bjørnesporene i nysnøen som målte 27 x 15 cm.

Under Veressjøens blanke vassflate levde storørreten sitt egenartede liv, helt til bonden på Tronsmoen — Jan Sjømeling — en høstmorgen drog sine garn. Da var livsløpet slutt. Storørreten som vog 7,3 kg er den største som er tatt i Veressjøen — i følge pålitelige kilder i Vera.

En sterk kontrast til storskogens mangfoldighet er hogstmaskina som herjer i Værdalsbrukets skoger. Et nødvendig onde, vil mange si.

Damelaget på Togliatti-cup, Vikersund

Tå fluggua på væggen

Toppen på skiflygningsbakken i Vikersund. Fra venstre Guri Holmli, Nina Lyngsaunet, Tove Helgås.

Vi starta ifrå Ørtugen torsdag 21. juli kl. 9 om kveill'n. Jens Holmli va kapra som sjåfør på ein gul Sende-buss, som vart dekorert med Målfrid's laken i bakruta: HIL ifrå Vømmøl. Aill nedover dal'n kom på med godt humør.

Først stoppen va på Vuku Gatekjøkken, ferr da ha å Guri V. vorti sopin, samt at vi mått ha med oss nå snakks og cola te «coke-taimen».

På tur'n nedover lande va'e livåt heile tida. De va nu liksom å Guri V. som sto ferr underholdninga da, med sang, vitsa osv. Røykstoppa vart e' nu ein deil tå, å ælles gjekk e' på snus.

Vi kom te Vikersund om fredags mårrån i ½10-tin. Da va vi og såg på Vikersund-bakken, å ættepå va vi ni den «stora stan». Der fekk å Hege ein go del oppmerksomheit når hu sætt sæ på purka å rei.

Vi fekk itj kåmmå in på skola førri kl. 14, å da va vi så trøtt ætte nattas tur uten nævnværdig søvn, at vi tok oss ei skikkele meddagskvil. Om kveill'n va vi på by'n igjæn. Vi tok taxi. (Avstand va da heile 500—600 m.)

Det vart ælles ein role kveill. Vi la oss forholdsvis tile.

Om laudagsmårrån vakkna aill ihop med godt humør, og da va e'

på'n med fotbaill-kampa. Det gjekk itj så bra med oss, vi spælt 4 kampa, 3 tap å ein uavgjort, men vi mesta itj mote ferr det.

Om kveill'n va e fæst, men det va itj så mang som for dit. A Hege va der å dainsa, hain ha hår rau. Ræsten tå gjængen va igjæn på skola å spælt kort og Geni. Bægge kveillan, og på bussen heim ble det en del adjektiv-historia, men «Kersa»: Se og ball er ikke adjektiver.

Søndagsmårrån va e' på'n igjæn. Kl. 9 ha vi føst kampen. Det vart vinst, mens det vart tap i kampen seinar på da'n. Ætte resultata va itje så my å skryt tå, men humøret hos oss va lell heillt på topp.

Om ættemeddan va vi på Kina-restaurang førri vi va å såg på Verdalen som ha kømmi te finalen. Dæm vart sølvmedaljevinnera, å vi gratulere med det. Takke dæm sam-tidi fer bra heia-kauk ifrå dæm.

Det va å hein da'n vi fekk mærk at bussen va høger einn 2,7 m, da vi skull gjænnom ein undergang å det vart stopp. (Vi stana.)

Så va e å ta fatt på heimtur'n da. Underholdninga va også da tildelt Guri V. Hu sang og ha oppvisning ein times tid med diademet (les pannebåndet) sett. Vart «filma» tå a Bente å a Tove. Hege strevd nu som

besatt med å formér seigmenn.

I nerheiten tå Lillehammer vart e' strafferunda i rundkjøringa, å itj nok med det, vi va på ein ekstratur å, men det mærka vi itj førri vi næsten va i Lesja.

Ætti dei'n omkroken vart e' ganske stilt på bussa. Vi sov næsten te vi kom heim da.

Vi syns at opplægge i turneringa va bra, å håpe å få kåmmå dit igjæn, kanskje neste år.

Så vi takke aill i hop ferr ein rættele trivele tur.

Deltakeran va:

Hale 1 og 2: Monica og Brit. Talentspeider og snuser: Bente.

Shortssjef: Anne.

Smugflirer: Bjørg.

Underholdningssjef

og snuser: Guri V.

Sokke-tyv-offer: Nina L.

Sjåfør-rype: Tove.

Lagbildesjef: Kristin E.

Purkerytter/seigmennndigger:

Hege.

Sjåfør/strafferundekjører: Jens.

Tanus-kaprer til heimsskyss:

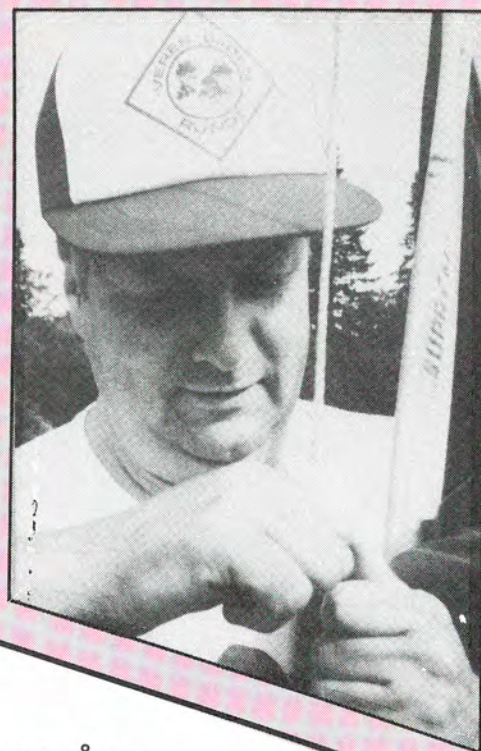
Ingunn.

Antiadjektiv: Ann K.

Beste tilskuer/shortstytv: Guri H.

Luftmadrasterrorister:

Janne og Kent Stian.

15 ÅR VERESSJØEN RUNDT

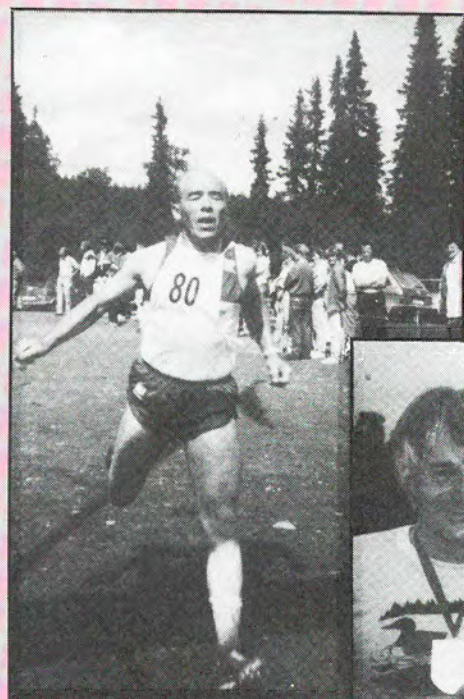

*Alltid en stor
stund når Johs.
heiser flagget til
festivalen.*

*En glad «vinner»
i trimklassen –
Ole Gunnar Hal-
lager.*

*Nok et godt løp
av Eilif Hagen.*

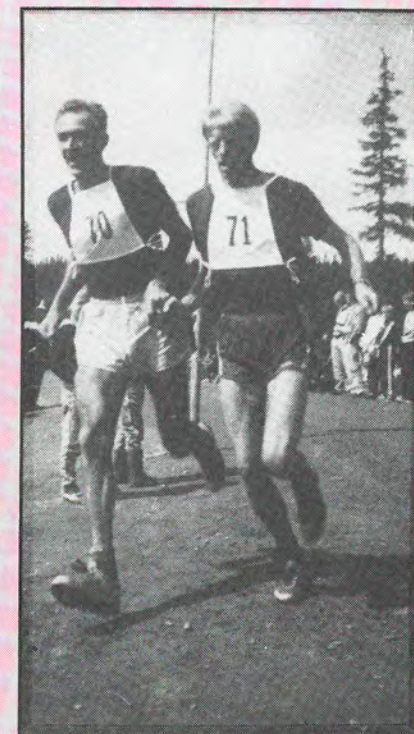
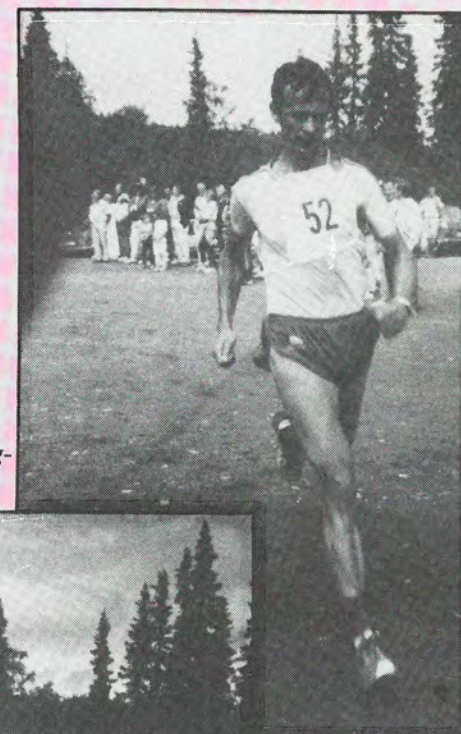
*Tre fra den harde kjerne – 15-årsdeltagere. Fra
venstre Jon Overmo, Jostein Green og Tor Bjar-
tan.*

Idar Elnes mot mål.

*Ove Bjørkeng og Stein Sag-
vold i parløp.*

*John Gomo, Leif Rotmo og Ole Morten Sandnes
mot mål.*

*Mari-Ann
Landsem –
suverent
raskest av
damene i
«Rundt
sjøen».*

*Kampen er over, Arne Okkenhaug hever handa til
en av Trøndelags beste fjelløper, Ola Berget, som
knepent vant årets fjelløp.*

Trener og manager Kjell Ottermo inspiserer banen sammen med sine spillere før kamp.

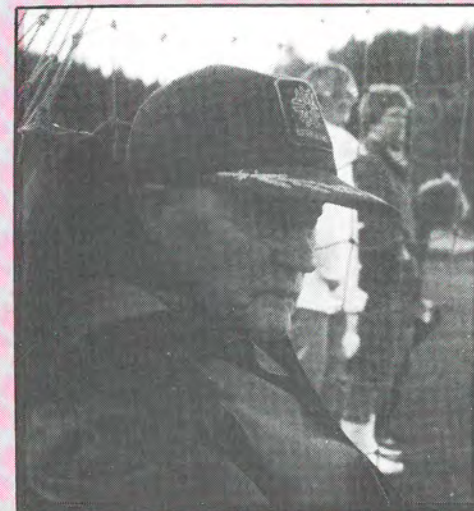
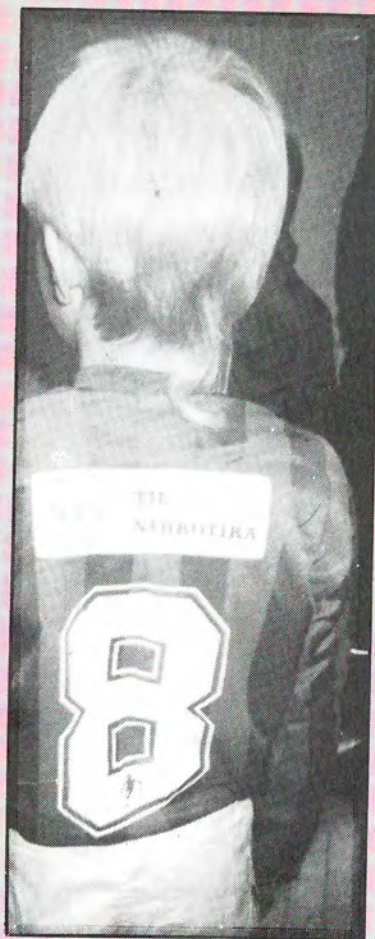

Klar til avspark. Kapteinene hilser på hverandre. Fra venstre: Thomas André Lyng, Stiklestad, og Stian Nesse, Helgadalens solide keeper og kaptein. Dommer: Dagfinn Myhre.

Bak fra venstre: Ronny Aksnes, Kenneth Nesse, Rolf Martin Julnes, Ørjan Sellæg, Jan Arild Green, Kay Arne Julnes, Johnny Granheim, Erlend Nesse. Foran fra venstre: Kjell Ottermo, Fredrik Ness, Kim Tommy Nesse, Joachim Bakken, Stian Nesse, Kim Are Sellæg, Sturla Holmlimo, Dan Olaf Holmli.

Miniputt-kamp på Elneshøgda den 20/9-88 mot Stiklestad

Stiklestad har gått opp i ledelsen 2—0. Huff, huff!

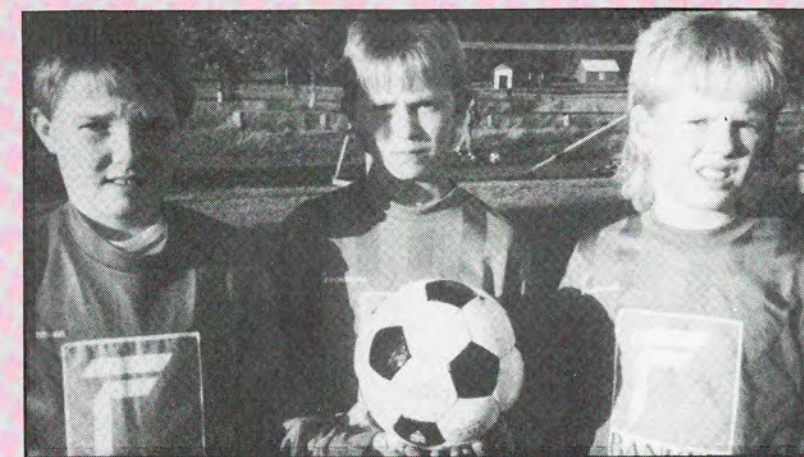
Helgadal har redusert til 2—1.

Mannen bak Helgadalsscoringen, Erlend Nesse.

Taktikkprat i pausen.

Toppscorere som ikke fant nettmaskene i denne kampen. Fra venstre: Rolf Martin Julnes, Jan Arild Green og Ronny Aksnes.

Prisvinnere i Helgådal i.l. 1988

Innsatspokalen: Arild Olav Sagvold

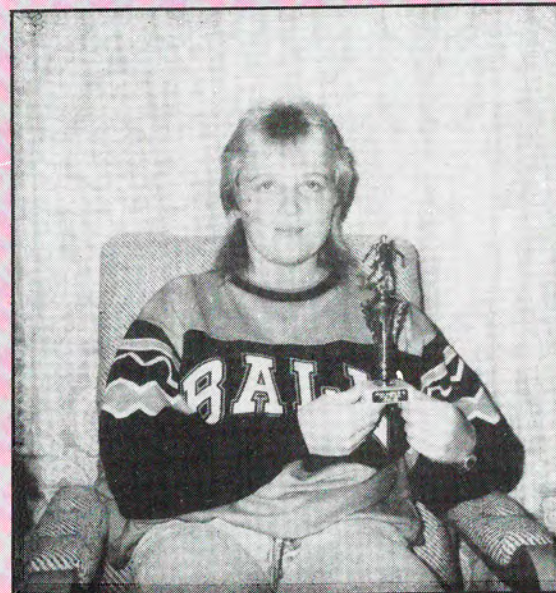

Fotballkruset: Kjetil Svartås

John Husebys pokal: Marit Elnes

Årets spillere

Damer: Tove Helgås

Damer jr.: Björg Leirset

Gutter: Thomas Nesse

Herrer: Tore Kjesbu

HØST I FJELLET

Lunna fjellet - Murvola i bakgrunnen

Høysjøen